

ULDUZ

№05 (624)

WWW.AZYB.AZ
WWW.AYB.AZ

AYLIQ ƏDƏBİYYAT DƏRGİSİ MAY 2021

| Tural Adışirin: özüylə söhbəti
və şeirləri

| Taleh Mansurun
Qarabağdan reportajı

| İlqar Fəhminin Fikrət Qocadan
yazdığı esse

| Qısa fikirlər xəzinəsi

| Musa Yaqubun dərc
olunmamış müsahibəsi

| Dərgidə kitab

BU SAYIMIZDA

3

Tural ADIŞİRİN
Özüylə söhbəti
və şeirləri

5

Taleh MANSUR
"Şükür qayıdış
gününə!.."

10

İlqar FƏHİMİ
Göy kişnər,
bulud ağlar

Musa dədə, nə gözəl üzlə
döndün Tanrıının qapısına!!!

13

20

Şamil ƏNVƏROĞLU
Bizi unutma, Tanrı...

27

qısa fikirlər xəzinəsi

32

Anar GÜLÜMSOY
Alooo, eşidirsən?

33

Günel MEHİRİ
Hər şeyin fövqündə

18

Çinarə ÖMRAY
Sarı kişi

36

Namiq
HACİHEYDƏRLİ
Göylər deyr ki...

40

Elçin
HÜSEYNBƏYLİ
Əsgər barmağını
əmən körpə

44

Xəyalə SEVİL
Qarşıda
ayrılıq var

48

Tural SAHAB
Sevgi döyüşü

51

Təranə VAHİD
Qasırğa

53

Ülviyyə
QƏHRƏMAN
debüt

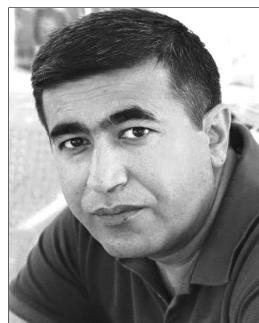
55

ƏLABBAS
dərs

58

Günel
AĞAYEVA
debüt

60

Sadiq
QARAYEV
Bağbanın
hekayəsi

61

Vaqif BƏHMƏNLİ
Xırda işiq saçanlar,
qoy sizi günəş yusun

66

HƏCƏR
Vəsiyyət

70

Səsi uzaqlardan
gələn adam

71

Buludxan XƏLİLOV
tənqid

74

Zülfüyyə YAQUB
Məktub əllərim

76

Martin PREBUDİLƏ
Lirik subyektivizmin
harmoniyası

77

Hafiz HACXALIL
Arzu ömrü uzatmır

77

dərgidə kitab

Təsisçilər:

Azərbaycan Yazarlar Birliyi və
"Ulduz" jurnalının kollektivi

Baş redaktor
Qulu Ağsəs

Redaksiya heyəti

Təranə Vahid
(Baş redaktor müavini)

Heyat Şəmi

Elçin Mirzəbəyli

Xəyal Rza

Səher Əhməd

Xanəmir

Rəsmiyə Sabir

Elxan Yurdoglu

Nurana Nur

Anar Amin

Elmar Vüqarlı

Ələmdar Cabbarlı

Qılman İman

Hafiz Hacxalil

Cavid Zeynalı

Məshəti Musa

Elşən Əzim

Nargis

Seyfəddin Altayı
(Türkiyə)

Xaqani Qayıblı

(Estoniya)

Baloğlan Cəlil

(Başqırdıstan)

Saadat Muxammadova
(Özbəkistan)

Nilufər Şixli

(Moskva)

Günay Səma Şirvan

(Voronej)

Bədii redaktor
Ədalət Həsən

Ünvanı: AZ1000, Bakı,
Xaqani küçəsi, 25

ulduz_dergisi@mail.ru

www/ayb.az

Telefon: 498-72-43

Çapa imzalanıb: 22.05.2021
"Ulduz" jurnalı redaksiyasında
yiğilib sahifələnib.

"TƏHSİL NP" MMC-də
çap olunub.

Sifariş №29, Tiraj: 300

Qiyməti: 2 man.

1967-ci ildən çıxır

Şəhadətnamə № 238

**"AZƏRMƏTBUATYAYIMI"
AÇIQ SƏHMDAR
CƏMİYYƏTİ**

"Ulduz" jurnalına abunə olmaq üçün respublikanın bütün şəhər və rayon "Mətbuatyayımı" şöbələrinə müraciət etməyiniz kifayətdir.

**"QAYA"
MƏTBUAT YAYIMI**

"Ulduz" jurnalına abunə olmaq üçün respublikanın bütün şəhər və rayon "QAYA" mətbuat yayımı şöbələrinə müraciət etməyiniz kifayətdir.

**"EKSPRESS"
MƏTBUAT YAYIMI**

"Ulduz" jurnalına abunə olmaq üçün respublikanın bütün şəhər və rayon "EKSPRESS" mətbuat yayımı şöbələrinə müraciət etməyiniz kifayətdir.

Jurnalın

1 aylıq abunə qiyməti – 2.00 man.

6 aylıq abunə qiyməti – 12.00 man.

Bakı şəhərində abunə yazılımaq istəyənlər:

**440 – 27 – 85
440 – 39 – 83
440 – 46 – 94**

**564 – 63 – 45
598 – 35 – 22
556 – 67 – 13
564 – 48 – 96**

**437 – 28 – 10
408 – 17 – 51**

nömrəli telefonlara zəng edə bilərlər.

ISNN 0134-522 İNDEKS AZ 1000 2 AZN

Tural ADIŞİRİN

Özümlə söhbəti...

Özümlə söhbət edəndə həmişə fikrimə Umbro Ekonun “Ölümə özünü necə hazırlamalı?” suali gəlir. Xüsusən də pandemiya zamanı, ölümlə hər dəqiqə qəçdi-qovdu oynadığımız zamanda. Ölümün özü gəlməsə də, qorxusu yaxamızdan əl çəkmir. Ölüm dən qorxmuram desəm, bəlkə də, səmimi olmaram. Ancaq ölümü xeyirxah əməllərinlə, etdiyin yaxşılıqlarla qorxuda bilərsən. Bəli, ölümü özündən qorxutmaq. Ölüm səni bu dünyadan alıb aparsa da, etdiyin xeyirxah əməller səni bir ömür yaşada bilər. Tez-tez ölümlə bağlı vəqiələr də görürəm. Gördüyüüm iki vəqiqə məni daha çox təsirləndirib. Birincini üç il bundan qabaq Lənkəranda tələbə olan zaman gördüm: kütləvi ağızı açıq, boş məzarlıqlar. Bu, bəlkə də, dünyada, ya ölkəmizdə gələcəkdə kütləvi insan tələfatının olacağının işarəsi idi. Həqiqətən də, gördüyüüm yuxu çin oldu. Dünyamızı pandemiya bürüdü, hər gün ölkəmizdə ölüm halları yaşandı və yaşanır. İkinci yuxum daha qorxuducu və təsirli idi. Yuxuda 15 il kirayədə qaldığımız köhnə evdə asılıcağımı gördüm. Dar ağacı qurulmuş, məni dara çəkirlər. Hamı məni intihara sövq edir. Hazır, qurulmuş kəndirə doğru getməyimi istəyir. Mən yaşamağı seçərək bunu etmədim, insanlardan qaça bildim. Ölümü yox, yaşamağı seçdim. Kütləvi intihar hallarının çoxaldığı bir zamanda yuxum intihar etmək istəyənlərə bir motivasiya ola bilər. Deyim ki, bu yuxu məni uzun zaman öz təsirində saxladı. Əlbəttə ki, doğru yozumunu yalnız Allah bilir. Deyirlər, gördüyüün yuxunu danışmazlar, ya da suya danışarlar ki, xəta-bələsi səndən uzaq olsun. Özünlə söhbətdə səmimi olmaq ən doğrusudu. Hər

günümü son günümüş kimi yaşayıram. 30 illik həyatımın son 5-10 ilini həqiqi mənada yaşayıram desəm, yanılmaram. Təkcə özüm üçün yox, başqaları üçün də yaşamağa çalışıram. Başqaları üçün yaşamaq öz ömrünü yaşamaq qədər ləzzətlidir. Həyatın mənası mənə görə bundadır. Qəlb sevindirmək, kiminsə xeyir-duasını, alqışını almaq ən gözəldi. Özümə verdiyim bir sual da var: yaşamaq, yoxsa ölmək asandı? Mənə görə ölmək. Ölüm ani gəlir və yox olursan. Bir şeirdə də yazmışdım: "Bura qədər harda ömür sürmüşük?" Bəlkə, elə yox olmaqdı doğulmaq. "Doğulmanın növbəsində durmuşuq, Qəm elemə, növbəsizdi yox olmaq". Həqiqətən də, yox olmaq, şəklə dönmək bir anda baş verə bilər. Allah hər birimizə şəklə dönmədən yaşamaq nəsib etsin. Əsl ömür yaşamaq istəyənlərə bir məsləhətim də var:

Dağlar bulud, dərələr
Duman yükü daşıyır,
Sevənlər vüsaladək
Hicran yükü daşıyır.
İnsanlar! İnsan kimi
Ömür sürək həyatda,
Torpaq elə bilməsin,
İnsan yükü daşıyır.

və Seirləri...

LÖVHƏ

Günəş zirvədəki
Dümağ “duza” batırıb,
Yumurta sarısı tək
Ağzına atdı üfüq.

Üstündən də gündüzü
İçib sərin su kimi
Öz güllü yorğanına
Bürünüb yatdı üfüq.

Könlümdə bir ağaç var,
Şeir köklü bir ağaç.
Duyğular meyvə kimi
Budağından asılar.

Bəzən ilham gələndə
Bu meyvələr yetişər.
Qırılıb saplağından
Varaqlar üstə düşər.

Çeşidləyib onları
Mən baxaram dadına.
Sovqattək göndərərəm
Oxucular adına.

Söhbətlər soğulub, sevinclər solub,
Kəsilib arası görüşlərin də.
Həsrətim tək qalmış bir quzu olub,
Mələyir qəlbinin örüşlərində.

Yollar gözlərimə sancılan bir ox,
Uzanan günləri qəmə bükürəm.
Gecələr üstümə yorğan deyil, yox,
Mən alov örtürəm, atəş çəkirəm.

Sayışır xatirən bir ocaq kimi,
Görən, düşürəmmi yadına mən də?
Sənsizəm... Yoxluğun yanacaq kimi
Tökülür eşqimin oduna gündə.

Sırsıra bağłasa saçlarımda qar,
Buludlar beləcə dayana bilsə.
Yüz il bundan əvvəl yatmış arzular
Bir səhər yuxudan oyana bilsə,..

Bilsən ki, kürəyin söykənib dağa,
Bilsən ki, sənin də söz deyənin var,
Bilsən ki, arxanca boylanan, baxan,
Bilsən ki, sənin də gözləyənin var,..

Dözdüksə, yenə də günləri saydıq,
Şam kimi əridik hələ bir az da.
Desəm, ana vətən, gözlərin aydın,
Daha sərhəd boyu axmır Araz da.

Açılmır nə vaxtdır qaşı-qabağı,
Bu göydə işvə var, bu yerdə naz var.
Sənə qurban olum, vətən torpağı,
Necə ki dünyada Araz, Araz var...

Görən, kimin baxışına tuş olub,
Gözəllərin allanıbdır yanağı.
Tumurcuqlar ətcəbala quş olub
Uçub qonur budaqlara yaz çağı.

Bir anlığa köynəyini soyunub
Səhər çağı şəhdə çimir yamaclar.
Günəşinmi baxışında yuyunub,
Gəlin kimi bəzənibdir ağaclar.

Yoldan ötən bihus olub qoxudan,
Ağaclar da ətirlənib qız kimi.
Uca dağlar nərə çəkib qorxudan
Sal qayalar donub qalıb buz kimi.

Sinəm üstə misra-misra söz yanır,
Kim qaladı ürəyimdə təndiri?..
Zirvələrdən, qayalardan sallanır
Şəlalələr-alpinistin kəndiri.

Taleh MANSUR

"ŞÜKÜR QAYIDIŞ GÜNÜNƏ!.."

Media mənsubları ilə birlikdə üzü Ağdama sarı gedirik... Bir anlıq mənə elə gəlir ki, yuxudayam. Nə damım, hələ öyrəşə bilməmişəm Qarabağda qazandığımız böyük zəfərin gerçəkliliyinə. Uzun və şirin bir yuxuda olduğumu zənn edirəm. 10 noyabrdan bu yana bax belə ehmal və ehtiyatla yaşayıram günlərimi. Hardasa səhvə yol verib bu şirin yuxudan oyanmaqdən qorxuram. Yox, belə yuxudan oyanmaqdansa, yuxudaca ürək dayansa, yaxşıdı.

Özümə sual verirəm: "Yəni mən indi Ağdama gedirəm?" Elə özüm də cavab verirəm öz sualıma "Gedirəm, vallah, gedirəm...". İlahi, adı hər zaman ayrılıqlarla qoşa hallanan "gedirəm" kəlməsi də bu qədərmi xoşbəxt edərmiş adamı? Bu yerdə gözlərim dolur, bizə yuxu kimi zəfər bəxş edib əbədi cənnət yuxusuna çəkilən şəhid qardaşlarımı xatırlayıram. Ey yuxusu cənnətlə müjdələnənlər, bizə dünyanın cənnətin-Qarabağı bəxş etdiyinizə görə ruhunuzun qarşısında baş əyirəm.

Bərdəni keçib Ağdama çatırıq... Bura keçmiş təmas xəttidir, tikanlı məftillər, səngərlər, istehkamlar, bağrı minalarla qandallanmış, illərdi əkilib-becəriləməyən bərkətli torpaqlar. İllərdi bu torpaqlar barsız, baharsız və insansız qalıb, elə sözün bütün mənalarında. Bəlkə də, illərdi bu torpaqlara könül xoşluğu ilə bahar da gəlməyib, silah səslərinə ağacların çiçəkləri diksənin, bardan düşüb. Ağdamın Təzəkəndində dayanır avtobusumuz. Tək-tək sənədlərimiz yoxlanır. Elə oradaca ANAMA-nın əməkdaşı ərazidə aparılan minat-təmizləmə əməliyyatları haqda geniş məlumat verir. Tezliklə bu çətin və şərəfli işin də öhdəsindən gələ biləcəklərini deyir. İşin çətinliyinə zərrə qədər

də olsun, şübhə etmirəm. Hər şey göz qabağındadı, dörd bir yanımız gözlə görünən və görünməyən mina və partlamamış silah-sursatla doludu. Təkcə bunlara nəzər yetirmək kifayət edir ki, qarşındaki düşmənin kimliyi haqda ilkin bir nəticəyə gələ biləsən. Çöllərə qırmızı xalisini sərmiş hər lalənin dibində zəhərli ilan kimi bir mina qırırlıb yatır. Məncə, burda hər metr əraziyə düşən mina sayı bütövlükdə ermənilərin qorxu vahidini ifadə edir. Bu qədər istehkam və müdafiə xətti zəruri ehtiyatdan doğula bilməz, mənfur düşmənin qorxusundan doğula bilər, qorxusundan. Qorxudan doğulanlardı qarşımızdakı düşmənlər.

Yolüstü təlimat və məlumatlandırmaının sonunda ərazidən tapılmış tank əleyhinə minanın zərərsizləşdirilməsi həyata keçirilir. Aramızda yüzlərlə metr məsafə osla da, partlayış dalğasının gətirdiyi Ağdamın bahar küləyi alnına, saçlarına ehmalca siğal çəkir. Ciyərlərimə çəkirəm bu barit qoxuyan mehi. Partlayışdan qalxan qara duman ağ buludlarımızın ayaqları altında yumaq kimi didilib yoxa çıxır.

Yolumuza davam edirik, media nümayəndələrinin çoxu kimi, mənim də Ağdama ilk gəlişimdi. Elə bil təzəcə gəlmışəm dünyaya. Yerin,

göyün altında ilk qədəmlərimi Ağdamə qoymuşam,
dil açıb dediyim ilk söz də “Ağdam” sözüdü.
Bəlkə, elə Ana sözünün sinonimdi Ağdam adı?..

Gəlib Uzundərəyə çatırıq... Bələdçimiz Zülfü
kişi bahar çiçəklərinin boy göstərdiyi qərib bir
çəmənliyi göstərib deyir: “Bura Ağdamın İkinci
Şəhidlər xiyabanı. Burada mindən çox şəhid dəfn
edilib”. Və qeyri-ixtiyari düşüncələrimizi duman-
landıran bir cümlə işlədir : “Erməni vandalları bir
dənə də olsun, sağ qəbir qoymayıblar. Hamisini
dağıdıblar”. Salamat yox ha, sağ qəbir... Bəli, şəhid
qəbirlərinə salamat yox, sağ deyərlər, əbədiyaşar
deyərlər. Nə yaxşı ki, çox gecikmədik bu savaş və
zəfərə... Sağ qəbirlərimizi də öldürməyə qalxan

düşmən yurd, torpaq, vətən sevgimizə silah tuş-
laya bilmədi. Düşməni bu sevginin zəhmi basdı,
əzəməti lərzəyə saldı.

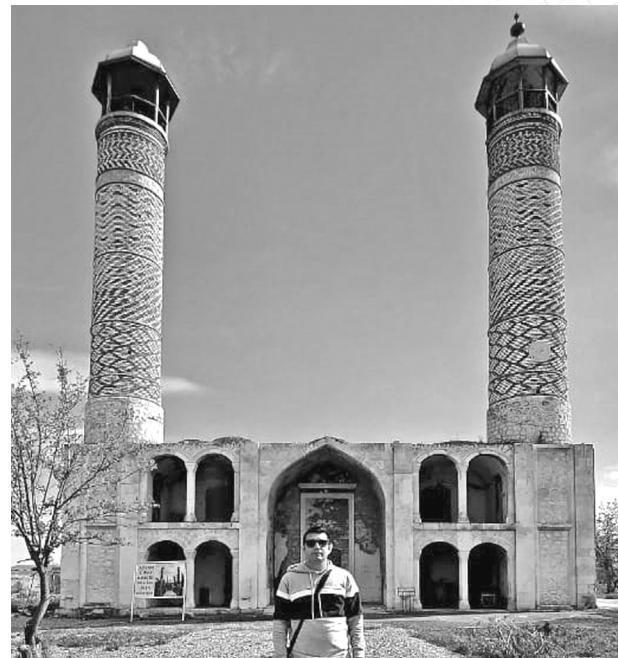
...Göylərə baxıram, “qapısı bağlı” deyil,
açıqdı, təmizdi, buludları üzümüz kimi dumağdı.
Hər dağıdılmış şəhid məzarının yerində bir çiçək
boy göstərib. Yəqin, ötən 27 il ərzində torpaq hər
yaz gül-ciçəkdən öz qəhrəman övladlarına abidə
ucaldıb, hər qış qardan ağ mərmər döşəyib dağıdılmış
məzarların üzərinə. Torpaq torpaqlığında qalib.
Sonsuz səma öz ənginliyini qoruyub. Qoruyub ki,
şəhid ruhları azad dolaşın.

Bu yerdə hamı Qulu Ağsəsi xatırlayır həm də.
Hamının dilində o məşhur şeirin misraları səslənir:

Sevincdən ağlımız çəşib,
yüz min dəliynən gəlirik.
Bir "Uzundərə" havası çal,
çıx Bərdə yoluna –
Uzundərəynən gəlirik!..

Yəqin ki, yanılmırəm, bu şeirin elə ilk oxucusu, daha doğrusu, ilk dirləyicisi də mən olmuşam. Yadimdadı, Ağdam azadlığına qovuşmağına az qalmış elə telefondaca demişdi bu şeiri Qulu müəllim mənə. Ağdamın Uzundərəsindən keçmədən bu şeiri anlamaq bir başqaymış, bir ucu Ağdama calanmış o qürur yolundan keçməklə bu şeiri anlamaq da bambaşqa. Şeirinə bir başqa vuruldum, Qulu Ağsəs. Uzundərənin-Ağdama aparan bu vüsal

dərəsinin əyninə biçilib bu şeir. Elə bil bu şeir göy otlardan, gül-çiçəkdən toxunmuş xalıdı, çəkilib çəmənə, ağ buluddu, ucalıb səmaya, sərin mehdidi, dərə boyu var-gəl edib tumar çəkir torpağa. Yenə yolumuza davam edirik... Yol boyu uzanan düşmənin istehkamları, minalanmış ərazilər bitmək bilmir ki, bilmir. Baş Qərvənd kəndi, Çıraqlı kəndi... Yolun sol və sağ tərəfiylə düşmənin səngərləri uzanıb gedir. Ürəyimizə Qarabağ dağı çəkənlər torpağın bağırına da qazdıqları çala-çuxurla, səngərlərlə dağ çəkiblər. Bir deyil, beş deyil, yüzlərdi bu səngər və istehkamlar. Yandırılmış, daşlarını his basmış düşmən postları diqqətimi çəkir. Ətrafdakı dağıdılmış kənd evləri ağ daşlardan tikilib. Qara donlu düşmənlər yurd yerlərinin ağ

daşlarının arkasında gizlənib ağ günlərə çıxacaqlarını düşünürmüşlər, çox güman. Daha düşünməyiblər ki, labüd məglubiyyətdən qaçmaq mümkün deyil. Biz qayıtmasaydıq belə, o daşlar Tanrıının bələsına çevrilib başlarına yağacaqdı.

...Budur, gəlib Tofiq İsmayılov küçəsinə çatmışq. Ağdam şəhəri burdan başlanır. Şərab zavodunun, Avtovağzalın, Yeni Qəsəbənin, Cörək muzeyinin xarabaliqlarını görən kimi tanıyıram. Fotolardan və video-görüntülərdən tanışdı bu məkanlar mənə. Taleyə bax, bu şəhər bizim nəslin adamlarının yaddaşına xarabaliqları ilə yazılıb.

Sağlıq olsun, yaddaşımızdakı xarabaliqların yerində abad bir Ağdam da göyerər yaxında.

Daşı daş üstündə qalmasa da, xarabaliqlardan boy göstərsə də, elə ilk baxışdan əzəmətlə bir şəhərə daxil olduğunu hiss edir insan. Deyəsən, tək özümüzdən yox, daşımızdan da, torpağımdan da, ağaclarımızdan da, lap elə qəbirlərimzdən də qorxuya düşübmüş düşmən. Evə, ağaca, torpağa, qəbirlərə olan bu nifrəti başqa cür izah edə bilmirəm.

Evlər dağıdilsa da, ağaclar kəsilsə də, düşmənin hökmü yolların yönünü, istiqamətini dəyişdirməyə çatmayıb. Ağdamın vəfali yolları sinəsinə daş basıb öz sahiblərini gözləyib. Gözləyib ki, bu torpağın gerçək sahibləri gələndə şəhərin xarabaliqlarında azmasınlar. Hərə öz evini, ocağını, yurdunu asanlıqla tapa bilsin.

Yaralı bir qəhrəman əsgərə bənzəyir Ağdam. Gözlərini, əllərini, ayaqlarını, qulaqlarını itirib. Amma sinəsində qaynar bir ürək döyüñür. Döyüntüsü ağır artilleriya qurğuları kimi qulaqbataran, axan qanı sel kimi düşməni qarşısına alıb silməyə qadir ilahi bir qüvvəyə sahib. Deyirlər ha, Ağdamı bir gullə atmadan azad etdik. Düz deyirlər. Ağdam özü döyüdü, özü özünü azad etdi. Qara günlərdən özü çıxdı ağ günlərə. Sizcə, belə bir yurdun əzəmətindən uzun-uzadı danışmağa ehtiyac varmı? Ağdam yenidən yaralı üzəyindən pöhrələnib pərvəriş tapacaq, əvvəlki əzəmətinə öz üzəyinin təməlləri üzərindən ucalacaq. Zənnimcə, bu şəhərə maliyyədən, investisiyadan öncə ürək qoymaq lazımdı. Bu ürək şəhəri ürəksiz inşa etmək mümkün deyil.

...Ağdamın “İmarət”indəyik. Dörd bir yanımız Pənahəli xanın, İbrahiməmxəlil xanın və Mehdiqulu xanın dağıdılmış, təhqir edilmiş türbələri ilə əhatələnib. Beş addım o yanda Xan qızı Natəvənin dağıdılmış məzarı qərar tutub. Dəstədən ayrılib diqqətlə baxmaq istəyirəm o dağıdılmış məzarın içərisinə. İradəm tab gətirmir, gözümü yayındırıram. Burda nəzərlərini hardan yayındırsan, vicdənli üz-üzə, göz-göze gələcəksən.

Bu dəm hardasa uzaqda bir bülbül ötür. Aman Allah, insandı elə bilötən bülbül. Niyəsə mənə elə gəlir ki, Qədirin ruhudu o səs, qoşulub “Sona bülbüllər”in səfinə, köç edib Ağdamın şeytanlardan təmizlənmiş cənnətinə, İmarətin bu küskün həlinə layla deyir:

Evləri köndələn yar, sona bülbüllər,
Bizə gül göndərən yar, saçı sünbüllər,
Gülün yarpağı dönsün, sona bülbüllər,
Bizdən üz döndərən yar, saçı sünbüllər.

Bülbül ötən tərəfə baxıram, dağıdılmış evlərin arasında Azərbaycan bayrağı dalğalanır. Dalğalanan bayraq sanki bülbüllün yanılılı səsinə qoşulub ağır-ağır rəqs edir.

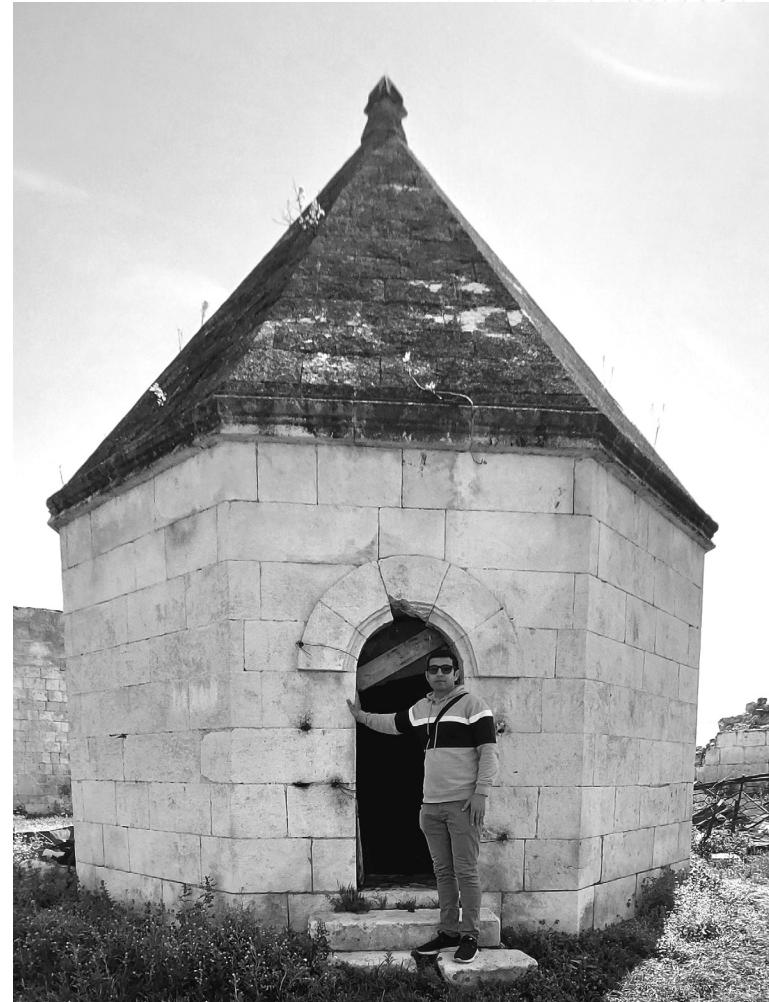
Vəfali yollar indi də bizi Ağdamın Birinci Şəhidləri xiyabanına getirib çıxarıb. Torpağa vəfa borcunu öz canları ilə ödəyən oğullarımızın: Milli Qəhrəmanlar Allahverdi Bağırovun və Əlabbas İsgəndərovun, eləcə də neçə-neçə qəbirləri torpağın qeybinə çəkilmiş şəhidlərimizin məzarları qarşılayır bizi. Qulağıma qeybdən Səxavətin səsi sözür: "Torpağa düşdüm bu gənc yaşimdə..."

Ey cismi vətən torpağına, ruhu məmləkətin ən yüksək zirvəsinə ucalanlar, biz düşmənin üzərinə qərar tutduğunuz o uca zirvədən hücum çəkdik. Düşmənin başına haqq etdiyi od-alovu həmin zirvədən yağırdıraq. İndi vətənin özü də o ucalıqdadı. İndi yurdun dərəsi də düşmənin başının üstündədi, indi dünyanın ən yüksək zirvəsi Azərbaycan adlı məmləkət.

Bu yerdə addımlarımızı çox ehtiyatla atırıq. Mina təhlükəsinə görə yox, hər qarışda bir şəhid məzarı olar deyə, hər addımlarımız yüz ölçüb bir bircərik.

Həm də Xocalı şəhidləri dəfn edilib bu xiyanətbanda. Dörd üzvü qətlə yetirilmiş, sonradan bayraq və fotosəkillərlə bəzədilmiş, Xocalıdan olan bir ailənin rəmzi məzarlarının qarşısında dayanıram. Nəyisə düşünmək iqtidarında deyiləm, nitqim quruyur, fikirlərim faciənin yaşandığı fevral gecəsində şaxtadan donan uşaqların cansız bədənləri kimi buz bağlayıb. Ailənin ən kiçik üzvünün-körpə Xəyalə Orucovanın məzarı önungdə dayanmışam. Xəyalım 1992-ci ilin fevralına – o dəhşətli faciənin yaşandığı günə aparır məni. Xocalıda qətlə yetirdilər, Ağdamda məzarları dağıdıldı... Mən buna dərəcəsi sözlə ifadə olunmayan qəddarlıq deyirəm. Yox, bu söz də kifayət etmir acını ifadə etməyə. Yoxdu belə bir söz dilimizdə. Dünyanın heç bir dilində də yoxdu belə bir söz. Heç qarşımızdakı düşməndən də yoxdu yer üzündə.

...Digər məzarlıqlar kimi, dağıdılmış Qarağacı qəbiristanlığında da eyni hissələrin ağuşundayam.

Bura Xocalının beş addımlığıdı. Elə faciə yaşandığı zaman xocalılar ilk buraya, Şelli kəndinə tərəf, Qaraqaya istiqamətində pənah gətirmişdilər. Adamı burda da ağrıdır torpağın, yurdun çəkdikləri. Təbiəti əsrarəngiz gözəlliynə qərq etmiş bahar belə görüntünün dəhşətlərini ört-basdır etməyə yetərli deyil. Fəqət ərazidə xidmət aparan Azərbaycan əsgərini görməkdən doğulan ümidi insanın ruhunu ərazinin ən hündür nöqtəsi sayılan Qaraqayanın zirvəsinə daşıyır.

Son iki dayanacağımız Ağdamın mərkəzi – Ağdam məscidi və əzəmetli Şahbulaq qalasıdı. Məscidə daxil olarkən keçirdiyim hissləri xatırlamaqda çətinlik çəkirkəm, sevinirdimmi, kədərliydimmi, yadımda deyil. Bircə o yadımdadır ki, dərindən bir ah çəkdim. Tanrı o zaman kəsiyini müəmmalı şəkildə yaddaşımından alıb silmişdi. Bir də onda özümə gəldim ki, məscidin dağıdılmış günbəzindən əngin səmaya dikilib nəzərlərim. Günəşdən süzülən işıq məscidqarşıq ruhumu Tanrı nuruna qərq etməkdədir. Mənəvi terrora məruz qalan Allahın bu müqəddəs evinin əsarətdə qaldığı müddətdə batını təmizliyini və saflığını necə qoruyub saxlaya bildiyini yalnız indi anlaya bilirəm. Heç şübhəsiz, hər gün Tanrı bu qutsal məkanı günəşin şəfəqləri ilə öz rəhmətinə qərq edib, minarələrini müqəddəs yağışlarla çirkablardan təmizləyib. Allahın evi də biz bəndələri kimi, bu uzunmüddətli sinaqlardan əməlisaleh, üzüağ çıxıb.

Son dayanacağımızda, Şahbulaq qalasında ilahi bir qayğıya qərq olmuşdum. Kədərlə sevinc, qürurla üzüntü, təxəyyüllə gerçeklik arasında varğel edirdim. Elə bu an uzaqdan, az önce ziyarət etdiyimiz Ağdam məscidindən azan səsi ucaldı. Şahbulaq qalasının üzərinə qalxıb qovuşdurana-hökəm sahibinə dualar ünvanladım. Yerin, göyün, ayaq basdığını torpağın xeyir-duasını aldım. Şahbulaq qalasının ucalığından Ağdamın xarabalıqlarına sarı üz tutub Qulu Ağsəsin bu misralarını piçildədim:

Ağam şəhərim!
Adam şəhərim!
Ağdam şəhərim!
Şükür külünə,
şükür qayıdış gününə!

İlqar FƏHMİ

GÖY KİŞNƏR, BULUD AĞLAR...

Bakı Fikrət Qocanı qışdan itkin düşmüş yağıyla, küləklə yola saldı. Qışın o soyuq günü sanki onu aparmağa gəlməmişdi... yadına gəlmir axırıncı dəfə nə vaxt may ayında belə yağış, külək, soyuq görmüşdüm.

Soyuq məzara Bakı küləyinin havasını, Bakı yağışının damcılarını apardı Fikrət müəllim... Orda da tək qalmağı təbiət rəva görmədi...

Canlı olaraq həyatda gördüğüm ilk tanınmış şair, məşhur şəxsiyyət idi. Qonşu idik. Mən Qırxpilləkənin altında, o isə yüz metr o tərəfdə, məscidin yanında yaşayırırdı. Maşınını bizim evin qarşısındakı dayanacaqdə saxlayırdı. Zoğalı rəngdə "09" sürürdü o vaxt... Doxsanıncı illerin əvvəlindən danışıram...

Həmi hörmətini saxlayırdı, o yaxınlaşan kimi böyüklər də, kiçiklər də söhbətlərini saxlayıbayağa qalxardılar, hörmətlə salamlaşardılar. O isə sakitcə hər şeyi müşahidə edərdi. Adamları,

münasibətləri, konfliktləri... Və gördükəri yavaş-yavaş şeirə çevrilərdi.

Mən də onun şeirlərini oxuyardım, sonra özünü kənardan sakitcə müşahidə edərdim. Hətta hansısa bir şeirində bizim küçə ilə bağlı (Yuxarı Dağlıq küçəsi) nəsə bir təsvirlə rastlaşmışdım, elə qəribə bir uşaq sevinci kemişdi içimdən. Çünkü bizim gözümüzün qabağında olan hansısa bir detal artıq sənət əsərinə çevrilmişdi, şeirləşmişdi. (Heyif ki, indi dəqiq yadımda deyil o şeir.)

Əlbəttə, o vaxt ağlıma da gəlməzdı ki, nə vaxtsa ilk dəfə mənim haqqımda uğurlu yol yazıb şeirlərimi "Ədəbiyyat qəzeti"nə təqdim edən də Fikrət müəllim olacaq...

Həmin vaxtlar bir neçə yaradıcı gənc "Nəfəs" adlı bir qrupda birləşmişdi. Zahir Əzəmət, Samir Sədaqətoğlu, Aqşin Yenisey, Xalid Şürük və sair.

Fikrət müəllimin dəstəyi ilə ardıcıl çap olunmağa başladıq, ədəbi mükafatlar aldıq...

Düzdü, sonradan "Nəfəs" dəki bir çox gənclərin yolları ayrıldı. Lakin hər birinin bioqrafiyasında Fikrət müəllim onlar haqqında ilk yazı yazmış ustad kimi qaldı....

İlk kitabı çıxanda yenə də ona üz tutdum. Nəinki ön söz yazdı, həm də kitabın təqdimat mərasimində özü aparıcı oldu.

İndiyəcən yadımdadı, həmin gün Azdramada Həsən Həsənovun pyesinə ictimai baxış keçirildi. Fikrət müəllimi də dəvət eləmişdir. Mütləq getməliydi.

Lakin Fikrət müəllim hələ heç kimin tanımadığı gənc müəllifin qəlbini sindirmədi... Teatra getməyib mənim tədbirimə gəldi, özü idarə elədi, ürək sözlərini dedi, bütün tədbir boyu yanında oldu.

Sonra uzun illər bir yerdə işlədik. Hamı kimi, mənə də çox köməyi dəydi. Heç bir səhvimizə, yanlış işimizə əsəbileşmədi, daha doğrusu, əsəbini, hirsini içinə sıxıb bürüzə vermədi, yenə başa saldı, sakitləşdirdi, barışdırıldı...

Ağır günlər çox yaşadı, səhhətiylə bağlı problemlər, oğlunun qəfil ölümü, başqa gərgin hadisələr... Lakin ən maraqlısı bu idi ki, bütün bu ağrı-acı, iztirablar onun şeirlərinə yol tapmadı.

Daha doğrusu, bu əzabların neqativ enerjisi... Yaşantılarını yazırıdı, ancaq heç vaxt heç bir şeirində neqativ enerji, bədbinlik, çıxılmazlıq hissələri yox idi.

İndi müasir yazarların neqativlə yüklenmiş qaramat şeirlərini görəndə bəzən haqq qazandırıram, düşünürəm ki, yaşadıqları çətinliklər onların yazılarına belə təsir edib, başqa cür yazımaqları mümkün deyil... Lakin Fikrət müəllimin şeirlərini oxuyanda fikirləşirəm ki, onun çəkdikdərindən artığını çəkməyiblər ki... Deməli, mümkündü. Mümkündü ki, içindəki bütün gərginliyi, əsəbi, neqativ enerjini nə cürsə sıxıb saxlayanın, şeirə sızmağına imkan verməyəsən. Hətta dərddən, əzabdan da yazanda elə yazasan ki, oxucu bədbinliyə qapılmasın, ümid işığını itirməsin...

Əlbəttə, çətindi. Çox çətindi.

Əksinə, yazıb içindəki neqativi şeirə boşaltmaq daha asandı. Yazırsan, öz neqativini oxucuya yükleyirsən, özün isə rahatlaşırsan...

Lakin ağır həyat yolundakı bütün əzabları nəğmələrə çevirmək üçün şair gərək sözün həqiqi mənasında qəhrəman olsun...

Həmin gün az qala bütün radio dalgaları, telekanallar Fikrət müəllimin şeirlərinə bəstələnmiş mahniları səsləndirirdi.

Ancaq maraqlı cəhət o idi ki, repertuar, demək olar, dəyişməmişdi. Yalnız həmin günü hiss elədim ki, demə, biz onilliklər boyu onun şeirlərini dinləmişik, bəzən heç şeir müəllifinin kimliyini belə bilmədən qulaq asmışıq, sözlər nəğmələşib ruhumuza hopub, içimizə bir istilik bəxş edib...

Fikrət müəllimin yaradıcılığı haqqında onlarla kitab, məqalə, elmi əsər yazılıb, yəqin ki, təzə nəsə demək çətindi. Yalnız bir şeyi dəqiq deyə bilərəm. Fikrət Qoca məzara getmədi, şeirlərinin, nəğmələrinin içində əriyib bulud kimi göyə çəkildi...

Allah rəhmət eləsin...

MUSA DƏDƏ, NƏ GÖZƏL ÜZLƏ DÖNDÜN TANRININ QAPISINA!!!

Şahdağla Babadağın arasında dağ əzəmətiylə ucalan, o dağlardan süzülüb gələn büllur sutək dumdur, təzətər Musa Yaqubun özü kimi, sözü kimi halal çörəyini kəsmək, süfrəsinə qonaq olmaq böyük səadətdir. Təkcə yazıl-yaratdıqları yox, tikib-qurduğu ev-eşik də adamın özünə oxşayır. Lap aralıdan baxanda elə bilirsən ki, o kənd özü də Musa Yaquba bənzəyir və Buynuz bu oxşarlıqdan, doğmalıqdan qürrələnib başını bir az da diq tutur. Elə haqqı da çatır, əslində. Axı Buynuz Azərbaycan coğrafiyasında Yazıçılar İttifaqının qeyri-rəsmi filialına çevrilmiş yeganə kənddir.

— **Musa Yaqubu qoynunda bəsləyən, çay-larının şırtlısı, quşlarının cəh-cəhi, bulaqlarının sədası, təbiətinin ahəngi ilə ona ana laylası çalan kənd Musa Yaqubdan ötrü dünyanın ən çirkəlməmiş, gözəl, tərtəmiz modelidir, məncə...**

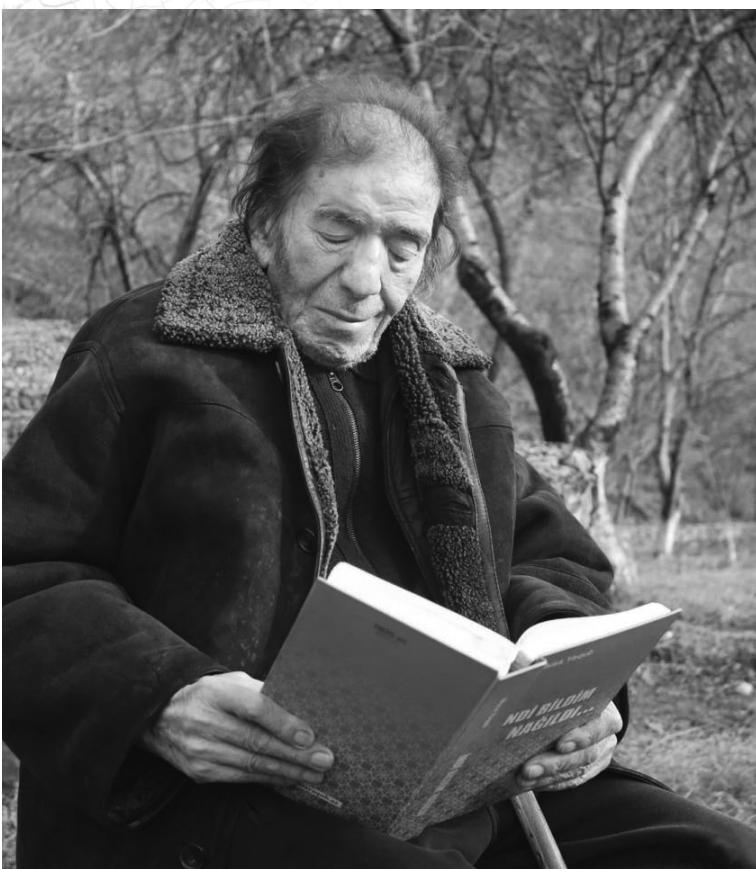
— Bəli, qızım. Bu yurd mənim ədəbi qəhrəmanımdır. Mən istəyirəm ki, nə tədbirim varsa, elə burda, bu kənddə olsun. Bu meşələr, ağaclar, həyat-baca, palıdlar, Göyçay çayı, vələslər, cökələr ədəbi qəhrəmanlarım olduğu üçün onları ikinci həyat kimi qəbul edirəm. Bəzən deyirlər ki, Musa

Yaqub təbiət şairidir. Mən bu adla fəxr edirəm. Mən ömründə otaqda şeir yazmamışam. Fikirləşə-fikirləşə, duyğulana-duyğulana şeirlərimi təbiətin ağuşunda yazmışam. Mən Bakıda özümü yarımcıq hiss edirəm, amma bu doğma yurduma - poetik qəhrəmanlarımın yanına gələndə sevinirəm, bütövləşirəm, onlarla birləşəndə daha böyük oluram, tam oluram.

Mən heç vaxt onun borcunu qaytara bilməyəcəm...

*Bəlkə də, borcundan çıxmadım, Vətən,
Ömür bahar deyil, bir də qayıtsın,
Ölsəm də, qoynunda qoy ölüm ki, mən
Çürüyüm, bir ovuc torpağın artsın!*

Bu kəndin hər fəslə bir cür gözəldir: yayda bağların nübarı, baharda çiçəyi, payızda barı, qışda qarı. Hərəsi bir ayrı gözəldir. Hər fəsil də şeirlərimdə öz gözəlliyyi ilə ifadəsini tapıb. Sizə bir xatirə danışım. Bir qədər kədərli olsa da... 9 yaşım olanda atam vəfat edib. Anam çox qeyrətli qadın idi – Rəbiyə xanım, rəhmətlik anam bizə həm ata,

həm ana olub. Atamın itkisi mənim ruhumda, yaddaşimdə həmişə qış fəslə kimi bumbuz qalıb, xatirələrim də üzüyüb. "Zülmün nağılı", "İndi desəm, nağıldır" poemalarımda həmin o atalı atasız, analı xatirələrimi qələmə almışam.

Ata ayağı ruzulu olur, ata gedən gündən sanki adamın ocağına da, ruzusuna da qar yağır:

*Atamın boz pencəyinə
qar yağırı.
Samanlığın qapısında
düşüb qalan
dəryazının əlcəyinə
qar yağırı.
Orağının dəstəyi də döndü buza-
Qar yağırı ruzumuza...*

Atam o cür vaxtsız gedisiylə çox şeyi özüylə apardı, mənim uşaqlarım da elə qar altında boynubükük qaldı, daha heç vaxt göyərmədi:

*Amma mənim daha heç vaxt
oyuncağım göyərmədi,
Mənim uşaqlarım
göyərmədi.
Atamın öz əlləriylə
alınacaq
Köynəklərim göyərmədi,
Elə qaldı qar altında...*

Rəhmətlik anam da çox həssas qadın idi, olduqca böyük ürəyi vardı. Heç vaxt uşağı olmayan qadının yanında bizi qucağına almazdı, oxşayıb-əzizləməzdı. Bu elə müqəddəs bir hissidi ki, bunu izah eləmək olmur. Deyirdi ki, mən sizi qucaqlayanda o gəlinlərin ürəyi qüber eliyər.

İndi mən burda, Buynuzda öz torpağımla qovuşanda yadına qələm dostlarım düşür, hər dəfə kəndimdən, bulağımdan, torpağımdan yazanda içim göynəyir ki, mən öz yurdumu qoxlaya bilirəm, amma onlar o torpağın ətrinə həsrət qalıb.

Allah o günü bizə nəsib eləsin ki, Qara-bağımıza qovuşaq, biz hamımız o torpaqları gedib ziyanat edək, mən Buynuza qovuşanda bütövləşdiyim kimi... o səadəti dostlarımın da dadmağını arzulayıram.

– Söhbətə Buynuzdan başlıdıq, amma Musa
Yaqub həssas bir mövzunun üstünə gəlib çıxdı.
Vətəndə vətənsizlik dərdi, öz yurdunda çadır
qurub yaşamaq, mümkünsüz qayıdışın əzabı...

– Qızım, Şair bu torpaqla bağlı dərdin bəla
tərəfini yazır. Şairin, yazılıçının gücü ideoloji cə-
hətdən xalqın içində, düşüncəsində, ruhunda inam
yaratmağa yetir. Mən bir şeirimdə yazmışam ki:

*Kim qaldırıb çadirdan yuxarı o bayraq?
Çadır şəhərciyindən çıxarın o bayraq!
Bizə bayraq nə gərək, bizə bayram nə gərək?*

Yəni çadır şəhərciyindən bayraq qaldırıb quru
millətçilik göstərməklə heç nə olmur. SSRİ-də
hərbi marşları Levitan oxuyurdu, onu göz üstündə
saxlayırdılar. Biz “Qalx, ana torpaql!” deyib
hayqıran Şəmistanımızın da qədrini bilmədik.
Torpağı qorumaq o torpağın üstündə cücerən
insanları qorumaqdan başlayır.

– Musa müəllim, o vaxt sovet rejimi
dağılanda bütün millətlərin sandığından nə
qədər qadağan olunmuş ədəbiyyat çıxdı. Bu gün
ki sovet rejimi yoxdu, amma bu gün bizdə yenə
sandıq ədəbiyyatı formallaşmaqdadır. Bəs
deyilir ki, yasaqlıq yoxdu, senzura yoxdu, o
zaman buna səbəb nədi? Cəsarətsizlikmi?

– Bilirsən, qızım, sovet dövründə yazanda sən
artıq bilirdin ki, bu əsər çapa getməyəcək. Amma
indi belə məsələlərdə münasibətlər rol oynayır. Bir
də sənətkar artıq həvəsdən düşür. Adam sözü deyər,
oxucu ordan payını götürür. Amma indi ha bağır,
həyəcan siqnalı çal, xəbərdarlıq elə, dəridən-
qabılıqdan çıx. Səni eşidən yoxdu. Onda artıq
həvəssizlik başlayır, nadan kütləyə söz eşitdirə
bilmirsənsə, yazdığını elə sandıqda qalsa, yaxşıdı,
– deyirsən.

– Çox incə məqamı vurğuladınız. Əslində,
fiziki əngəlli olmaq kar, kor olmaq deyilmiş,
demək. Əsl kor olanlar görüb də görməzdən
gələnlər, əsl kar olanlar eşitsə də, qulaqardına
vuranlardır. Bu cəmiyyətin bələsi görməzlilik,
eşitməzlilikdir.

– Əlbəttə, qızım. İndi birmənali yanaşırlar.
Filankəsin mövqeyi, bəhmənkəsin mövqeyi. Bir

şeyi bilmək lazımdır ki, yazılıçı, şair heç vaxt
xalqının ziyanına söz yazmaz, deməz. Şair ürəyinin
yanğısı ilə zamanın nöqsanlarını göstərir ki, görüb
ona əlac eyləyəsən. Füzuli yazırdı ki, heç kəsə
dərdi-dil lazım deyil dərman üçün. Yəni adam
dərdini yazanda dərman istəməkdən ötrü yazmır,
deyir ki, sadəcə biləsən. Biz də heç kimdən
dərman-zad istəmirik, dərdi deyirik ki, başa düş-
sünərlər. Biz heç kəsin ciyinə götürə biləcəyindən
ağır yük qoymuruq ki. Mən bir şeirimdə də bunu
yazmışam:

*Yenə bu dünyada ölçü – ülgü var,
Qarışqa yükü var, dəvə yükü var.
Özündən ağır yük çəkə bilsə də,
Bu yükü qarışqa adına yazma.
Yazma bu yalani onun adına,
Yox, yox, torpağın da adına yazma,
Salib günümüzün hesabatına,
Yazma bu yalani onun adına.
Torpaq nə qələmdi, nə də yazdı,
Torpaq bərəkətdi, torpaq ruzudu.
Anadır, kiridir bütün bəşəri,
Anamız adına yazma bu şəri,
Ruhumuz adına yazma bu şəri.*

– “Dövrün dəyirmanı” kitabınızda sevə-sevə
oxumuşam bu şeiri. Tale, zaman, vaxt... hamısı
ötüşür. Dəyirman işləməlidir ki, həyat öz
axarıyla getsin. Amma bu gün dövrün
dəyirmanı, deyəsən, tərsinə firlanır...

– Bəli, tam tərsinə firlanır. Tərsinə firlanmanın
da bələsi odur ki, tərsinəlik o dəyirmanı dağdır,
tökür. Dəyirman müqəddəs yerdi, ona haram
qatmaq olmaz axı.

– Bu dövrün dəyirmanı firlandıqca çox
adamları tanıyıb, çoxlarını dəyişən gördünüz.
Bu qalmaqallı Yer kürəsində yaşamaq, özü də
kişi kimi yaşamaq böyük hünərdir. Sizə
baxıram, 83 ili arxada qoymusuz. Bu illəri alın
açıqlığı ilə yaşamaq, bu çətin vaxtlarda özünü,
sözünü, ləyaqətini qorumaq nə qədər çətin olsa
da, sağ olun ki, bunu şərəflə bacarmısınız.

– Qızım, onu Allah-taala adama qismət eləyir.
Zorla özünü qorumaq olmur. Özünü, şəxsiyyətini

qorumağı bacarmaq da, istedad kimi, Allahın bir vergisidir. Amma qızım, mən bu keyfiyyətimlə fəxr eləmirəm. Axı burda fövqəladə heç nə yoxdu. İnsan elə bu cür olmalıdır da. İnsan özünü, şərəfini, şəxsiyyətini dövrün tərsinə fırlanan dəyirmanından qorumağı bacarmalıdır. Bax palid, çinar kökündən ayrılan kimi çürüyür gedir. Amma soyüd ağacına bax, onun yarpağında da, torpağında da, budaqlarında da kökü var. Allahın soyüdü kökünə bağlıdır.

Zaman bizi elə yerə gətirib çıxarıb ki, Haqqın yolunda olmağa belə fövqəladə bir şey kimi baxırlar. İnsan həqiqətə səcdə eləməlidir da, bu, insanın borcudur. Və mənim həqiqətə nə dərəcədə səcdə etməyimə birinci növbədə yaradıcılığım cavab verməlidir. Bilirsiz, adamin özü ilə sözü, şəxsiyyəti ilə yaradıcılığı bir-birini tamamlamalıdır. Bu bütövlük səndə varsa, deməli, sən üzü Haqqa doğru yol alıb gedirsin. Yolundan, əqidəsindən dönməmək şərəfdır, üzagliğidir. Adam təkcə həyatda yox, yaradıcılıqda da Həqiqətə xidmət etməlidir.

* * *

Musa Yaqub çağdaş Azərbaycan poeziyasının görkəmli yaradıcılarından olmaqla yanaşı, həm də saflığın və cəsarətin simvoludur. Çünkü istedad təkcə poetik düşünə bilmək deyil, istedad həm də hamının piçildamağa qorxduğu gerçəyi deyə, yaza bilməkdir. İstedad o zaman böyük olur ki, cəsarətə söykənsin. İnsan o zaman şəxsiyyət olur ki, özünü xirdalamasın. Şərəfini, ləyaqətini, sözünü medala, evə, hər hansıa mandata, komforta dəyişən ruhu satılmışların yaşadığı bir toplumun içində hələ də nəfəs ala biliriksə, bu məhz şəxsiyyəti xirdalanmayanların, sürüşə-sürüşə ucalmaq sevdasına düşməyənlərin hesabınadır. Onlar var olduqca bizim yaşamaq, qorumaq və mücadilə etmək üçün nədənlərimiz olacaq. Düşünəcəyik ki, sözünün və özünün azadlığını kölgələməyən, xirdalanmayan beşcə nəfər varsa, onlara tutunub yaşamağa dəyər. Çünkü o insanlar özləri dəyərdi – Musa Yaqub kimi...

* * *

Bir dəfə Seyran Səxavətdən soruşurlar ki, sizin üçün Musa Yaqub kimdi? Seyran müəllim möhtəşəm bir cavab verir: “Musa Yaqub ilkin körpə paklığını öz içində qoruyub saxlayan bir sənətkardır. O, illərdi, daxilindəki pak, məsum Musanın qulluğunda dayana-dayana şeir yazır. Özünün dediyi kimi, bir az da sadəlövh uşaq kimidir. O, içindəki körpə uşaqla əl-ələ verib o uşağın gözündən dünyaya boylana-boylana qalıb. Bu yaşında da Musa müəllim öz uşaqlığını dilə gətirir. Bu, əsl möcüzədir – Musa Yaqub yaşında bir uşağın möcüzəsi... Musa Yaqub daim Həqiqətə səcdə eləyən böyük ziyalıdır...”

* * *

Sözün Dərgahı Haqqın Dərgahı qədər müqəddəsdir. Bu dərgaha baş vurmaq hər şairə nəsib olmur. Musa Yaqub alnı Haqqın dərgahında olan, Sözü Tanrıının əmanəti, Ruhun tərcüməni kimi qoruyan və ucaldan şairdir.

“Bu dünyanın qara daşı göyərməz...” Bunu kim bilmir ki?! Amma heç kəs demir. Musa Yaqub deyəndə ki “bu dünyanın qara daşı göyərməz”, hamımız inanırıq. Axı Musa Dədə İlahinin sirlərini bizə piçildayıր, qaranlığımızı aydınlaşdır, sözləri ruhumuza məlhəm olur.

Bu gün Sözün ucuzlaşlığı bir zamanda Azərbaycan oxucusu Musa Yaqubun timsalında təkcə öz şairini yox, həm də Haqq elçisi, əbədiyyət carçası obrazını tapdı. Onun şeirlərinin saf, tərtəmiz

nəfəsi Tanrı duası kimi boğulduğumuz ədəbi mühitdə oksigenimiz oldu.

P.S. Ötən ay dəyərli Qulu Ağsəsə yazmışdım ki, Musa Yaqubla söhbət etmişəm. O söhbəti Sizə göndərmək istəyirəm. Həmişəki kimi nəzakətlə “Göndər!” – demişdi Qulu müəllim. Yازını gözləyirdi... Bilmirəm, mənmi gecikdim, Musa Dədəmmi tələsdi?!

Səsini ruhumun yaddaşımı köçürüb saxladığım kimi, söylədiklərinin də nöqtəsinə, vergülünə dəymədən saxladım, əlim gəlmədi...

* * *

Bir dünya İşiq idi Musa Dədə... Nur parçası idi... Nura qovuşdu! Nura qərq oldu!

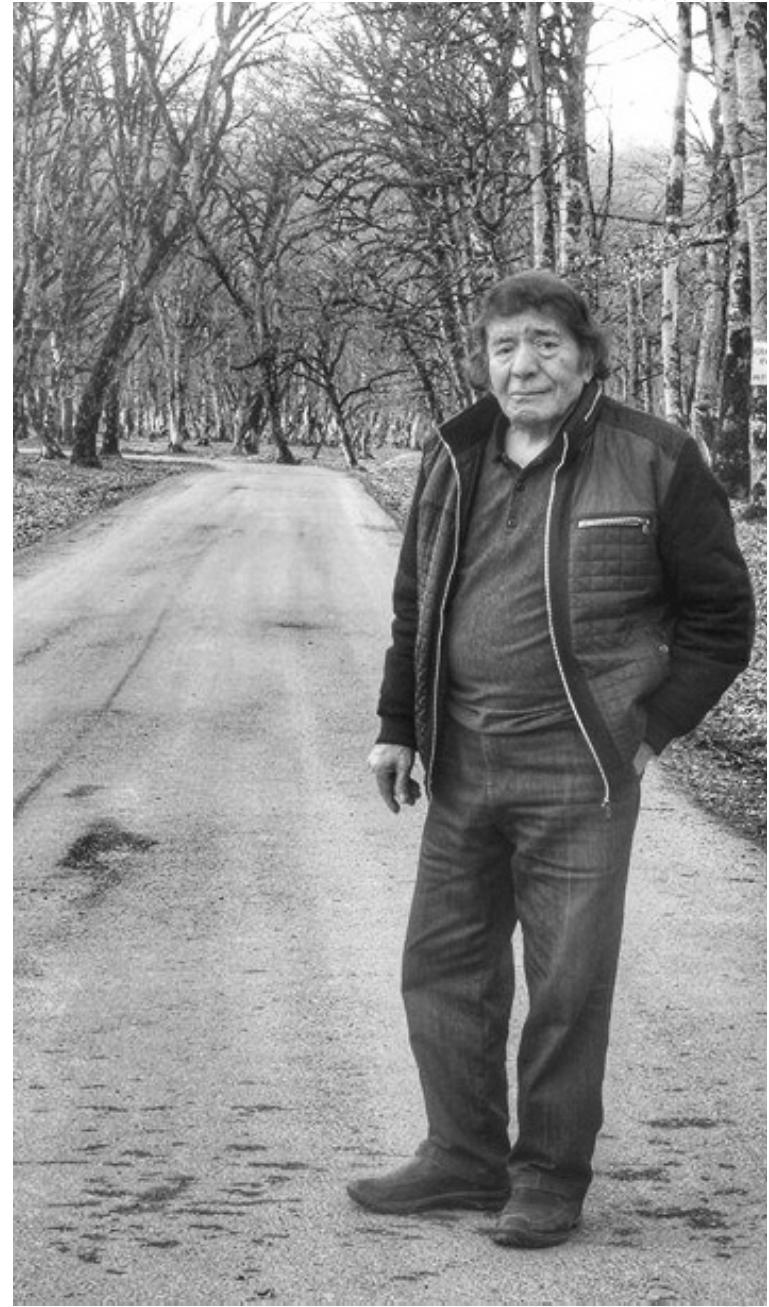
Həyatın qızıl qaydası belədir. Ondan gələn, əlbət, bir gün Ona dönəcək... Ömür dediyimiz iki nəfəs arasında fasilədi – Tanrıdan qopub gəldiyimiz anla – ilk nəfəslə, doğuluşla Ona döndüyümüz an – son nəfəs arasında zaman məsafləsidir ömr...

Zatən bir gün hamımız gedəcəyik O müqəddəs ünvana. Məsələ getmək yox, necə getmək, Haqqın dərgahına hansı üzlə gedəcəyimizdəd...

Tanrıdan qopan Nur parçası Tanrıya döndü... Ondan gələn Ona qayıtdı!...

Musa Dədə, Nə gözəl üzlə döndün Tanrıının qapısına! Gəldiyin kimi - körpə uşaq paklığında...

Əbədiyyətdəki Doğuluşun qutlu olsun, dilimizdə nəğməyə, ürəyimizdə Sevgiyə dənən Şair!..

* * *

Sonuncu görüşümzdə vidalaşanda demişdim ki, bu kirlənmiş dünyada hələ də nəfəs ala biliriksə, bu Sizlərin saf nəfəsi sayəsindədir, Musa Dədə!!!

!..

Mən o nəfəsi hələ də hiss edirəm...

Nə qədər ki sol yanımızda sevən bir ürək var, nə qədər ki təmizlik var, duruluq var, nə qədər ki yağmur yağır, nə qədər ki dağdağan ağacları çiçəkləyir, Musa Yaqub yenidən doğulacaq...

Xəyalə ZƏRRABQIZI

SARI KİŞİ

Cinarə ÖMRAY

Bu, sarı "PAZ" avtobusuydu, bir kənd adamı öz çiynində büdrəyə– büdrəyə üzü şəhərə qaçırdırdı. O qədər ağır-agır gedirdi ki! Avtobusda biz uşaqlardan başqa hamı ağlayırdı, gülən təkcə biz üç-beş uşaq idik. Dayım qızı məndən bir neçə yaş böyükdü.

– Heç ağlıma gəlməzdə ki, şəhərə belə avtobusla gedəcəm, – dayıqızı dedi.

Xalam qızı:

– Avtobusa bax e. Biz düşüb qaça-qaça getsək, bundan tez çatardıq şəhərə.

O biri dayım qızı:

– Görən, şəhər çox qəşəngdi?

Mən:

– Avtobusa bax e, elə bil qocalıb, öskürə-öskürə gedir.

Bu sözümə uşaqlarla gülüşdük. Kiminsə anası uşağının böyründən bir çımdık götürdü, uşaq da böyüklərə qoşulub ağlamağa başladı.

Həmin sarı avtobus öskürə-öskürə bizi Sumqayıt avtovagzalına götürdi. Hələ üç gün bizə ev sahibliyi də elədi. Sürücüdən başqa hamı qadındı. Yaziq sürücü düşüb hardansa telefon aparatı tapmışdı, bir-bir gəlib avtobusdakıların qohum-əqrəbalarının nömrələrini alıb gedirdi. Hərənin ardınca şəhərdə yaşayan bir qohumu maşınla gelir,

yığib aparırdı. Üç günün sonunda bir biz qalmışdıq, bir də qoca avtobusla sürücüsü.

Sürücü dedi ki, sizin heç kiminiz yoxdu burda. Bütün doğmalarınızı, başıpapaqlılarını orda qoyub gəlmisiniz. "Siz mənim əmanətimsiniz" deyib, bizi elə o avtobusla da ucuq-sökük evin həyətinə gətirdi.

"Hələlik burda qalın, sizə bir yer düzəldəcəm" – deyib getdi. İki gün yenə o avtobusda qaldıq. Hər yeri sökülmüş evin pəncərələrini, qapılarını köhnə odeyal, sellafon paketlərlə bağladı. Avtobusunu bizə, bizi isə o qapı-pəncərəsiz evə əmanət edib "Kişilər burda yox, öz torpağında olmalı, ölməlisə, ölməli, qalmalisa, qalmalıdır", – deyib halallaşaraq getdi.

Avtobus o evdən daha rahat olduğu üçün bir neçə gün o qoca avtobusda yaşayışı olduq. Sonra kişilər gəldi. Bizə sürücü dayının təzədən kəndə qayıdanda yolda əsir düşməsi xəbərini də götirdilər. Babamgil canlarını güclə qurtarıb gəlmışdılər.

Sonra yavaş-yavaş ucuq evi düzəldik, orda yaşamağa başladıq. Böyük... Həm ailə, həm də yaşca. Bircə böyüməyən o sarı avtobus idi. Bu illər ərzində babam nənəmin xətrinə dəyən kimi nənəm küsür, gedib o avtobusda otururdu. Biz uşaqlar da evcik-evcik oynayanda o avtobusu özümüzə ev seçirdik. Hamı kənddəki evimizin iyini də,

qoxusunu da o avtobusdan alırdı. Babam da həmişə "Bizi kəndə elə bu sarı kişi aparacaq deyirdi". Avtobusa ad qoymuşdu:

Sarı kişi!

Təkərlərinə sığal çəkərdi, güzgülərini silərdi, faraları ilə dərdləşərdi. Avtobusla o qədər danışındı ki, hərdən elə biliirdim, avtobus indi hövlündən bir siqaret yandırıb çəkəcək. Ya da bizi gətirəndəki kimi xırıltılı–xırıltılı öskürəcək.

Hamımızın böyüdüyü vaxtlar idı. Bir gün əmim dedi ki, bu avtobus həyətdə yer tutur, rədd edəcək getsin.

Babamı heç bu qədər əsəbi və hövsələdən çıxan görməmişdim. Üzünü əmimə tutub rişxəndlə dedi:

— Məni də aparıb qojalar evinə verin, rahatlaşın, yeriniz genəlsin.

— Ay ata, o nə sözdü? Niyə özünü o dəmir parçasıyla bir yerə qoyursan axı?

— Nə?? Dəmir parçası??? Bax sənin kimilər heç vaxt torpaq qədri bilməyəcəklər, dəyər nədi anlamayacaqlar. Sürük burdan, gözüm səni görməsin, — deyib, üzü avtobusa sarı getdi. Həmin gün babam nahar yeməyini də avtobusda yedi. Heç kim cürət edib ona nəsə deyə bilmirdi. Mən getdim yanına.

— Niyə burda oturursan? Gəl evə də, baba.

— Bura da evimdi də, bala. Evimizi bu Sarı kişiyələ daşımışiq bura, elə bununla da geri aparacaq. Anlamırlar, qızım, anlamırlar. Bunlar dəyəri anlamadıqca o torpaqları Allah bizə qaytarmayacaq, bala. Heç kim bilmir ki, bu bizim ailənin geri dönmək ümidiidir. Məni ayaqda saxlayan bu ümid də bu həyətdə artıq yer tutursa, mən nəyə gərəyəm axı?

O gündən sonra o avtobusa "gözün üstə qaşın var" deyən olmadı. Babam doğmalarını, dostlarını itirdikcə avtobusa daha çox sığınırıdı. O avtobus babamı dünyada tək qalmaqdən qoruyan yeganə varlıq idi.

27 sentyabr idı. Hamını müharibə təlaşı bürüdü. Babam atama, əmilərimə zəng edirdi ki, nə durmusuz, gedin, könüllü yazılın, nəsə edin, irəliləmək vaxtıdır.

* * *

...Bir gecə hamımız həyətdən gələn səsə oyandıq. Nəydisə, səsin ardınca çolə çıxan heç kim geri qayıtmırıdı. Mən də çıxdım. Bütün ailə üzvlərimiz heykəl kimi həyətin ortasındaydım.

Beş gün qabaq həkimlərin "yaşlı kişidir", "ölüm haqdır" deyib susduğu, xəstə yatağında yatan babam əlindəki dəmirlə avtobusun təkərlərini açırdı. Sonra kənardə dayanan bir maşını əl işarəsi ilə yanına çağırıldı. Hamımız nə baş verdiyini anlamağa çalışırdıq. Gələn maşının işığı babamın üzünə vurdurqca üzündəki sevinci, xoşbəxtliyi, fərəhi, yəqin ki, təkcə mən görmürdüm. "Sarı kişi"nın təkərlərini tanımadığımız adamlarla tanımadığımız maşına yüklədilər. Tanımadığımız adamlar babamın əlini sixib qucaqladılar. Yenə gələcəklərini, onu həmin böyük görüşə aparacaqlarını deyib getdilər.

Babam həvəslə:

— Nə baxırsız, bir çay dəmləyin içək, —ardınca mazutlu əlini həyətdəki soyuq su axan krantda yuyub dedi: — Səngərə gedir ey. İnsallah, igidlərim torpaqlarımızı alacaqlar bu dəfə. Mütləq alacaqlar.

Səhəri gün babam əmimi çağırıb, ona bir pul bükülüyü verib dedi:

— Dar günlüyüüm idı, kəfən pulum. Amma hələ ki sağ olsun, Allahdan möhələt almışam. Bununla "Sarı kişi"yə dörd dənə təzə təkər al. Bir də bunu işə salmaq üçün lazım olan hissələri. Gətir, yavaş-yavaş başlayım. Bizi o müqəddəs torpaqlara bu "Sarı kişi" aparacaq. O da, elə mən də son borcumu orda tamamlayacağıq.

* * *

Ondan sonra düz 45 gün hər səhərimizi babamın taqqılıtı səsinə, ardınca şəhid xəbərlərinə, torpaqlarımızın müjdə xəbərlərinə açırdıq.

Xəbərlərin səngidiyi, səhərlərin qələbəyə açıldığı bir sübh çağı hamımız babamın hönkürtü səsinə oyandıq.

Gözlərindən tanımadım mən onu. Qışın şaxtasında, meşənin dərinliyində tapdığı dənə sevinərək işildən sərçə gözlərindəki yorğunluqqarışq sevinc çökmüş gözləri ilə gülümşəyirdi. Bizə bu daxmani tapanda görmüştüm o sevinci, ordan tanıdım onu.

"Sarı kişi"nın sürücüsüydü. Əsirlikdən qayıtmış, vədinə xilaf çıxmayıb gəlmışdı.

Əmimin alıb gətirdiyi o ehtiyat hissələrini qurdalayaraq uca və şaqraq səslə deyirdi:

— Yır-yığış eləyin, avtobusu dirildim, sizi gəldiyyiniz kimi geri qaytaracam...

BİZİ UNUTMA, TANRI...

Bizi unutduğun yerdən yazıram sənə, Tanrı.
Demək istəyirəm ki,
bir boşluğa yiğilmiş axar su kimiyəm,
bu yer mənimki deyil,
yad nəfəslər duyuram ətrafımda.
Yad əllər toxunur əllərimə,
itkin düşən bədənimi axtarıram ümidsizcə...
Mənim deyil bu ömür də,
bu dünya da...
Nəsə yanlış olmalı...
Səssizəm, çəşqnam...
Sınıq ümidişlərin batdığı sabahlar kimiyəm-
xəstəyəm, qırğınam...

Bir qaranlıq otağın küncündən boyanıram sənə.
Demək istəyirəm ki,
beynimdə bir yalnızlıq simfoniyası,
qəlbimdə bir həsrət nəğməsi səslənir neçə
vaxtdır, aramsız və nədənsiz...

Şamil ƏNVƏROĞLU

Hər dəfə qapı səsinə diksinirəm, Tanrı.
Yenə də gələn ağrılar olacaq deyə, yeyirəm içimi.
Demək istəyirəm ki,
gələnlərim heç xoş nəsə olmadı ki...
Ya susmayan hicqırıqlar döyüdü qapını,
gözü yaşlı, sözü yaşlı,
ya da aldanıb sınmış adamlar,
sürüşkən ayaqlı, yüngül başlı...

Zamanla göz yaşına düşüb üzməyi də öyrəndim.
Bir vaxtlar bir damla acıda boğulurdum
çarəsizcə,
indi isə nə dəryalarda üzürəm, nə dəryalarda...
Demək istəyirəm ki,
yanlışlığın deyil, yaxşılığın əsarətinə düşdüm,
yaxşı olmaqdan da bezərmiş insan.
Və içimdə bir dəli üsyan da var bütün
pisliklərə...

Sanki min illərin dərviş yolcusuyam, Tanrı,
elə ağır yorğunam ki,
əsir torpaq misali,

nə alan var, nə verən,
elə ağır susqunam ki,
sahibsiz məzar kimi,
nə gələn var, nə gedən...
Bir az mənasız ümidi ləri yaşamaqdan yoruldum,
bir az "dəyməz"miş deyilən insanları
daşımıqdan,
bir az da heç enişləri olmayan yoxuşlara
dırmaşmaqdan...

Sındı...

Əlimdən düşüb sındı sən verən ümidlər də, Tanrı,
qəlbimdən düşüb sinan sevdalar kimi.
Üzümüzdən uzaq düşdü təbəssümlər, gülüşlər,
əməlindən yetim qalan qupquru sözlər kimi...

İnsan olmaq nə qədər də zormuş, Tanrı.
Ya "olmaz"ları görə-görə ölü adam,
ya dərd yükünü çəkə-çəkə,
ya da bir nankoru sevə-sevə ölü adam...
Demək istəyirəm ki...
Ya da boş ver, susuram...
Zatən görürsən özün,
hər şeyi də, hər kəsi də...
Ancaq səndən bircə xahişim var, Tanrı,
bircə xahişim...
Əgər imkan varsa,
əgər bacara bilsən, BİZİ UNUTMA...

Elə körpə arzular var
sınıq arzular içində,
həyat dolu,
ümid dolu...
Qiyib da ata bilmirik.
Neçə sevinc itkin düşüb
ağrıların arasında,
eşələyib hər bir günü
gəzirik, tapa bilmirik.

bu dünyanın bazارında
gün satıb
dərd alan olduq,
səsimiz də çıxan kimi
doğru ikən yalan olduq,
Həyat dedik,

sabah dedik...
için-için dolan olduq,
Sarılıraq boşluqlara,
donuruq, yata bilmirik.

yanımızdan ötüb keçir
biz gözləyən
sabahlar da,
adamlar da,
arzular da...
Bir də baxıb görürük ki,
gələn başqa,
üzümüzə gülən başqa,
içimizi didən başqa...

Elə də səssiz gəlirlər,
heç bilmirik gələn nəydi?
Bir baxırıq,
tufan qopdu,
sol tərəfə nəsə dəydi.
Sonra qəfil ağırlaşdı,
qəddimizi nəsə əydi,
Sonra əl açıb Tanrıya,
yerində tapa bilmirik.

Tənhalıq o deyil ki,
kimsə olmaya yanında,
Tənhalıq o ki, bu qədər çoxluq içində başını
dizinə qoyub rahatca ağlaya biləcəyin,
bu gün ən zəif yerini bilib də
sabah elə o həmin yerdən səni vurmayacaq bir
kimsən yoxdur yanında.
Tənhalıq o ki,
arzun arzusu,
ümidin ümidi,
səbəbin səbəbi olan bir kimsən yoxdur yanında...

Sevmək o deyil ki,
təkcə əllərindən tutmağı,
sarılıb öpməyi,
çılgınca sevişməyi arzulayasan.
Sevmək o ki,
onun adını duyanda yenidən doğulasan bu
dünyaya, yenidən...
Yenidən hər gün bir daha sevəsən o hər kəsin

saydığını insanı.

Dünyan, sadəcə, ondan ibarət deyilsə,
dünyanı aydınlatmırsa, SEVGİ adlı günəşin,
nə yaşayıb
nə gördün ki sən?

Ölmək o deyil ki,
büyük atalar bir boşluğa,
sən də zamanla yox olasan bir ovuc torpaq
şəklində.

Ölmək o ki, insan olmaqdan çıxıb olursan bir
əşya,
ya da nəsə...

Ya bıçaq olarsan ümidlər doğrayan,
ya qazan olarsan nifrət qaynadan,
ya da gedər səndən səni SƏN edən hər şey,
qalar səndən geriyə yeriyən bir daş parçası hər
gün öz ayağına dolaşa-dolaşa,
hər gün öz başına düşə-düşə.

Nəyi qaldı ki,
İNSAN olmaqdan çıxanların???

BİR ADI DA YENİDƏN DOĞULMAQDIR SEVMƏYİN...

Nəfəs bədənin,
sevgi ruhun Tanrısidir,
bədən nəfəssiz,
ruh da sevgisiz olanda "adi var, özü yox"ların
cəm halına çevrilər.

"Adı insan olanın hayatı bir ağırılı roman olar"
demişdi nə vaxtsa bir şair.

Həyatlar əsərlərdə yaşıar,
əsərlərdə gülər,
əsərlərdə ağlar...

Homer gözlərindən yetim qalandan sonra
yazmışdı ən gözəl əserini.

Bəlkə də, gözlər düşünməyin ən qəddar
düşmənidir,
bəlkə də, düşünmək ruhun ən ağır işgəncəsidir.
Ən çox ağrıyanlar isə ən çox düşünənlərdir,
ən gözəl əsərlər bir ağrıyan ruhun ölüm duasıdır...
Və bir adı da ağrımaqdır yazmağın...

Dünənlər hər zaman kövrəldər,
ya xoş xatirələrin,
ya da "təəssüf"lərin melodiyası ağladar insanı.

Dünənlər sabahların keçmiş zaman formasıdır,
sabahlar dünənin gələcək zaman forması olduğu
kimi...

İnsan dünəniylə kövrələr,
bu günüylə yaşayar,
sabahıyla ovunar...

Ağlamaq... ağlamaq dünyanın ən məsum
duasıdır,
ən səssiz üsyanıdır,
ən gerçək üsyan faktıdır...
Və bir adı da səssizlikdir üsyanlarının...

İnsan sevgidən açılar,
sevgidən gülər,
sevgidən küsər,
sevgidən ölər...

Sevgi ən səmimi ibadətdir,
heç düşməyən hərarətdir...

İnsan sevəndə anlar həyatı,
yaşamağı,
yaşatmağı...

İnsan sevəndə anlar səssizcə danışmağı,
susub, susub uzaşmağı...

İnsan ən çox itirəndə anlar itirdiyinin dəyərini,
ən çox itirənlər axtarar dünənini,
ən çox axtardığını tapmaz insan, tapmaz...

Sevgi axtarmaqla tapılmaz,
çağıırmaqla gəlinməz,
istəyəndə var olmaz...

Sevgi özü gələr,
özü seçər insanını...

Sevgi ölməzdür,
insan ruhunda yaşamağa gələr,
sonra da bir həyat bitən kimi başqa bədənə köçər.
sevgi enerjinin müsbət halıdır,
qovuşanların xoşbəxtliyi,
ayrı qalanların müsibət halıdır.

Bir filmdə deyildiyi kimi:
"Bir insan əgər sevibsə, YAŞAYIB, demək"
Və bir adı da yenidən doğulmaqdır sevməyin...

Darıxmıram ki,
ürəyimi ləçək-ləçək qoparıram,
bu həyat bizə də nə vaxtsa
"güləcək, gülməyəcək" deyə...

Üzülmürəm ki,
özümdən nağıllar uydurub sonunda düşəcək o üç
almanı gözləyirəm,
"düşəcək, düşməyəcək" deyə...

İncimirəm ki,
qəlbimin sınan yerlərini ümidlərimlə yamayıram,
"bitişəcək, bitişməyəcək" deyə...

Ağlamıram ki,
gözümdən meyvəsini dərirəm qəlbimdəki dərd
ağacının ve səssizcə gözləyirəm yenə də,
"bitəcək, bitməyəcək" deyə...

Yaşamıram ki,
arzularımı toplayıram, çıxıram,
günərimi vururam, bölürəm,
yerdə nəsə
"qalacaq, qalmayacaq" deyə...

Ölmürəm ki,
nəfəs-nəfəs tükənsəm də,
gündə yüz yol büdrəsəm də,
günəşimə boylanıram,
"doğacaq, doğmayacaq" deyə...

Qurban olum, darxma,
sabahı bilmək olmaz.
Bax, çoxunun arzusu
bu gün çin olur axı...
Sən həyatı bu qədər
asan sanma, əzizim.
Yoxuşları çıxanın
Büdrəməyi var axı...

Kimdir o xoşbəxt adam?
Xoşbəxt yoxdur dünyada!
Üzdə gülənlər ki var,
Nə çəkirlər arxada.
Hələ şəkillərə bax,
boyalı üzə baxma,
kədərli gözlərə bax.

Sirli ağrılar yatır,
o güləyən qadında,
sən də elə bilirsən,

ağrı nədir, bilmir o?
İnan ki, üzü gülür.
Unudub sevinməyi,
Heç ürəkdən gülmür o...

Daş deyilik, gözlyək,
kimsə qaldıra yerdən,
Ağac ki sayılmırıq,
bağban su verə hərdən,
Axı heyvan deyilik,
sahibimiz yem verə.

Olanlara baxma sən,
nə qədər çətin olsa,
yenə qalaq ayaqda,
yenə qaçaq hər işə,
qoruyaq özümüzü,
İNSAN qalaq həmişə...

Ha böyük ruhunda bir gül fidanı,
ha gözlə gülünü, açmırsa, açmir.
ha bəslə qanadı sıniq arzunu,
ha qaldır baş üstə, uçmursa, uçmur...

ha qov nankorları, getsin yanından,
ha qaç taleyindən – ömür "payından",
ha tut əllərindən, çox sev canından,
ha istə Tanrıdan, olmursa, olmur...

ha qayna bulaqtək, aksın sözlərin,
ha gizlət içini, gülsün gözlərin,
ha qoru, dəyməsin yərə dizlərin,
ha ağla, boşluqlar dolmursa, dolmur...

ha çalış arzular sağ olsun deyə,
ha vuruş pisliklər yox olsun deyə,
ha istə yaxşılardır çox olsun deyə,
ha səslə ağ günü, gəlmirsə, gəlmir...

ha soruş, bu dərdlər nəydi, İlahi?
niyə dərd qəddimi əydi, İlahi?
kimlər qarğış etdi, söyüdü, İlahi?
ha tök göz yaşını, sönmürsə, sönmür...

ha sev birini də, nəfəs say onu,
ha eylə günəşə, aya tay onu,

ha say həyatına şirin pay onu,
ha et hər bir kəsin, sevmirsə, sevmir...

ha de, "ümidim var, yaxşı olacaq",
ha de "xoş günlərdən biziçə catacaq",
ha de "bu zülmətə günəş doğacaq",
ha gözlə günəş, doğmursa, doğmur...

ha deyin "bir daha sevməyəcəm mən",
ha söylə "kimsəyə gülməyəcəm mən",
ha and iç "güvən nə, bilməyəcəm mən",
ha tükən, son ümid ölmürsə, ölmür...

Sevgi də tanıyor öz yuvasını,
sahibi olduğu ürək başqadır.
"Sevirəm, sevirəm" bağırmaq başqa,
səssizcə dərindən sevmək başqadır.

Gen gündə yanında "varam" bir ayrı,
"Hələ ölməmişəm, sağam", bir ayrı,
"Arxanda yixılmaz dağam", bir ayrı,
Dar gündə yanında olmaq başqadır.

Özünü çoxbilmiş bilmək çox asan,
Hamidan ağıllı saymaq çox asan,
"Səni anlayıram" – demək çox asan,
O isə qəlbini duymaq başqadır.

Ayaqdan yapışib dartmaq da varmış,
Şərəfi, qeyrəti satmaq da varmış,
Aldatmaq da varmış, atmaq da varmış,
Bir də İNSAN kimi qalmaq başqadır.

"Bu həyat gözəldir" – deməyə nə var,
Təkcə şəkillərdə gülməyə nə var,
Şirin xəyalları qurmağa nə var,
Ömrünü YAŞAYA bilmək başqadır...

Gəl bir ömrü paylaşaq,
yarı bölek səninlə.
Gəl bir daha doğulaq,
bir gün görək səninlə.
Gəl hayatı, dünyani birgə sevək səninlə,
ay mənim həyatımın anlamı

çiçək QADIN,
Gəl bu ömrə bir xoşbəxt eşq tablosu çək,
QADIN.

Havasız günlərində sənə nəfəs olaram,
darıxan günün olsa,
ovudan səs olaram,
təkcə sevdiyin deyil,
sənə HƏR KƏS olaram,
ay mənim zülmətimə Günəştək doğan QADIN,
bu ruha, bu bədənə hər an eşq yağan QADIN.

Bəyaz gəlinliyinlə bəyaz günlər gətir sən,
o ruhunla dünyama sevgi saçan ətirsən,
hər yazımızda boy atan ümid dolu sətirsən,
ay ümidi sabahım,
ay aydın səmam, QADIN,
zamanımı dondurən ayrıca dünyam QADIN.

Neçə gözəl əsərdə sevgi dolu SÖZ olaq,
hər yorğun günüümüzdə baş qoyulan DİZ olaq,
bütöv bir ruha dönək,
"sən", "mən" deyil,
BİZ olaq,
ay yaralı qəlbimə şəfa olanım, QADIN,
təpədən-dırnağadək mənə dolanım, QADIN.

Bir qadın nə istəyər?
SEVGİ,
SAYĞI,
ANLAYIŞ...
Anlamı nə həyatın?
Gəl onu məndən soruş,
kəlmələr əsas deyil,
NİYYƏTƏ bax, bil, danış,
gözləyirəm yolunu,
gəlirsən haçan, QADIN?
Bir görmən yanım dasan,
boyuna qurban, QADIN.

Heç bilirsən, necəyəm?
Bir az məsum uşağım,
boyumu aşib hələ həyatla oynayıram...
Ümid özümdən böyük, inad özümdən ağır,
hələ də biz tərəfə aramsız kədər yağır.
İndi daha inam yox uşaq nağıllarına,

indi hamı böyüüb, bir “səhvsiz” adam olub.
Mənsə yanlış tuturam, öz içimi yeyirəm,
nəsə tərs gedən kimi “günah məndə” – deyirəm.
Hələ də doğma sayib sevirəm adamları.
Yıxılsam da, dururam, tutunuram sabaha,
hələ də ümid sürtüb sarıram yaraları...

Heç bilirsən, necəyəm?
bir az sönən ocağam,
tüstüsü başdan çıxan,
yanmış arzularının külündə çabalayan
bir soyuyan közəm mən,
gərək bir səbəb tapıb beş-on il də dözəm mən...

Heç bilirsən, necəyəm?
Tərtəmiz bir sevgiyəm,
dumduru bulaq kimi qaynayıram içimdə,
Ha cəhd etsəm, alınmir,
sözlər hey yarıml qalır,
qayıb yaza bilmirəm sevgimi sətirlərə,
deyirəm ki, bəlkə də,
heç gərək yox sözlərə?

Heç bilirsən, necəyəm?
Bir az müdrik qocayam,
həyatın hər üzünü təsbeh çəkib yorulan,
ancaq yenə ayaqda, sarsılmayan, dik duran.
Bir az çılgın yanım var, tufanlı dəniz kimi.
Bir az səssiz yanım var, ölü bir bəniz kimi...
Tənhalığın çətrini tutmuşam başım üstə,
dünyamiza nə vaxtdır ağrı yağır aramsız.
Ey yaşıda islanan,
gəl bu çətri paylaşaq,
dost olaq, doğma olaq,
bir gözləyək günəşİ.
Qəlbimdə ümidi gör,
gözlərimdə atəsi...

Heç bilirsən, necəyəm?
rotasız səyyah kimi hara gəldi, gedirəm.
Xəyalımda xoşbəxtəm,
gerçəyimdə olurəm...
Hələ bir də arzular...
Bir bilsən, arzuların necə boğulmağı var,
usarıb gözləməkdən gəlib bir kənarına,
bir bilsən, ucurumdan necə atılmağı var...

Heç bilirsən, necəyəm?
neçə ağrı yaşamış bir darısqal otağam,
mənsə elə bilirdim,
bu qədər ağrlara ünvan deyil, qonağam...
elə dar otağam ki,
nə sevgimə yer çatır,
nə də sonsuz duyğuma.
Ha deyirəm, sus, ruhum,
bəsdir, artıq ağlama...

Heç bilirsən, necəyəm?
Bir az üzgün keçmişəm,
səssizcə kövrəlirəm...
Bir az narahat bu gün,
nəyisə gözləyirəm.
Bir az da gözəl sabah
gələcəyin bilirəm...
Elə bir sabah gələ,
gülə hər təmiz ürək...
Ürək də qəribədir,
bu qədər parçalanır,
sonra isə deyir ki,
yaxşı olar, döz görək.

OXŞANMAYAN SAÇLAR TEZ AĞARAR...

Öncə düşüncələr yorular insanda,
“niyə?”lərin ölüm cəzası edama sürükləyər
düşüncəni...
Sonra sözər asar özünü udqunan boğazda...
Dili susqın olar ən çox sözü ölenlərin,
ən çox gözlər yetim qalar gözləməkdən.
Ən dəhşətli yoxluq bir üzdə xoş təbəssümün itkin
düşməyidir.
Ən çox əllər qəribsəyər yad əllərə toxunduqca,
ən çox qollar bezər səndən bir boşluğa sarıldılqca.
Və insan nə vaxtsa itirməkdən yorular...

Hər gündəliyin göz yaşından saralmış bir neçə
səhifəsi var, əlbət,
ya da məktubların yaddaşında gizlədər göz yaşı
öz şəklini...
Bütün uzaqlara dikilən gözlərin bir gedib
dönməyəni var,
yanan arzular içində bir tam yanıb sönməyəni
var...
Yorğun ürəklərin yuxusu olmaz, qadası,

qorxusu olar-ayıq qalmaq qorxusu...
 Yatmaq dincəlmək üçün deyil bəzən,
 unutmaq üçündür,
 bütün ağrırları unutmaq üçün...
 Hər keçmişin bir duz basılmış yarası var,
 ağrıdar için-için.
 Və insan nə vaxtsa ağrımaqdan yorular...

Hər qabarlı əlin bir yalnızlıq tərəfi var,
 həm də heç kimə əyilməyen bir qürurlu tərəfi...
 Əllər, bəlkə də, daha xoşbəxtidir,
 darıxanda o biri ələ sarılıb təsəlli tapır deyə...
 Gözlərin xoşbəxtliyi ağlayıb boşala bildiyi
 qədərdir,
 çıxıb gedə bildiyi qədərdir ayaqların xoşbəxtliyi,
 dodaqların xoşbəxtliyi sevgidən öpə bildiyi
 qədərdir.
 Və heç kimə yük olmadan qəfil olə bildiyi
 qədərdir bir insanın xoşbəxtliyi...

Dönsəm ümid-ümid axan sözlərə,
 axıb ürəyinə dolsam, yetərmi?
 Sevsəm o ürəyi canımdan artıq,
 səninlə bir bütöv olsam, yetərmi?

İnansam həyatın bu naxışına,
 vurulsam o şirin, xoş baxışına,
 dönsəm bulud-bulud eşq yağışına,
 bir ömür ruhuna yağsam, yetərmi?

Hopsam varlığına, səndə "sən" olsam,
 dolsam o ürəyə, ölüncə qalsam,
 ömürlük yoldaşın, sirdaşın olsam,
 canımdan daha çox sevsəm, yetərmi?

Bəzən atan kimi oxşaya bilsəm,
 bəzən oğlun kimi qayğını çəksəm,
 bəzən dostun kimi dərdini bölsəm,
 sənin hər bir kəsin olsam, yetərmi?

Şəms TƏBRİZİ:

Allah bir insanı sənin əlinlə ayağa qaldıracaqsə,
sən necə əlini uzatmazsan? Allah səni insanlara
sevdirmək istəyir, sənin dağılmış parçalarını
topluyır. Eşqə nankorluq etmə!

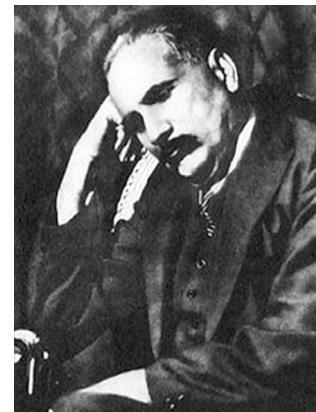
Bir insan Allahdan başqa kimsəyə ehtiyacı
olmadığına inanarsa, Allah da onu başqasına
möhtac eləməz.

Bil ki, günəşə baxmağa cəsarəti olmayan kölgədə
qalmağa, kölgəni işiq sanmağa məhkumdur.

Düzənim pozular, həyatım alt-üst olur deyə,
narahatlıq keçirmə. Haradan bilə bilərsən həyatın
altının üstündən daha yaxşı olmayıcağını?

Əgər Kəbəni birdən-birə aradan götürsəydilər,
adamlar görərdi ki, bir-birinin könlünə sitayış
edirlər.

Haqq yolunda irəliləmək ürək işidir, ağıl işi
deyil!.. Yol göstərənin daim ürəyin olsun...

Məhəmməd İQBAL:

Qərb'lilərin gözündə ağıl həyatın nizamı, şərqlilər
üçün eşq kainatın özüdür. Ağıl Haqqı eşq
sayəsində tanıyı... Əgər eşq ağılla yan-yanaya
gələrsə, müstəsna bir aləm qurar.

Könlün hökmü altında olan ağıl ilahidir. Könlün
hökmü altına girməyən ağıl isə şeytanidir.

Eşq məqamı minbər deyil, dar ağacıdır.
İbrahimlər nəmrudlardan qorxmazlar.

Eşqə “dəlilik” deyən kəs həyatın sırlarınə əbədi
biganə qalsın.

Yaşamaq və çalışmaq – çamira könül toxumu
atmaq deməkdir.

İslam milləti heç bir zaman yox olmayıcaq,
çünki azanlarında Musa ilə İbrahimin sırrı təcəlli
etməkdədir.

Məhməd Akif ƏRSOY:

İmansız olan paslı ürək sinədə yükdür...

...Dədən nə türlü yaşarmış... Adamsan, öylə
yaşa.

Göstər, Allahım, bu millət qurtulur, tək möcüzə:
Bir “utanmaq hissi” ver qaib xəzinəndən bizə!

Bir xilas imkanı var: əxlaqımız yüksəlməli!..

Ədalət istəyən bir qövmü vurmaq qalibiyyətmə?

Məqsəd nə imiş, bilməli dünyaya gəlişdən,
Dünyaya gələn, sanma ki, bir xoş səfər eylər...

Bəşəriyyət yeni bir din tanıyb ilhadı,
Bəşərin hafızasından silinir Haqqın adı.

Məhəmməd HADİ:

Bütün zərrati-aləm məzhəri-əsrəri-qüdrətdir...

Ey Vətən!.. Səni sevmək deyilmə imanım?..

Həqiqət sayəsində kəsb-i-qüdsiyyət qılar millət...
Həya etməzmi nəfsin bəsləyənlər, bir

utanmazmı?

Dedim şeytana rəhmət Adəm övladı
görən gündən...

Edin nuri təməddünlə münəvvər qəlbü-vicdanı.

Bən idrak etmədim, dünyaya gəlməkdən
nədir hikmət,
Yaratmaqda nədir hikmət bizi, sübhənə,
bilməm ki?!

Qaldıq əlində bir sürü ərbəbi-vəhşətin...

Məfkurə yolunda tökülen qan hədər olmaz.

Namiq KAMAL:

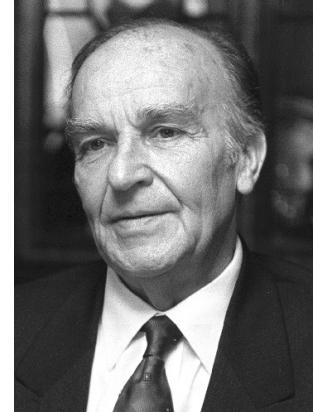
Sən gedərsən, yenə getməz şərəfin,
A Vətən, Kəbəmidir hər tərəfin?

Nə əfsunkar imişsən, ah, ey didari- hürriyyət,
Əsiri- eşqin olduq gərçi, qurtulduq səadətdən.

Usanmaz özünü insan bilənlər xəlqə xidmətdən.

Vücudun kim xəmiri-mayəsi xaki-vətəndəndir,
Nə qəm, rahi vətəndə xak olursa
cövrü-möhnətdən.

Nə yarı can imişsən, ah ey ümmidi -istiqbal,
Cəhanı sənsən azad eyləyən min yəsi möhnətdən.

Ali İZZƏTBEQOVİÇ:

Tanrısız bir dünya cənnəti qurmaq xülyasına
qapılanlar bu xülyalarının xarabaliqları altında
qalmağa məhkumdurlar.

Şükürlər olsun ki, tarixə Allah hökm edir.

Uca Yaradana and içirik ki, kölə olmayacaqıq.

Biz savaşda öldüyüümüz vaxt deyil,
düşmənlərimizə bənzədiyimiz vaxt uduzuruq.

...Bu günədək insanlığın böyük simaları daim
eyni əxlaqi aşışlamışlar.
Əxlaqi- həqiqətlər ... əbədidir.

Mən Avropaya başım önə əyili getmirəm. Çünkü
uşaq, qadın və qoca öldürmədik. Çünkü heç hansı
müqəddəs yerə soxulmadıq. Ancaq onlar bunun
hamisini elədilər...

Mən hər zaman ölkəmi sevdim və sevərəm...
Mən bütün sevgimi azadlığa qurban dedim.

Arif Nihat ASYA:

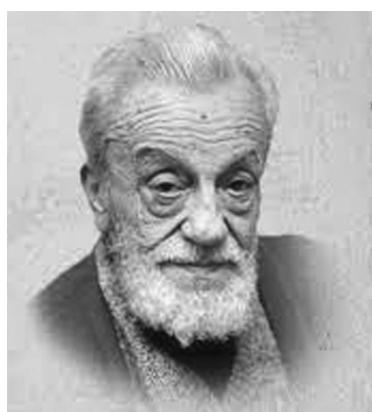
Qulun olaraq doğulmasaydım, özüm gəlib fəxri
qulun olardım, Allahım.

Aramızdakılardan biri körpü olmağa razılıq
verməsə, qiyamətəcən bu çayın qıraqındaca
gözləməli olacağıq.

İşığın ardınca get! Köləgən arxanca istər gəlsin,
istər gəlməsin!

Çiyinlərinə yükədiyimiz yükün ağırlığından ah
çəkərək inləyən insanların bizə qarşı üsyana
qalxmalarından qorxuram.

Yox olmağımızın səbəbi bölünməyimiz,
bölünməyimizin də səbəbi cahil olmağımızdır.

Nəcib Fazil QISAKÜRƏK:

Ya Allaha baş əyər, heç kimsəyə əyməzsən,
Ya hər kəsə baş əyər, heç bir şeyə dəyməzsən.

Allahsız adamın fikrinə, Allahsız cəmiyyətin
məfkurəsinə... inanmırıam!

Aldığımız nəfəsi belə geri veririksə, heç bir şey
bizim deyil.

Dünya gözəl olsayıdı, doğulkən ağlamadıq...
Yaşarkən təmiz qalsayıdıq, öləndə yixanmadıq.

Əgər dadını bilsəniz, çörəyi bölüşmək çörəkdən
daha ləzzətlidir.

Tövbə qapısı açıqdır dediksə, təzə günahları
isləməlisən?

Əmin Ər-REYHANI:

Məni əhatələyən təbiətin hər parçasında ana
mənbəyinə Tanrı və ya Yaradıcı adını verdiyimiz
ilahi bir cövhər müşahidə edirəm.

Hər zaman, hər yerdə, heç bir şərt qoşmadan
Quranı aç, oxu və düşün; öz yolunu tapacaqsan.

Nurəddin TOPÇU:

İmansızlıq ruhun kainatla bağlarının
qoparılmağıdır.

Həqiqət ruhun sevgilisidir və bu eşqin övladı
düşünməkdir.

Ulduzların hərəkətiylə qəlbin gizlin hərəkətlərini
eyni qanun idarə edir.

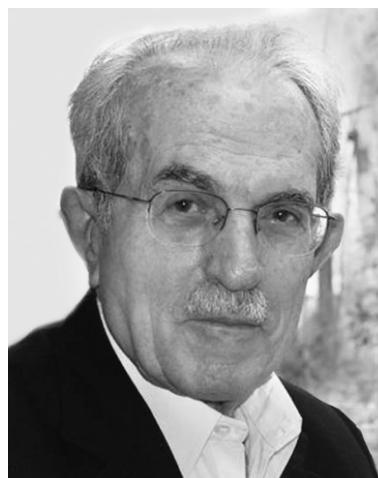
Sezai QARAQOÇ:

Allaha inanan insanın azad olduğuna inanıram...

Gecəyə yenilməyən hər insanın mükafat olaraq
bir sabahı, bir gündüzü və bir günəsi vardır.

İnkar – dustaqlıq, inanc – azadlıqdır.

İnancın yarısı utancıdır. Hər şeyi tam olsa belə,
utancını itirmiş bir mədəniyyət qeyri-sağlamdır.

Hüseyin ATAY:

Quranı kim yaradıbsa, Allah odur. Çünkü belə bir
kitaba Allahdan başqa heç bir qüdrət vücud verə
bilməz.

Bir ayəti anlayaraq oxumaq bütün Quranı
anlamadan oxumaqdan daha savabdır.

Toplayanı, tərcümə və tərtib edəni:
Cəlal MƏMMƏDOV

Anar GÜLÜMSOY

ZÜMZÜMƏ EDİRƏM XATİRƏ ÖMRÜ

daha çiçəkləməz bahar eşqimiz,
indi arzuların üzü qışadı.
sən düşüb getdiyin yollar uzandı,
geri qayıtmaga ömür qışadı.

qışadı, əzizim, qışadı həyat,
bitirib yenidən başlamaq olmur.
ən gözəl ciçəyin ömrü bir əsim,
bir yağışla bitər kəpənək ömrü –
ürək də belədir, qışlamaq olmur.

amma, nə yaziq ki, unutmaq olmur
bu çiçək ürəyi, kəpənək eşqi.
hər gecə yuxunda görüb durarsan
bir ömrə sığmayan biçənək eşqi.

İlahi, İlahi, yaşadıqlarım
hamısı yuxuymuş, hamısı yuxu.
qurbanı olduğum dəli çağların
indi nağıl kimi görünür coxu.

hissim də, duyğum da qurban gedibdi,
qurbanlıq olubdu neçə ilim də.
ürək də belədir, arzu da belə...
züzmə edirəm xatırə ömrü
şirin nəgmə kimi qalib dilimdə.
eh... bax belə, bax belə...

ETİRAF

tufanlı köksümə baş qoyan qadın,
məni dua etdin öz əllərinə.
gözümə, könlümə kimisə qoydum,
heç kəsi qoymadım sənin yerinə.

sən necə kitabsan, necə yazısan?!
hər gün oxuyuram bitdiyin yerdən.
saçıma dən düşdü, ürəyimə od,
qoxlayıb saçımı öpdüyün yerdən.

ALOOO, EŞİDİRSƏN?..

yolumu nə qədər dəyişsəm də mən,
bir də aylıram yolundan düşüb.
səni ürəyimin vaxtı biləndən
saatim qırılıb qolumdan düşüb.

gözlərin ruhumu çəkir göylərə
sənəmi inansın, onamı ürək?!
eh... mənim qəlbimin dəlilikləri
sənin gözlərinin işidir, demək.

sən hələ od ilə oynayan uşaq,
yandırsan əlini, izi qalacaq.
mənim ürəyimi oxuyanmasan,
sənə bir ömürlük sözü qalacaq.

çevrilib yarpağa, gülə, ciçəyə
səni etir-ətir izləyəcəkdir.
çilənib yağıştək yolların üstə,
bitib bənövşətək gözləyəcəkdir.

qalacaq dünyanın bir eşq nəgməsi,
qalacaq gecənin piçiltisində,
qalacaq yağışın şiriltisində...

sənin də yuxunu alar əlindən,
eh, sənin də ağlin çıxar başından,
bacara bilməzsən bu dəli sirlə,
durub zəng edərsən bir gecə vaxtı:
"alooo, eşidirsən?
– səni sevirəm".

Günel MEHRİ

HƏR ŞEYİN FÖVQÜNDƏ

İçində iki fikir nadinc uşaqlar kimi bir-biriylə dişirdi: "Get, yeməyini bişir, qızım." "Yox, yox, təcili beynindəki yazını yazmalısan. Daha nə qədər ertələyəcəksən..." Və birinci fikir yenə qabağa düşmüşdü. Qadın yazar olmanın şanssızlığını yazırkı bütün olanları. Qazanları dadlı-dadlı yeməklərlə qaynadiqca neçə-neçə yazı bətnindəcə boğulurdu. Ondan olsa, heç nə yemədən, içmədən ancaq yazardı. Amma yazıyla kimin qarnını doyura bilərdi ki. Beynindəki ideyalar svetafor işıqları kimi yanıb-sönüür, yerini dəyişirdi. Və bu yerdəyişmə zamanı içi şışirdi günbəgün. Yalan olmasın, özünü lap hamilə vaxtlardakı kimi hiss edirdi. Ağır, narahat. Doğuş vaxtını səbirsizliklə gözləyən və heç cür doğub qurtara bilməyən bir qadının tanış yaşantıları idi bunlar. Heç cür yaxınlarına izah edə bilmirdi ki, yazı yazmaq elə doğuş sancısı çəkmək kimi bir şeydir. Günlərdir,

bəti-bənizi ağarmış, dadı-duzu qaçmışdı. Çünkü çoxdandı heç nə yazmadı. Daha doğrusu, bu qaçaqaçda yazmağa macal tapmındı. Hər gün eyni ritm, eyni mexaniki hərkətlər. Zəngli saatın əsəbləri dik qaldıran çağırışı səslənər-səslənməz robot kimi ayaq üstə qalxar və bir də gecə başını yerə qoyana kimi onu götür, bunu qoy, onu sakitləşdir, buna cavab ver. Yanğınsöndürən kimi ancaq hay-haraya qaçırdı. Bir yanğını söndürməmiş o biri başlayırdı. Və bütün bu qarma-qarışığın içində hələ bir dostlarına da bir zənglik, bir mesajlıq da olsa, pəncərə açırdı. Elə bu anlıq açılan pəncərələrdən birindən içinə elə bir soyuq dolmuşdu ki, bütün günü nə illah eləsə də, o soyuğu iliklərində hiss edirdi. Xəttin o biri başından eşidilən qılınç kimi sözlər əvvəl qulağının dəliyini, sonra da ürəyinin bütün hissiyyatlı nöqtələrini doğram-doğram etmişdi:

– İncimə e. Vallah, tam səmimi sözümdür. Yaxşı yazırsan. Xoş yazırsan, amma bu sən deyilsən. Gizlənirsən həmişə.

– Neyniyim e. Bacardığım budur. Bir də mənim problemlərim kimə maraqlı olacaq ki?

– Nə danışırsan? Yazıda diqqəti çəkən onun həqiqi olmasına, çılpaq, dibəcən səmimi.

– İndi deyirsən, məndə səmimiyyət yoxdur?

– Var. Amma öz portretin yoxdur yazılarında. Sən yoxsan. Ya da yaratdırığın portretdəki həqiqi sən deyilsən.

“Həqiqi sən” sözləri beynini qarışqa kimi eşələdikcə dejavü yaşadı. Dumanlı xatirələrin arasından hündür və kobud simalı müəlliminin bir əli ilə başının ortasını qaşıya— qaşıya gözlərini bərəltməsi bir anlıq şimşek kimi canlanıb söndü:

– Öz problemindən yazanda şəxsən mənə maraqlı olacaqsan. Hələ ki yazılarındakı sən deyilsən!

Offf. Zibil. Bircə bu çatışmındı. Necə fikrə gedibssə, səhərdən bulduğu dovğa daşmışdı. Hələ üstəlik, bonus olaraq əlinin üstünə də tökülb yandırmışdı. Yanığın ağrısından qışqırmamaq üçün diş ilə dodaqlarını sıxdı. Dovğa çürüməsin deyə, buraxıb gedə də bilmirdi əlinə məlhəm qoymağ. Gözlərinin qarşısında əlinin dərisi qızarıb şışirdi. Qulaqlıqlardan gələn kişi səsi isə heç nə olmamış kimi mükəmməl rus diksiyası ilə nitqinə davam edirdi. “Ay da. Son abzasda nə deyildiyinin fərqinə belə varmadım axı. O şarları alıb havaya buraxandan sonra nə oldu kişinin aqibəti? Gərək bir az əvvələ verim”.

Qoluna toxunan təmasdan dik atıldı. Tez telefonu söndürdü:

– Nə dedin, qızım?

– Səhərdən danışıram, eşitmirsən?

– Yox. Əsərə qulaq asırdım.

– Nə əsər?

– Stefan Sveyqin novellası. Nə deyirdin ki?

– Təzə prezentasiya hazırlayıram Puşkin haqqında. Bir azdan göstərəcəm, gör necə alınıb?

– Yaxşı. Uğurlar. Mən də elə yazı yazmaq istəyirəm.

– Yenə yazı?

– Hə...

Qazın altını söndürüb vanna otağına keçdi. Diş məcununu götürüb suluqlamış əlinə sıxdı. Məcun

yaranı sərinlədirib yandıranda gözləri yaşardı. Amma bu ağrı ləzzət verirdi.

“Yaxşı, qızım. Bəsdir oynadin. Yazmaq vaxtıdır. Əla bir musiqi və getdik e öz dünyamıza”. Ürəyindən keçirdiyi bu fikirlərin ləzzətindən üzü işqlandı. Yataq otağına keçib gecə lampasını yandırdı. Telefonu caz dalğasına köklədi. Sonra notbuku qucaqlayıb cazın ritminə uyğun güzgüünü qarşısında firlandı. Fırlanıb- fırlanıb arxası üstə özünü üstü örtülü yatağa atdı. Notbuku qoşmağa cəhd etdi. Amma nə illah elədisə, notbukun qara sıfəti mismiriğini sallayıb işıqlanmaq istəmirdi ki, istəmirdi. Tərsliyə bir bax. Elektrik enerjisi bitmişdi. Tələsik notbuku elektrik cərəyanına qoşdu. “Aha. Axır ki, açıldı. Yükən də. Həmişə belə olur da. Yazmaq havası gəldimi, min dənə bəhanə çıxır ortaya. Bu da ağ səhifə”.

Həmişə yazdığını ilk cümləni yazdı: "Allah, Məhəmməd, ya Əli! Hekayə".

Bir cüt topuş əl ətəyini dartaşdırıldı:

– Mam!

– Ay can, mama qurban?

– Mam, tualetə istəyirəm.

– Özün'get. Büyük oğlansan. Əlimdə işim var axı.

– Yox. Orda tək qorxuram. Gəl.

– Yaxşı. Sən get, gəlirəm.

– Qoy hələ burda bir az yazım.

– Yox, yox, yox... neynədin? Burda yazmaq olmaz axı...

– Çoxlu “A-lar” yazdım da. Gör nə qəşəngdir.

– Ay səni...

– Ayyy, mam, tez gedək tualetə.

Tez notbuku kənarə qoyub oğluyla vanna otağına keçdi. Oğlu unitazda yerini rahatlayıb işini görənə kimi beynində planını qurmağa başladı: “Deməli, birinci məkanı təsvir edim, sonra...”

– Mam. Məni yu.

Əllərini yuyub otağa qayıtdı və notbuku qucaqlamışdı ki, telefonuna mesajlar gəldi. İşdən idi. Təcili ssenariyə düzəliş edib göndərməliydi. Tez bu səhifədən çıxb elektron ünvanına girdi və sürətlə ssenaridə düzəlişlər edib göndərdi. “Bu da belə. Hə, qızım. Başla görək. Allah, Məhəmməd...”

Qızı gəldi:

– Sürpriz! Prezentasiya hazırlıdır. Bax, gör necə alınıb.

– Qızım, qoy yazımı qurtarım.

– Mama, başlama da yenə. Müəlliməmə gəndərməliyəm. Tez bax, yoxsa çatmayacam.

– Ok. Ver görüm notbuku. Rəngləri Puşkinsayağı seçməmisən. Klassik rənglərlə dəyiş. Faktlar nə maraqlıdır. Heç mən bilmirdim ki, Puşkinin 100-dən çox sevgilisi olub.

– Mam, belə olmaz. Qoy başdan oxuyum.

– Amma..

– Oxuyuram. Aleksandr Sergeyeviç Puşkin...

“İlahi, bu nə zibildir, mən düşmüşəm. Ürəyim partlayacaq. Səhərdən bir cümlə də yaza bilməmişəm. Bircə Puşkinim çatmırıdı bu dar macalda”.

– Yaxşıdır?

– Hə. Əla. Tez göndər. İndidən 5 verdim.

– Ən çox nə xoşuna gəldi bəs?

– Puşkinin sevgililəri.

– Ha-ha-ha.

– Qardaşını yatmağa qoy amma. Özün də tez yat. Sabah səhər durmalaran.

Birdən telefonu cükküldəyir. Küncdəki xırda nöqtə yanıb-sönürdü. Messencerə mesaj gəlmışdı. Ailəsiylə xaricdə yaşayış feysbuk rəfiqəsindən. Çox nadir yazıçıqlarından gözəcək: “Həyatıma son verməyə hazırlaşıram. Dostlara yazırdım. Səninlə də saqlaşmaq istədim. Bilirəm, mənim ölümümə pis olanlardan biri də sən olacaqsan. Yoldaşımla ayrıldıq. Evdən getdi. Mən çox axmaq adamam. Məni bu qədər sevən insani özümdən uzaqlaşdırıa bildim. Özümü çox günahkar sayıram. İndən sonra yaşamağın mənası yoxxx...”

Tez göndərilmə saatına baxdı. 20 dəqiqə keçmişdi göndərilmə vaxtından. Zəng etdi. Dəstəyi qaldırmırıd və messencerdə də aktiv deyildi.

“Ay Allah. Mən neynim indi? Hə, yazım. Bəlkə, hələ gec deyil. Tez, qızım, tez, tez, çatmalısan!”

– Burdasansa, cavab ver. Xahiş edirəm, bir dəlilik eləmə. Hələ gec deyil hər şeyi düzəltməyə. Sən onu qaytara bilərsən, inan mənə.

Səhifənin başındakı yaşıl işq yanır. Xəttin o biri başında nəsə yazılır. “Yesss. Çatdım. Şükür”.

– Yaxşı deyiləm mən. Elə bilirəm, dünya qaralıb. Necə toparlanacam?

– Yazdıqlarım qəribə görünə bilər, amma effekti olacaq. Ağlamaq istəyirsənsə, doyunca ağla, sonra soyuq suyla sakitləşdirici içib yat. Sabah günəş çıxanda pəncərədən baxarsan. Həyat sənə

daha başqa görünəcək. Yoldaşın qayıdacaq, əminəm. İndi o da əzab çəkir. Bir yerdə keçirəcəyiniz gözəl günlərin planını qur yatmadan öncə...

– Bilirsən, yayda Azərbaycana gəlmək istəyirdik...

– İnşallah, gələcəksiz. Hələ bir yerdə fotolar da çəkdirəcəyik. Hər şey düzələcək. Özünə bu şansı ver.

– Haqlısan. Sənin də vaxtnı aldım...

– Gecən xeyrə. Narahat olma. Sabah daha gözəl olacaq...

Yaşıl işq itir. Dərindən köks ötürür: “Dəlixana gündür e. Dəvə oynayanda qar yağar. İndi işıqlar da sönsə, lap tam olar”. Telefonu əlindən qoymaq istəyir ki, zəng gəlir.

– Alo. Mam, necəsən?

– Sən soruşandan yaxşıyam. Niyə səsin çıxmır bayaqdan?

– Yazı yazıram.

– Ay bala, bəsdir də yazdın. Nə vaxt zəng edirəm, elə yazırsan. Bu yazılar səni dəli edəcək. Niyə lazımdır axı? Niyə özünü bu qədər yorursan?

– Mama, başa düş. Yazmasam, olmaz. Bu yazınızı neçə gündür beynimdə gəzdirirəm.

– Gəzdirmə. Burax hamisini. Açı televizoru, deyib-gülənlərə bax, bir az eynin açılsın. Bəsdir notbuku qucaqlayıb şüa udduğun...

– Yaxşı. Gecən xeyrə. Sabah danışarıq.

– Gecən xeyrə.

“Offf. İnana bilmirəm. Nə sirdirsə, əlimi notbuka uzadan kimi dünya dağlırlar da”.

Yerinə uzanır. Yazmağa başlayır və notbuk qucağında gözləri xumarlanır. Evin qapısı bayırda açarla açılır. Yoldaşı sakit səslə otağa girir. Onun yuxuda barmaqları ilə sığalladığı notbuka, bir də yorğunluqdan saralmış simasına baxır. Notbuku üstündən götürmək istəyir. Qadın yerində mızıldanır:

– Burax notbuku. Yazıram. Nolar, qoy yazım da.

– Ay bala, yatıb qalmışan e. Gecdir. Dur notbuku söndür, yat. Sabah yazarsan.

PS. Saatin əqrəbləri: 2:00. Səs: “Kaş saatın əqrəblərini artırmaq mümkün olaydı. Qızım, sabah, sabah mütləq...” Ekran qaralır.

Namiq HACIHEYDƏRLİ

RUHUMUZ UCADIR

Ürək döyüntünü dinlədim bu gün
Baş qoyub etirli sinənin üstə.
Söz ilə, and ilə qurmuşuq düyün
Eşq ilə süslənmiş dünənin üstə...

Arada yüz dərə, yüz dəniz olsun,
Bir gün yollarımız yovuşmalıdır.
Əyər yer üzündə birləşəmməsək,
Göylərdə ruhumuz qovuşmalıdır.

Gəlsin üstümüze kədər sel kimi,
Dünyalar yiğilsın lap bize qarşı.
Qaranlıq işığı söndürə bilməz,
Gecələr ha çıxsın gündüzə qarşı...

Bizi qorxutmayır tufan, qasırğa,
Əzablı yolları azmı getmişik?
Bəzən başımıza balta vurublar,
Yenə var olmuşuq, yenə bitmişik.

Dərəyə dartsınlar, düzə çəksinlər,
Ruhumuz ucadır, yerlərə sinməz.
Nadanlar nə bilsin Ulu Tanrıının
Uca yaratdığı göylərdən enməz...

GÖYLƏR DEYİR Kİ...

Şairləri əzilən bir şəhərə
Göydən mələklər qarğış yağdırar,
Qutsal Ruhlar narahat dolanar bu şəhərin
üzərində.
Bir gün bəlanın mütləq olduğunu bildikləri üçün
Bəla var qarşıda;
Tufan, qasırğa,

Bir də cana doymuş Xəzərin üsyani var qarşıda.
Qara qanını içib, gününü qara edənlərə qəzəb
püskürəcək
bir gün...

Günahkar şəhərin nəfəsindən
Zaman-zaman udduğu murdar zibillər
Qasırğaya qarışib geri dönəcək;
Çırılıcaq üzlərə,
Göylər qəzəblənəcək,
İldirimlər nərə çəkəcək,
Şimşəklər toqquşacaq...
Hər şey bir anda baş verəcək;
Şiddətli külək, qasırğa, tufan,
Bir də Xəzərin şahə qalxmış dalgaları...
O zaman
Qurtuluş olmayıacaq,
Tikdiyiniz evlərə nicat olmayıacaq;
Şüşələri qırılacaq,
qapıları yixılacaq,
daşları uçacaq
o zaman üçün
yeni evlər tikin;
bünövrəsi halaldan,
daşları yaxşılıqdan,
qapısı sevgidən olsun!
və...
Şairləri incitməyin...

SƏN MƏNİM KİMİMSƏN?

Hara baxsam, təkcə səni görürəm,
Yolumsan, Yerimsən, Göyümsən axı.
Niyə səni mən bu qədər sevirəm?
Sən mənim kimimsən, nəyimsən axı?!

Masmavi göylərdə ağappaq bulud,
Günəş də, torpaq da, külək də sənsən.
Ağaca, çıçəyə can verən su da,
Çiçəkdə ətir də, çiçək də sənsən.

Qovuşdu, birləşdi iki saf bulaq,
Bir bahar gündündə axar çay oldu.
Xəbərsiz doğulduq bir-birimizdən,
Bax, ancaq ruhumuz əkiztay oldu.

Ulduz arxasından enib gəlibən,
Atadan, anadan yaranmamışan.
Sənin sığalını mələklər çəkib,
Sən bəşər əliylə daranmamışan.

Niyə baxışınla alışar sinəm?!
Harandan od alır bu odum mənim?!
Qanadım deyilsən, ancaq bəs nədən
Qəmlənsən, qırılar qanadım mənim?!

Üzündə qəm, gözündə nəm görünən,
Aldığım nəfəs də daşa çevrilər.
Sənin içindəki ağrı-acılar
Mənim gözlərimdə yaşa çevrilər.

Biz qoşa bədəndə bütöv canıqmı?
Dodağın qurusa,
ciyərim yanar.

Ariyiq, uzağıq, bəs niyə ruhum
Sənin varlığını varlığım sanar?!

Sənin ayağına batan bir tikan
Mənim ürəyimi qanatmış, gülüm!
Anladım... Bir kökdən yaranmasaq da,
Ruhumuz bir kökdən boy atmış, gülüm...

Ruhu doğmalardı qohum olanlar,
Bir ata-anadan doğulan deyil.
Var olan dipdiri ruhu olandı,
Ayağı, əlləri sağ olan deyil.

QALDIMI?

Bir zaman içində yanan alovdan
İçdə qıgilcimin, közün qaldımı?!
Ürəyin büsbütün söz dəniziydi,
Ürəkdə Eşq dolu sözün qaldımı?!

Təmizlə dünyani, dara, yu, eşqim!
Ruha sığal çəkər mənim qu eşqim.
Deyirdin, minillər sönməz bu eşqim,
Eşqindən nişanə, izin qaldımı?

Yalan ah – üzlərdə yalançı boyaq.
Vaxtsız yorulmağın adın nə qoyaq?!
Bu uzun yolları gedəcək ayaq,
Bu yükə dözəcək dizin qaldımı?!

Dünya dəmirçinin qaynar kürəsi –
Yandırıq ağ bayraq qaldıran kəsi.
Irəli getməyə yaşam həvəsi,
Geriyə dönməyə üzün qaldımı?!

Döndü tarixlərə o çağ, deyəsən,
Açdırın qədərinə qucaq, deyəsən...
...İçində sönübdü ocaq, deyəsən;
Barı özünsənmi, ÖZÜN qaldımı?

KİŞİLƏR VAR İDİ...

Kişilər var idi bu yer üzündə,
Bir elin yükünü çəkən kişilər.
Quduz sultanlara qılinc sıyırib
Yetim qarşısında çökən kişilər.

Babalar var idi, bir kəlmə sözü
Qan söhbəti bağlamağa bəs idi.
Nənələr var idi, nənə deyirəm;
Təpədən-dırnağa nur kündəsiydi.

Qadınlar var idi, şimşek baxışlı,
Qanında yüz ərin qeyrəti vardi.
Nə oldu, necoldu ülvə adamlar,

Torpaqmı gizlədi, yelmi apardı?!

Oğullar var idi, qaya parçası,
Ölsələr, harama yanaşmazdır.
Qurban gedərdilər namus üstündə,
Namusdan bir kərə danişmazdır.

Obalar var idi, barlı-bəhərli,
Bir giriş, bir çıxış cığırı vardı.
Gələn yolçuları hələ uzaqdan
Təndir çörəyinin ətri vurardı...

...Günəş həmin günəş, ay həmin aysa,
Bəs niyə dəyişdi bu cahan belə?!
Kök həmin kökdüsə, soy eyni soysa,
Nədən cılızlaşdı bəs insan belə?!

HƏLƏ Kİ NİDAYAM

Dan yeri ağarır, oyağam hələ,
Nə gözlər yumulur, nə qəlb dincəlir.
Açılmaz səhərim ta innən belə,
Baxma üfüqlərdə günəş yüksəlir...

Dostları min olsun, nə faydası var,
Əgər tənəhadısa ruhu insanın?
Duyulmaz oldusa, bir qaydası var,
Yüksələr göylərə ahi insanın.

Din gəzdim, ruhuma dinclik aradım,
Sonunda gördüm ki, özüm dinmişəm.
Yerlərdə, göylərdə min sərr aradım,
Dünyanın ən böyük sərrı mənmişəm.

İnsan sərr, ömür sərr, bu yer, bu göy sərr,
Beşikdən qəbrəcən sərrı açılmaz.
Sabah nə olacaq, bir kimsə bilmir;
Yazısı dəyişməz, qədər – qaçılmaz.

Nə olsun milyondu hər yerdə sayı,
Milyonlar içində təkdi hər adam.
Bu göylər altında, bu yer üzündə
Bəxtəvər olmadı hələ bir adam...

...Nə arzu tükəndi, nə də ki dərdim,
Yaxşı ki, dərd boyda min xəyalım var.
Ömrü palaz kimi yollara sərdim,

Göylərə verəcək çox sualı var.

Hələ ki nidayam bu yer üzündə,
Heyrətlər içində çoxmu qalacam?!
Ömrümə qoyulan işarə kimi,
Ömrümün sonunda sual olacam...

SƏN...

Sən eşqin bağında bitən çiçəksən,
Eşq ilə yanmayan dərməsin səni.
Qaranlıq ürəkli, donuq baxışlı,
Sevgidən uzaq göz görməsin səni.

Adını çəkməsin; adını çəkən,
Adında bal kimi dadı duymasa;
Gəzməsin bu qutsal torpağın üstə,
Özünü ən mutlu bəndə saymasa.

Cismiyə yerləri nura bələyib,
Mələklə göylərdə yaşıyanımsan.
Türküstən çölünün, Tanrı dağının
Ətrini ruhunda daşıyanımsan.

DEDİ

Əllərimdən tutmasan,
Bu yollarda azaram.
Dedim: qoyma darıxım,
Dedi: tez-tez yazaram.

Dedim: incitsəm səni,
əfv edərmisən məni?!
Dedi: acı kəlməni
mən yaxşıya yozaram.

Dedim: qoyma baş qatam,
Kədər gəlündə batam...
Dedi: sənə üz tutan
Dərdə quyu qazaram...

Ah çəkdim yana-yana;
“Mən atayam, sən ana...”
Dedi: hər şey bir yana,
Taleyimi pozaram.

Dedim: dərd oldum sənə...
Dedi: eşqsız yaşam nə?
Ya yurd ollam eşqinə,
Ya da sənə məzaram.

OLAR

Ömrü yellərə vermək
Aqillərə ar olar.
Bir mürşid yanılırsa,
Min-min mürid xar olar.

Könüllərdə qalanlar –
Dünyada iz salanlar.
Var ikən yox olanlar
Yoxkən necə var olar?!

Ulus, yurd nədi, bilməz,
Canda varsa yad nəfəs.
Özgədən süd əmən kəs
Özgələrə yar olar.

Bədbəxt kimdi; yol əyən,
Qazancını yeməyən.
Haqqı görüb deməyən
Kor olar, həm kar olar.

(Söz demə almayana,
Tanrıdan dolmayana).
Könlü tox olmayana
Geniş yer də dar olar.

Yox! – deyib batma yasa,
Var! – söylə – var, hardasa;
Üç-beş yaxşı olmasa,
Yaşamaq çox zor olar.

BƏYAN

Külli aləm zülmət idi, biz o zaman gündüz idik,
Bir nöqtəykən bütün varlıq,
min illərdi doqquz idik.

O biz idik, Mudan çıxıb işiq yaydıq planetə,
Şumer, Misir, həm Babildə
çözülməyən möcüz idik.

Oxuyub səcdə etdiyin ayələri nazil edən,
4 kitabda peyğəmbərə
“biz” deyənlər həm biz idik.

“Var ol!” dedik, oldu aləm,
bir nöqtədən doğdu nə var,
Əzəldən öncə var olan, sondan sonra ölməz idik.

Söyləyən biz, söylədən biz, endirən,
həm enən bizdik,
Sina dağa gələn mələk, söz sahibi, həm söz idik.

İbrahimdik, Yusif, Musa, Məhəmmədlə İsa olduq,
Sulara hökm edən qüdrət,
həm yol verən dəniz idik.

Bizə dindən bəhs eyləmə, biz endirdik o dinləri,
Biz “sühuf”u yazanlarıq,
öncə “lövhi-məhfuz” idik.

Əski yunanda Zevs olduq, misirlilər Amon dedi,
Bir tərəfdə Yahovaydıq,
Zərdüşt üçün Hörmüz idik.

Namiqə biz piçıldadıq, özü yazdı, söyləməyin,
İnsan oğlu özü yoxdu, Özü bizik, biz Öz idik...

Elçin HÜSEYNBƏYLİ

ƏSGƏR BARMAGINI ƏMƏN KÖRPƏ

- Komandır, eşitdiniz!? – çavuş Namazov üzünü mənə tutub dedi.
- Eşitdim, dağın o üzündən atırlar, sol tərəfdəki mövqedən.
- Yox, dərədən atırlar.
- Dərə, dağ, nə fərqi?! – deyə ona açıqlandı.
- Fərqi odur ki, komandır, dərə dağın o üzündədir.
- Bəs niyə səsi eks-səda vermədi?
- Çünkü bu təpəliklər eks-səda vermir. Hamısı boz təpəliklərdir, səsi udur.

Namazov coğrafiyaşunas kimi danışındı.

- Babam həmişə deyirdi ki, kəndə qayıdanda ovu dərədə elə, onda heç kim xəbər tutmaz...

...Bölüyümüzün bir qrupunu ön xəttə göndərmişdilər, kəşfiyyatçı kimi. Çünkü bizdən əvvəl o istiqamətə göndərilən peşəkar kəşfiyyat qrupu geri qayıtmamışdı. Bizdə olan məlumatə görə, kəşfiyyatçılar düşmənin dərinliklərinə sızmışdır və güman ki, sol tərəfdəki mövqelərimizdən çıxacaqdılar. Əgər sağ qayıtsaydılar. Bəlkə də,

dərədə atışan onlar idi. Düşmən kəşfiyyatçıları görmüş və atışma başlamışdı. Onlara qoşula bilməzdik. Çünkü missiyamız başqaydı...

Bizə tapşırıq verilmişdi ki, Bozdağ ətrafindakı düşmən mövqelərini müşahidə edək, dağın döşündəki evlərdə erməni yaraqlılarının olub-olmamasını aydınlaşdırıq, səhər açılmamış geri qayıdaq. Çünkü taborumuz erməni yüksəkliyini ələ keçirmək üçün bu istiqamətdən hücum eləməliydi. İmkan olsa, əsir də gətirməliydik. Kəşfiyyatımızın məlumatına görə, ermənilər kəndləri qoyub qaçmışdılardı, amma onlardan hər nə desən, gözləmək olardı.

Qrupda yeddi nəfər olmalıdır. Amma əsgərlərdən ikisi xəstələndiyindən yola beş nəfərlə çıxası olduq. Deyilənə görə, dünyani bəlaya salan zəhrimər virusa yoluxmuşdular. Xəstələnən əsgərlərin həm qızdırılmaları vardi, həm də tez-tez öskürür, asqırıldılardı. Bizi ələ verə bilərdilər.

Özümüzlə su və çörəkdən başqa heç nə götürmədik. Ağır əsgər kisələri manevr imkanlarımızı azalda bilərdi. Vaxtimız onsuz da az idi.

Mən tabora təzə gəlmışdım. Uşaqları hələ yaxşı tanımırıdım. Eşitdiyimə görə, bu işdə peşəkar idilər. Namazovla Həsənov müddətdən artıq hərbi xidmətdəydilər. Qalan iki əsgər isə könüllüydü.

Gecədən xeyli keçmişdi. Payızın ayazı üz-gözümüzü yalayırdı. Ay buludların arasında giz-lənmişdi, hərdən zəif şüaları görünürdü. Biz çıçırla, ətrafa boydana-boydana, lazımlı gələndə isə yerə sinə-sinə gedirdik. Cığırдан kənarə çıxmış deyildik. Düşmənin basdırıldığı minalardan qorxu-rduq.

Ətraf yüksəkliklərdən ibarət idi. Sağ istiqamətdəki yüksəkliklər ermənilərdə, soldakılar isə bizdəydi. Qarşında balaca kənd vardi. Bir zamanlar orada azərbaycanlılar yaşamışdılar, amma 30 il öncə ermənilər kəndi işğal eləmiş və bir müddətdən sonra orda məskunlaşmışdılar. Mən buraları pis tanımırıdım. Çünkü uşaqlığım dağın o üzündəki dərələrdə keşmişdi.

... Bir az gedəndən sonra dayandıq. Yarğanlardan birinin altında oturduq. Fikir verdim ki, çavuş Namazov başını sırıqlısının altına soxub nəyəsə baxır, üzünə də azacıq işıq düşür, gülmüs-nür.

– Əlindəki nədir? Telefondur? – deyə astadan soruştum və onu dürtmələdim.

– Yox, şəkil qalareyasıdır, – Namazov, üzümə baxmadan, ciddi görkəmlə dedi.

Həsənov güldü. Güldü yox e, pısqırdı.

– Sən kəs!

Burda gülmək də, asqırmaq da qadağan idi.

Nə qalareya, ə? – Namazovu bir az bərk dürtmələdim.

Sanki indi ayıldı, başını qaldırdı:

– Bağışlayın, komandır, harda olduğumu unutmuşdım.

Unutmağın bədəlini ödəmək ağırdı, – deyə acıqlandı.

Namazov danişığına şirinlik qatdı:

– Komandır, qadan alım, yəni bu, telefon kimi yararsızdır, ancaq şəkillərdən ibarətdir. İnan-mırsınız, baxın.

Mənim ona baxmaq fikrim yox idi. Telefonu əlindən alıb qolazlamaq istədim. Namazov əlimdən tutdu.

Həsənov yenə də pısqırdı və piçilti ilə:

– O, qalareya deyil e, komandır, şəkil sərgisi-dir...

Uşaqlarınız var, komandır? – Namazov mülayim səslə soruştı.

Nəvələrim var! – Açıqlı-acıqlı, sövgəliyi dedim.

– O şəkillərin çoxu uşaqlarındır e. – Bax bu, sonbeşikdir, nənəmin adını qoymuşuq: Banu. Axırıncı dəfə mən evdən çıxanda buraxmirdı ki... Bərk-bərk yaxamnan yapmışdı. Səkkiz aylıqdır, amma qanır. Bu zəhrimər müharibə bitsəydi...

Ürəyim yumşaldı. Telefonu, yəni Namazov demiş, “şəkil qalareyası”nı almadım:

– Uşaqlara pis nümunə göstərirəsən, – dedim, – onu saxla, geri qayıdanda doyunca baxarsan...

...Nəfəsimizi dərəndən sonra yolumuza davam elədik.

Dağın ətəyindən aşağıda, düzənlikdə nəsə qaralırdı.

Orda nəsə var, – piçıldadım, – yoxlamaq lazımdır.

– Ora fermadır, – Namazov dedi, – bizim ferma, yəni bir zamanlar bizim olub.

Sən hardan bilirsən? – təəccübəldim.

– Babam danışıb. Ölənə kimi hər gün kənddən danışırırdı. Ona görə də buraları əzbər bilirəm, şəkillərini də görmüşəm.

Yaxınlaşdıq. Tövlə iyi burnumuza vurdu. Fermanı ehtiyatla, divara sığına-sığına dolaşdıq. Heç nə yox idi. Mal-heyvani da aparmışdılar.

Yoxuşa kəndə tərəf dırmaşdıq. Getdiyimiz cığır çıngıllıq idi. Ayağımız tez-tez sürüşürdü. Ətrafdakı qaratikan kolları vahimə saçırı, sanki arxalarında düşmən snayperləri gizlənmişdi. Ay da hərdən bizə göz vurur, buludların arxasından çıxır, yenə də batırı. “Bizi ələ versə, bu ay verəcək!” – deyə ürəyimdə fikirləşdim.

Kəndə çatdıq. Tam səssizlik idi. İtlər də hür-mədilər. Ya yatmışdır, ya da iyimizi almamışdır. Şübələndim.

– Bu sakitlikdən gözüm su içmir, – dedim.

– Mənə elə gəlir ki, kənddə heç kim yoxdur, – Namazov dedi, – icazə versəniz, irəli gedib yoxlayardım.

– Yox, kəndə girməyək, əvvəlcə erməni möv-qelərini yoxlayaqq.

Düşmən mövqeyi kəndin üstündəki boz təpədə olmalıdır. Kolların arası ilə ora dırmaşdıq. Yerə yatıb dinşədik. Səs-səmir gəlmirdi.

– Burda heç kim yoxdur, komandir, – Namazov qulağıma piçildadı və qurşağındakı qumbaraya işarə ilə: – Bəlkə, birini gumbuldadım!

– Ehtiyac yoxdur, – dedim, – özüm yoxlayaram, – siz burda qalın.

Ehtiyatla, az qala iməkləyə-iməkləyə təpəlikdəki səngərə girdim. Ətrafa boylandım. Heç bir hərəkət yox idi, hənirti belə hiss olunmurdı. Başa düşdüm ki, bizim artilleriya zərbələrimizdən sonra ermənilər mövqeləri qoyub gediblər. Görünür, sol tərəfdə aparılan hücumlardan da qorxub qaçmış və sağ tərəfdəki yüksəkliklərdə möhkəmlənmişdilər. Deməli, kənddə də heç kim olmamalıydı.

Geri qayıtdıq.

– Kəndin içi ilə gedək, – Namazov dedi.

Orda nə işimiz var? – Həsənov etiraz elədi.

– Namazov düz deyir. Kəndi yoxlamadan geri qayida bilmərik, – deyə ona çəmkirdim.

Saata baxdım. Hava bir azdan açılacaqdı. Tələsməliydi.

Kəndə girdik. Kənd balaca olsa da, evlər bir-birindən aralıydı. Ona görə də hər şeyi qaranlıqda da ayırdı eləmək mümkün idi. Bir-iki həyətə girdik, amma evlərin qapısını açmadıq. Elə belə də hər şey aydın idi. Buralar kimsəsiziydi. Sakinlər ev-eşiklərini çıxdan tərk eləmişdilər.

Küçələrlə asta-asta addımlayırdıq. Tam səssizlik idi, yalnız öz ayaq səslərimizi eşidir, hənirtimizi duyurduq.

Birdən bu səssizliyin içindən qulağımıza səs gəldi. Elə bil kimsə ağlayırdı.

Aşağı oturub dinşədik.

Körpə səsinə oxşayır, – Namazov dedi.

Pişikdir, – Həsənovun fərziyyəsi də belə oldu. Hər nəydisə, kənddə kimsə vardi.

Səs gələn tərəfə getdik. Taxta pilləkənli bir evin divarına söykənib gözlədik. İçəridə, doğrudan da, kimsə ağlayırdı. Körpə səsinə oxşayırdı.

Namazov pəncərədən boylanıb baxdı.

– Heç nə görükmür, – dedi, – amma çarpayıda nəsə tərpənir, deyəsən.

Cırıldayan pillələrlə yuxarı qalxdıq. Həsənov qapını açmaq istəyəndə qolundan tutub saxladım. Qapının arxasına qumbara bağlaya bilərdilər.

Həyəcandan tərləmişdim. Qolumla alnınımın tərini sildim və qapını ehmalca itələdim, himə bənd imiş kimi dərhal açıldı.

İçəri keçdik.

Arxa otaqların birində körpə ağlayırdı. Yaxınlaşdıq. Hava təzə-təzə işıqlansa da, içəri hələ də qaranlıq idi. Fənəri çıxarıb yandırdım və işığını çarpayıya yönəldim.

Körpə dəmir çarpanının ayaq ucunda uzanmışdı. Ağlamaqdan gözləri qızarmış, dodaqları göyərmışdı. Görünür, tək qaldığından və qorxudan üst-başını açmış, çılpaq qalmışdı. Oğlan idi. Onu qəsdənmi qoyub getmişdilər, yoxsa yaddanmı çıxarmışdılardı? Bəlkə, başqa məqsədləri vardi? Amma bu suallara belə dar macalda cavab tapmaq çətin idi.

Yaxın getməyin, tələ ola bilər! – deyə qışkırdım.

Hamı yerində dondu. Sonra Namazov irəli yeriyb:

Komandir, icazə verin, mən baxım, – dedi.

– Onu ehmal qaldır, – dedim və uşaqlara da əmr elədim ki, o biri otaqlara keçib hər tərəfi yoxlaşınlar, zırzəmi olub-olmadığını öyrənsinlər...

Namazov uşağa tərəf əyildi. Uşaq daha bərkdən ağlamağa başladı. Namazov onu astaca qaldırıb, altına baxdı, heç nə olmadığına əmin olandan sonra qucağına aldı. Uşaq hənirti duyan kimi bir az sakitləşdi, başını Namazovun yaxasına soxdu, sanki məmə axtarırdı...

Namazov da onu sinəsinə bərk-bərk sıxdı.

Bəlkə, əmizdirəsən, – Həsənov yarızarafat, yarıciddi dedi.

– O üzüyür, həm də acdır, özü də südəmərdir. – Namazov uşağı qucağından buraxmadan dedi.

Bir az süd olsayıd...

– Bəlkə, erməni dığasından ötrü ferma da açaq! – Həsənovun reaksiyası belə oldu.

Namazov uşaq qucağında mətbəxə keçdi, şkafları bir-bir açıb baxdı. Bir şey tapmadı:

– Dədim, bəlkə, quru süd olar. Əclaflar hər şeyi aparıblar!

Bu sözləri deyəndən sonra o, əlini cibinə saldı, ordan çörək çıxardı, qayısına bərkitdiyi qumqumasını açdı, qapağına su tökdü, çörəyi ovxalayıb, onun içinə atıb qarışdırıcı, həlim edəndən sonra körpənin ağızına qoydu. Körpə çörəklə birgə onun barmaqlarını da əmməyə başladı. Qapaq balaca olduğundan o bunu bir neçə dəfə təkrar elədi.

– Ayyy! – Namazov, az qala qışkırdı, – dişləri də var e köpəyoğlunun!

Bir müddət körpənin acgözlüyüünə tamaşa elədik. Namazov kövrəlmışdı, körpənin başını, üzünü, əllərini sığallayırdı.

Döşünə süd gələr e birdən, – Həsənov sırtlığından qalmadı.

Tərs-tərs ona baxdım və:

Gedək, – deyə əmr elədim.

Bəs uşaq? – Namazov çarəsiz halda üzümə baxdı.

Burda qoyaq. Onu nə biz doğmuşuq, nə də biz atmışıq, – dedim.

– Yaziqdır, komandir, özümüzlə aparaq, “sanitarka”lara təhvil verərik. Erməni də olsa, körpədir.

– Birdən ağlasa?

– Ağlamaz.

– Həsənov acıqlı-acıqlı:

Ağlasa, onu boğacam! – dedi.

Namazov körpəni odehyala büküb qucağına aldı.

Qəribəydi, körpə sakitləşmişdi, halsızlıq onu əldən saldığından, ya da hənirti duyduğundan mürgüləyirdi.

Çölə çıxdıq. Bərayi-ehtiyat, evin yan-yörəsinə bir də nəzər saldıq. Heç kim yox idi. Evdən bir az aralanmışdı ki, nəsə tapp elədi. Sanki hardansa daş atıldılar. Namazov arxası üstə yerə yixildi.

– Namazovu vurdular. Yuxarıda snayper var,

– Həsənov qışqırı və biz geri – evə tərəf qaçdıq. Mən Namazovun ayaqlarından tutub divara tərəf süründüm.

– Mövqe tutun! – deyə qışqırdım.

Əsgərlər evin yuxarısındakı təpəliyi gülə yağışına tutdular.

Mən uşağı Namazovun qucağından alıb yerə qoydum və yaxasını açdım. Gülə onun kürəyindən, ürəyinin düz üstündən dəymışdı. Çantamdan pambıq və bint çıxarıb axan qanı kəsmək istədim.

Namazov zariya-zariya:

– Komandir, uşaga bir şey olmayıb ki?

– Yox, heç nə olmayıb.

Sanki ağrıları keçdi, özünü toparladı, əlləri əsə-əsə “şəkil qalareyası” adlandırdığı telefonu cibindən çıxarıb mənə verdi:

– “Zaryadkası” qurtarib, – dedi, gözlərini hərləyib uşaga baxdı. – Ona mənim adımı verərsiniz, – qırıq-qırıq piçıldadı.

Hamımız çasdıq. Donub qaldıq, handan-hana özümü ələ alıb:

– Sənin adın nədir ki? – deyə soruşdum.

Onun əvəzindən Həsənov cavab verdi:

– Onun adı Kamildir, komandir, Kamil.

Namazova baxdım. Keçinmişdi.

Bu küçüyü neyləyək? – Həsənov körpəyə işarə ilə dedi.

O küçük deyil, Kamildi, – dedim, – Kamil!

Güllə atılan tərəfdə sakitlik idi.

Həsənov, oranı yoxlayın, – dedim, – amma ehtiyatlı olun.

Uşaqlar kolluqların arası ilə yuxarı dırmaşdılar və bir azdan qayıtdılar.

Həsənov təngə nəfəs halda:

– Heç kim yoxdur, komandir, ancaq yerdə qan izləri vardi, – dedi, – bəlkə, izləyək?

– Ehtiyac yoxdur, bizimki bura qədər idi, ehtiyatla aşağı düşək, – dedim və körpəni qucağıma aldım.

Bəlkə, Namazovu orda... – deyə Həsənov təpəliyə işarə elədi.

– Özümüzlə götürək, onu burda tək qoymaq olmaz, – dedim və gəldiyimiz cığırla da aşağı endik.

Təpələrin o üzündən yenidən atəş səsləri gəldi...

– Atırlar, – Həsənov ciyində apardığı cənəzəni düzəldə-düzəldə – dedi.

– Dərədən atırlar, – Namazovun bir az əvvəl dediklərini təkrarladım və cansız bədəninə baxdım...

“Komandir, uşaqlarınız var?” – qulağında bir səs cingildədi.

Mənim uşaqlıım yox idi...

Yanvar-fevral, 2021

P.S. Hekayəni oxuyub qurtarandan sonra qələm dostum:

– Kamil!? – deyə təccübə soruşdu. – Həmin o Kamil?

Başımla təsdiqlədim.

“Kimsə ağlayırdı” hekayəsindəki uşaq?

Hə. Mən də həmin körpəni bu cür geri qaytardım, – dedim...

Xəyalə SEVİL

HƏYAT YAŞAMAQÇÜN DEYİL

Güzgülər üzünə baxıb
Özündən küsmək üçündü.
Xatirələr ayrılığa
Dayanmaq, dözmək üçündü.

Gözünün batmış çuxuru
Kuzədi – süzmək üçündü.
Boynuna dolanan kəndir
Boynunu üzmək üçündü.

Əsmək üçündü küləklər,
Yağışlar kəsmək üçündü.
Həyat yaşamaqçün deyil,
Nə vaxtsa bezmək üçündü.

QƏFİL ÜRƏK TUTMASITƏK...

Necə dəyişmişəm?
Ürəyincəmi?
Bu ruhsuz, duyğusuz
Halim necədi?
İndi, yoxsa öncəmi?..
Qəfil ürək tutmasitək
Tutmuşam ürəyimi.
Hara qoyum?
Küncəmi?
Təzə-təzə sevinirdim,
Təzə-təzə sevirdim.
Dağıtmışan,
Qoparmışan qönçəmi.
Özünü bir özgəsiylə
Nə vaxt dəyişir insan?
Nə vaxt?
"Böyüyüncəmi?"

ORA – DÖYÜŞ MEYDANI!

Ora – döyüş meydani!
 Qanadlanıb uçurlar
 Havadakı mərmilər.
 Bütün rənglər qan qırmızı...
 Analar qızıl payızı
 Yanağına sərdilər...
 Yenicə doğulmuş,
 Sütül bir güllə
 Ciçəklədi sinəsinin başında.
 Torpağa can verib öldü
 Əsgər haqqı savaşında.
 Vətən sağ olsun! – dedi,
 Oldu, Vətən sağ oldu...
 Şəhidlərin can verdiyi torpaqlar
 Böyüdü, böyüdü,
 QARABAĞ oldu!

SINIQ GÜZGÜ

Axşam qaraldır yolları,
 Gök üzündəki gün düşür.
 Keçirsən bir sıniq güzgü önünə,
 Şəkil çəkdirirsən.
 Görürsən ki, şəklin də üzgün düşür.
 Sonra əllərini salıb yanına
 Dolaşırsan gecələyən küçəni.
 Neçəyədək sayım, sonra qayıtsın?
 – Ürəyindən gülmək keçir,
 Üçəmi?
 Qəfil dayanırsan!
 Düşür yadına –
 O sıniq güzgün düşür...
 Mən heç səni unutmuram, İlahi,
 Sənin yadına kim düşür?!

SÜBH ÇAĞI

Sübh çağı.
 "Əllər yuxarı" əmri verilib insanlara,
 Hamı təslim olub göy hüzurunda.
 Mən kimə təsliməm bəs?
 Nə dindaram, nə dinsizəm.
 Kiməm bəs?..
 Gözümü döyürəm, Tanrı,

Elə sənin qapın kimi.
 Susma.
 Bilim ki, evdəsən.
 Elə yorulmuşam ki!
 Ruh olub gələ bilərəm,
 Bircə dəfə "gəl" – desən.
 Mən hamidan üz döndərdim.
 Elə...
 Elə özümdən də.
 Əlim buraxdı yaxamı –
 Əllərimdə qan izi.
 ...Kimə bağışladın Yer kürəsini?
 Lap körpəcə uşağamı?
 – Oynatdı bizi.

BU GECƏ OYAQ YAT, TANRI

Bu cəza mənimdi, Tanrı,
 Mən bu səhvi tək elədim...
 Eh! Nahaq yerə özümə
 Ürəyimi yük elədim.

Suya düşən xəyallarım
 Suda kök atarmı, görən?
 Bu soyuq ayrılıqların
 Ah! Ürəyi varmı, görən?

Durub yanına gəlirəm,
 Bu gecə oyaq yat, Tanrı.
 Bir az oxşa saçlarımı,
 Bir az başımı qat, Tanrı...

İÇİMİN QOCA QARISI...

Bilirdim ki, solub bu gül,
 Bundan çiçək açan olmaz.
 Bir ümidi,
 Ürəyimdə ehtiyata saxladım,
 Haçan olar... Haçan olmaz!
 İndi gecənin yarısı,
 Qanayır könül yarası.
 İçimin qoca qarısı
 Deyinir...
 "Ondan sənə can olmaz..."

Tale necə? Yaşamalı yerdimi?
Həsrətini yanağıma sərdimi?
Kimə deyim ürəyimin dərdini?
De – deyirsən,
Gəl – deyirsən
Tanrı,
Sənin qapın, bacan olmaz.

BİR DƏ TƏRS ÜZÜNƏ ÇEVİR ÜRƏYİ...

Bir də tərs üzünə çevir ürəyi,
Bir də görünməyən üzünü gör, get.
Göy göydən tullayır, yer yerdən atır,
Bir də içimdəki bu hüzünü gör, get.

Gör harda qalmışam, yiğ, gətir məni,
Yiğ, gətir qırılmış hissələrimi.
Səni and verirəm, sağ gətir məni,
Sağ gətir, heç kimə demə yerimi.

Cəzami, töhmətmi, qoy özüm verim...
Onsuz da bu eşqə dərsdi ayrılıq.
Boynuma sarılan qoldu, ya ipdi?
...Yerdən ayağımı kəsdi ayrılıq.

QARŞIDA AYRILIQ VAR

Qurunun oduna
Yaş yanır indi,
Su vurmüşəm
Ürəyimin üzünə,
Oyanır indi.
Oyanır canımdakı
Şübhələr, ehtimallar,
Bu mənəm, bu, boş masa,
Bu, bir yiğin suallar...
Fikrim tamam dağılıb,
Fikrim küləyə düşüb.
Ağlıma ən sonuncu,
Ən təzə qayə düşüb.
Axıb gedir hissərim,
Ürəyimdə qırıq var.
Qarşıda ayrılıq var...

DURUM YIR-YIĞİŞ EDİM

Durum yır-yığış edim,
Əllərimi, ayaqlarımı...
Özümə gəlim daha.
Gedənlərin arasına qarışmisan,
Bilim daha.
Gözlərimdə böyüdüyüm,
Səhv də, cəza da mənimdi.
Sevgi yoxmuş bu dünyada...
Yoxdu, cəhənnəm, olmasın.
Hərə bir dərddən ölürlər də,
Bilirəm!
...Mənimki səndən olmasın.

SƏNİ HARDA BAŞLADIM?

Səni harda başladım?
Harda bitirdim səni?
Çıxdım ürəyimin qapısınacan,
Ötürdüm səni.
Yolun yaxın olmasın.
Nə doğmamsan, nə yadım,
Əllərini üz, dedin,
Ümidini kəs, dedin,
Kəsdim,
Yeddi qapıya payladım.
Azın, çoxun qalmasın.
Ruh deyilsən, can deyilsən,
Həvəssən, bədəndən çıxdın.
Elə də sevmədim səni.
Ürəyimin zirvəsinə
Hərdən çıxdın...
Eh! Mənim də gizli-gizli
Darixmağım olmasın.

SÜKUT EYLƏDİM

Nə çox söz var deyiləsi...
Dinmədim, sükut eylədim.
Sən məni işğal etmədin,
Mən özüm süqut eylədim.

Sən ki yanlışdın əlimə...
Necə qovuşdun əlimə?
Səni danişdim əlimə,
Beləcə qunut eylədim.

Adın uca səsdən düşdü,
Ah çəkdim, nəfəsdən düşdün.
Ürəyimə qəsdən düşdün,
Sonra da "unut" eylədin...

ÜZÜ SƏNƏ DAYANMIŞAM, İLAHİ...

Üzü sənə dayanmışam, İlahi,
Əllərini ver, tutum...
Bu təklik də ürəyimdə
Adam kimi yer tutur.
Mən hər gecə yastığımı
Dağıtdığım
Fikrim, qayğım, nə varsa,
Gözlərimə toplayıram.
Baxışlarım çaparsa,
Tanrı duyar,
Tanrı alar məktubumu...
Yanağıma dalğa dəyir,
İçim dəniz.
Yıxılmışam, İlahi,
Elə bilmə,
Mən dincimi alıram...
Ən uzaq, ən gözəl xatırələrdən
Sevincimi alıram.

ÖZÜMLƏ SÖHBƏT...

– Gedən gedib, ümidi kəs.
– Necə?
Sevgi deyil, həsrət deyil, ağrıdı.
– Yaradı də, ağrıldacaq, bəs necə?!
– Göz yaşımı yanağıma
Sərib qurutmuşam daha.
Gördün? Yaş deyiləm ki.
Amma hərdən düşür yada,
Göynəyir adamin içi,
Baxma, daş deyiləm ki.
– Təzədi, yaran təzədi...
Boşalt, ürəyini boşalt,
Elə bil ki, kuzədi.
– Yolları kim çəkir belə
Ayağımın altından?
Dururam, gedə bilmirəm.
Bir az başımı qataram,
Yaşayaram, nə var ki.
Bir kimsəsiz uşaqqalib içimdə,
Onu kiridə bilmirəm.

MƏN SƏNİN HAQQINDA SUSURAM İNDİ...

Bu günü də qaxınc kimi başıma
Vurub yatım, heç xəbərin olmasın.
Nə sevgimə, nə dərdimə cavab ver,
Ürəyimdən keç, xəbərin olmasın.

Demirəm küsmüşəm, amma ki sənlə
Nə könlüm düzəlir, nə aram indi.
Mən sənin haqqında danışmiram taa,
Mən sənin haqqında susuram indi...

Bəs niyə müttəhim kürsüsündəyəm?
Hardan məni tapır bu nəs, İlahi?
Mənə ümid verib aldatlığıçın
Mənim taleyimə iş kəs, İlahi.

Tural SAHAB

SEVGİ DÖYÜŞÜ

Dişi bir canavarın özünə ailə başçısı seçməsi çox maraqlıdı. Sürdə olan istənilən bir erkək canavar onunla münasibətdə ola bilməz. Bunun üçün amansız bir savaş lazımdır. Rəqiblərindən üstün olduğunu göstərməli, bütün imtahanlardan keçidkən sonra mükafatına çatmalıdır.

Soyuq fevral ayı olmasına baxmayaraq, canavar ailəsi gündəlik həyatını yaşayırırdı. Bəlkə də, bu yağan qar onlar üçün gözəl bir fürsətdi. Axı canavarlar qarlı, dumanlı havaları sevir. Belə havada ov etmək daha asandı. Lakin boz rəngli, sinəsində balaca bir ağ olan dişini indi ovdan daha çox maraqlandıran bir şey vardı... ehtiras. Gənc dişi artıq bala verəcək yaşa gəlmışdı. Özünə bir erkək seçib təbiətin qoyduğu qanunu həyata keçirməliydi.

...Hun dövlətinin sərkərdələrindən birinin oğlu olmamışdı. Bütün dualar, qurbanlar cavabsız qalmışdı... qalmışdım, bunu hələ bilmək olmazdı. Yıldırıy böyük başbuğ Atillanın ən sevdiyi

sərkərdələrdəndi. Bir çox qanlı döyüşlərdə ordunun sol cinahına rəhbərlik etmiş, hilalın içində düşməni məhv etmişdi. Üzdə, bədənində çoxlu döyük izləri vardı. Bu yaraları qururla gəzdirirdi. Gəl ki, bu böyük sərkərdənin oğlu olmamışdı. Tanrıının işini bilmək olmazdı. Türk bəylərinin duaları, ozanların alqışları, Yıldırıy xanın kəsdiyi qurbanlar... bütün bunlar Tanrıya çatmırıdı sanki. Bir gün bütün ümidi lərini kəsən ataya yaşılı şaman bir müjdə verdi. Bir savaşçı müjdəsi. Ruhlar şad xəbəri götirmişdi, buludlardan süzülüb. Tanrı Yıldırıy xana savaşçı bir övlad verəcəkdi. Lakin bu övlad oğlan deyil, qız olacaqdı. Xanın əhvalı korlansa da, yaşılı şaman Kutadqu ona təsəlli yox, müjdə verirdi. Xan, sənin elə bir savaşçı qızın olacaq ki, obada, orduda onunla cəng edəcək kişi tapılmayacaq. Sənin qızın ad çıxaracaq, sənin qızın düşmənin üzrəyində qorxu olaraq yaşayacaq. Kutadqu bilgə şamandı. Bütün Hun ölkəsində ona hörmət edilirdi. Onun sözlərindən sonra Yıldırıy

Tanrıının bu müjdəsini gözləməyə başlamışdı. Daha öncə qızları dünyaya gəlmışdı. Lakin bu dəfə fərqli birinin yolunu gözləyirdi.

...Gənc dişinin bu halı sürüdəki erkəklərin diqqətini çəkdi. İndi onlar bir-birlərinə diş göstərir, dişini əldə etmək üçün yollar axtarırı. Lakin diş öz seçimini belə asanlıqla etməyəcəkdi. Göyün üzündə bulud yoxdu. Aydınlıq bir gecəydi diş yuvadan ayrılib dağlara tərəf qaçanda. Artıq sevgi döyüşü başlamışdı. Onun sürüdən ayrılib dağlara tərəf getdiyini görən erkəklər arxasında düşdülər. Bir diş canavar öndə, beş erkəksə onu izləyirdi. Diş sürətlə özünü aydınlıq gecənin içində salır, hərdən üzünü göy üzünə tutub ulayırdı. Erkəklər sadəcə onu izləmir, həm də aralarında döyüşürdü. Artıq onlardan biri al qan içində geridə qalmışdı. Fürsəti əldən verdiyi, bu savaşda uduzduğu üçün acı-acı zingildəyirdi. Bu səs nə gecəyə, nə də ay işığına yaraşırdı. Savaşsa davam edirdi.

...Doqquz ay sonra Kutadqunun müjdələdiyi qız Yıldıray xanın otağında doğuldu. Bir yaz günüydü. Xanın çadırında körpə səsi eşididi. Bu qız uşağı dünyaya qanla gəlmışdı... anası onu doğarkən ölmüş, körpənin ovuclarına bulaşan qan ailəyə sevinc yox, kədər gətirmişdi. Lakin Yıldıray bunun üçün üzülmədi. Savaşçı qızının doğulduğu üçün qurbanlar kəsdirdi, aclar doydurdu. Ondan bir neçə gün sonra ölkənin qərb sərhədlərində üsyancıların üzərinə gedən ordunun önündə məğrurca irəliləyirdi. Yıldıray, əslində, savaşmaq üçün doğulmuşdu. Onun sevgisi vətən, xaqan və qanlı qılıncıydı. Onun üçün də artıq döyüşə gedərkən nə ölü qadını, nə də yeni doğulan qızını düşünürdü. Şaman körpəyə Umay adını verdi. Anasız və atasız olan Umay. Atası döyüşdən qayıdanan sonra yeni bir qadın aldı. Daha doğrusu, savaş qəniməti olaraq götirdiyi qadılardan biri ilə evləndi. Lakin Umaya südü obanın ən tanınmış qadınlarından biri verdi. Yıldıray kız yox, savaşçı böyüdürdü. Bəlkə də, şaman onu müjdələməsəydi, Umayın da normal bir həyatı olardı. Bəlkə də, bizi biz edən yaşadıqlarımızdı. Yıldıray savaşdan savaşa qaçır, Umay isə bir canavar kimi böyüyürdü.

...İndi dişinin arxasında sadəcə dörd canavar gedirdi. Gecənin aydınlığında onların yaraları,

üstlərinə bulaşan qan açıqca görünürdü. Bu yürüş gecələrcə, günlərcə davam etdi. Geriyə sadəcə iki rəqib qalmışdı. Birdən dişi yönünü dəyişdirib yaxınlıqdakı obalara tərəf qaçmağa başladı. Onu izləyen erkəklər bir an tərəddüd etsələr də, yollarından qalmadılar. Geri dönmək, qorxmaq qurdluğun şanına sığışmadı. Obanın qoyun sürürləri və onları qoruyan böyük köpəkləri vardi. Gecənin sükutunu bu itlərin səsi yarır, onlar dayandığı zaman qorxunc bir sükut hökm sürürdü. Diş dayanmadan qaçır, özünü obaya çatdırmaq üçün hər şeyi edirdi. Və o an gəldi. Obanın içindən sakitcə keçib qoyunların olduğu yerə çatdı. Ağaclardan düzəlmış çəpəri aşib içəri girmək elə çətin deyildi. Hətta quzulardan birini ağzına alıb çıxmış da. İşin çətinini bundan sonrası idi, yəni bu obadan sağ çıxməq. Dişinin arxasında gələn erkəklərin imtahanı da elə bu idi. Diş, ovunu götürüb ildirim kimi obadan uzaqlaşdı. Bu zaman onun ardında düşən köpəklərin qarşısını almaq isə erkək canavarların işi idi. İndi onlar həm bu itlərlə, həm də bir-birləri ilə döyüşməli idilər. Diş obadan xeyli uzaqda hündür bir qayanın başında ovunu yeyərkən qalibi mükafatlandırmaq üçün gözləyirdi. Əgər bir qalib olacaqsə...

...Savaşlarda böyüdü Umay. On beş yaşıdan sonra at belində atası ilə onun getdiyi hər döyüşə qatıldı. İyirmi yaşına çatanda Umay adı Hun obalarında, Hun qoşunları arasında hörmətlə anılmağa başladı. O hətta böyük xaqan Atillanın hüzuruna belə çıxməq hüququna sahibdi. Ağ atının belində şeir kimi gedirdi. Özünü oğlanlara oxşatmadı. Elə qız kimi, türk qızı kimi geyinir, saçlarını hörürdü. Onun savaşlığını yazmaq üçün şair olmalısan. Obanın ozanları Umay adına nəgmələr qoşurdu. Yaşılı şaman Kutadqu bu günləri görmədən ölsə də, indi ruhu şaddı. Hərdən gənc şamanlara xəbər göndərirdi göylərdən. Umayın güldüyünü obada kimsə görməmişdi. O, ən qorxunc sərkərdələrə belə sözünü çəkinmədən deyə bilir, düşmənə acımadığı kimi, öz millətindən olanlara da acımırdı. Onun insan olduğunu düşünenlərin sayı çox deyildi. Hər kəsin gözündə Umay Atillanın cəlladı, Yıldıray xanın qılıncı idi. Neçə döyüşdə düşmən qarşısına çıxıb döyüşmək üçün adam səsləmişdi. Onu tanımayan düşmən, adətən,

birinci ən zəif əsgərini göndərirdi. Nə də olsa, bir qızın qarşısına çıxməq ığid savaşçılar üçün ayıb sayılardı. Lakin Umayın ilk zərbəsi düşmənin fikrini dəyişdirirdi. Onun insan olduğunu sadəcə özü bildirdi. O, qadındı. Qanlı döyüslərdən sonra gur nəhirlərdə üzünü yuyub su içdiyi zaman öz əksini görürdü... necə gözəldi. Lakin ona bu obada qadın gözü ilə baxmağa kim cəsarət edə bilərdi? İnsanların gözündə bir cəllad, savaşçıydı. Kişilərlə dost ola bilməzdi, qadınlarla da... təkdi, bir yalquzaq kimi tək. Mağaralarda yatır, hərdən gecələr ocaq başında göy üzünə – ulduzlara, aya baxırdı. Ən çox ayı sevirdi. Necə də parlaqdı. Bəlkə də, ayı onun kimi tək olduğu üçün sevirdi. Yıldıray ordusunda ona minbaşı rütbəsini verdi. İndi Umayın əmrində min türk igidi vardi. Bir qadının orduda bu rütbəni almasına heç kim etiraz etmədi. Çünkü heç kim Umayı qadın kimi görmürdü... min savaşçının önündə rüzgar kimi düşmən içinə girir, başlar kəsib çıxırı. Döyüslərin birində atının ayağı büdrədi... Umay yerə düdüd. Bu zaman qəribə bir mənzərə yaranmışdı. Savaşçının atından düşməsi normaldi. Hər döyüsdə bu baş verirdi. Hətta xaqqanlar belə atından yixila bilərdi. Lakin Umay düşdüyü zaman qanın, cəsədlərin içində bir çiçək gördü. O an sadəcə bir an qadın olmayı arzuladı...

...Obanın etrafında qanlı savaş başlamışdı. İki canavarın ətrafinı saran çoxlu köpək. Onlar çoxdu, qarşılılarında olansa canavardı... Bu zaman qəribə bir hal baş verdi. Canavarlardan biri itlərə deyil, öz yoldaşına hücum etdi. Gecənin qaranlığında itlər onun canavar olduğunu unutdu və elə hesab etdilər ki, onlardan biridi. Beləliklə, bir canavar, xeyli köpək qarşısında tək qalan canavar öldüyünü anladı. Lakin bu zaman qəribə bir səs gəldi. İtlərin də, canavarların da səsinə bənzəmirdi... Ancaq bu, canavar səsi idi. İtlər nə olduğunu anlamadan qara bir canavar onların arasına girdi. Bir neçə dəqiqə çəkdi bu savaş. Üç canavar birlikdə itləri qovmağı bacardı. Lakin işin əsas hissəsini edən qara canavardı. Savaşdan sonra o birilər ona hücum etməyi düşünmüdə və sakitcə geri çəkildilər. Lakin xəyanət edən qurdun cəzası verilməliydi... öz soyuna xainlik edənin cəzası ölümdü. O da bunu bilirdi. Bildiyi üçün də savaşmadı, etiraz etmədi. Qara

canavarın dişləri boğazına sancılan zaman belə çırpinmadı. Köpək kimi xainlik etsə də, canavar kimi öldü.

... O gündən sonra Umay özünə yoldaş olacaq kişini axtarmağa başladı. Lakin bu heç də asan deyildi. Nə qanlı qılıncını yerə qoya bilərdi, nə də ürəyini sinəsindən çıxarıb ata... əslində, biri vardi. Öz birliyində onun əmrində olan cavan bir savaşçı. Nə zaman sevmişdi onu... başqalarından daha cəsurandum, yox... daha güclüydümü, daha yaraşıqlıydımı... bütün cavablar yoxdu, yekə bir yox. Umayın sevdiyi döyüşü əmrində olan min əsgərdən heç nəyi ilə fərqlənmirdi. Sadəcə bir şey istisana... ürəyi. Akman onbaşı olmuşdu. Döyüslərdən birində göstərdiyi qəhrəmanlıq görə. Umay Akmani sevmişdi, ağlayan bir uşağın göz yaşını sildiyinə görə. Akmanın ürəyi orada olan hər kəsdən fərqliydi. Digərləri atını özünə sipər etsə, Akman özü atına sipər olardı...

... Xaini öldürdükdən sonra dişinin yanına getmək yerinə uzaqlaşdı oradan qara canavar. Meydan o biri canavara qalmışdı. Lakin o da yaxın getmədi dişiyə. Atalarının törəsini poza bilməzdi. İndi dişi özü qara canavarın arxasınca gedirdi. Yaxşı anlayırdı ki, balalarına ancaq belə əsl qurd ata ola bilər. Qara canavarın isə imtahanı yoxdu. O, sadəcə öz yuvasına gedirdi, öz yuvasına aparıcı dişisini...

...Yıldıray savaşda öldürdü. Umayın son döyüşü atasının qisasını almaq oldu. Sonra ayrıldı ordudan, daha doğrusu, yoxa çıxdı. Elə bildilər, o da öldü. Lakin Umay cəllad olmaqdan yorulmuşdu. Atının üzərində başqa bir diyara doğru yol alırdı. O tək deyildi. Onunla birlikdə bir atlı da gedirdi. Atın üzərindəki döyüşünün əlləri arxadan bağlanmışdı. Bu, Akmandı. Çox güman ki, onunla gəlmək istəməmişdi. Başbuğdan, törədən qorxmuşdu. Lakin minbaşı Umay onu qaçırmışdı.

...Gecə mağarada yanın atəş ay işığına tərəf ulayırdı. Akmanın ürəyi də həyəcanla döyündürdü. O hələ də qarşısındakını qadın olaraq görə bilmirdi. Minbaşı Umayın isə gözləyəcək səbri yoxdu. Dişi bir canavar kimi ovunun üzərinə atıldı. Bəli, qarşısındaki sadəcə onun ovu ola bilərdi. Umay savaşlığı kimi sevişirdi. Ürəyi qadınlığı, sevgini xatırlasa da, bədəni incəliyi, nəvazışı bilmirdi...

Təranə VAHİD

QASIRĞA

...Kəpənəklər uçur, uçur, uçur...

Hami kimi, onun hekayəsi də xırda bir uçuşdan başladı. Dünya hava limanına qonar-qonmaz sallaq bıgli bir kişi əyilib qulağına şəcərəsinin baş tacını – soyadını piçıldı: Çalağanov!

Guya Yer üzündə adlar qurtarmışdı ki, ulu babası dünyanın gözünü töküb züryətinə belə yön-süz ad qoymuşdu: Çalağan... Heç sonrakı nəsillər də Çalağanın qan-qadasından qurtara bilmədilər. Şura hökuməti gələndə Çalağanın arxasına "oraq-çəkicli" "ov" şəkilçisi yapışdırıb dövriyyəyə buraxdı. Məktəbdə oxuyanda uşaqlar soyadına xeyli şəbədələr qoşdu. Əsgərlikdə ruslar bu soyadı nə deyə, nə də yoza bildi. Ali məktəbdə də bu nadir soyadını rüşvətxor müəllimlərin parolu kimi kodlaşdırırdılar.

Düzdü, soyadından hamidən çox özünün zəhləsi gedirdi, amma bu adda həm də bir hikmət, kəramət vardi. Bunu sonralar bildi, qapılar üzünə taybatay açılında: "Çalağanov belə deyir", "Çalağanov məsləhət gördü ki...", "Əgər Çalağanov deyirsə..." – deyib istər-istəməz onunla razılaşanda...

Xoşbəxtlikdən ailə qurduğu qadın da adından çox, soyadını sevdı.

Sonralar özü də adını unutdu...

Bu uzun-uzadı müqəddimədən sonra hekayəmizin qəhrəmanıyla tanış olmanın vaxtıdır. Çalağanov altmış beş yaşlarında, iri cüssəli, dolu bədənli, babası kimi sallaqbıgli, gözləri göz çuxurunun dərinliyində işim-işim işildayan müəmmalı bir adamdı. Onu tanıyanlara elə gəlir ki, Çalağanov anadan olandan özüylə gözə görünməz xətkəş gəzdirir, ölçüb-biçməmiş, toplayıb-çıxmamış, kök altına salıb çıxarmamış bir addım da atmır.

... Üzə gülən baxt, atlan fışəng və uğur böcəyi...

Sözün qısası, xətkəsi sayesində Çalağanov bu yaşınanın nə istədisə, hamisini əldə elədi: gözəl ailə, vəzifə, sərvət, coxlarının qibtə edəcəyi barlı-bəhərli həyat...

Amma bir gün ona elə gəldi ki, həyatında nəsə, çox mühüm nəsə çatışdırıb. Xeyli baş sindirandan sonra qəfil anladı ki, əslində, həyatında heç də hər şey yerində deyil. Çatışmazlıqların konturları üzə çıxanda içində ucsuz-bucaqsız boşluq yarandı. Peşmanlıq küləkləri əsdi, nigarançılıq yağışı yağıdı, təssüs vulkanı püskürdü. Yox, o təslim olmaya-çaqdı, lazımlı gəlsə, qədərini pozub yenidən yaza-çaqdı. Axtarışları nəticə verdi: həyatının ən böyük yanlışı üzə çıxdı: düzgün olmayan seçim!

... Tərəddüd eləmə, istədiyini seç, bu, sənin həyatındır...

Uşaq vaxtı onu ancaq qaymaqcıçayıñə oxşayan sarışın qızlar həyəcanlandırırdı. Böyüyəndə bu istək bir az da böyüdü, ürəyinin güzgüsündən ancaq sarışınlar boylandı. Amma həyat bağçasında belə olmadı, insanpərvərliyi başına vurdu, anasının "qara kişmiş" deyib gecə-gündüz təriflədiyi çəlimsiz qonşu qızıyla evləndi. Həssas, kövrək, göz yaşı ovcunda olan qadılardan ötrü ürəyi gedə-gedə, bir ömür "Soyuq cərəyan"la bir yastığa baş qoydu. Dəmir iradəsi, tükənməyən səbri, polad əsəbləriylə ürəyinin əksinə getdi. Getdi, getdi, getdi...

Və "Soyuq cərəyan" ona üç yaraşıqlı oğlan bağışladı. İndi onların üçü də ataydı. Altı nəvəsiylə açıqdan-açıqça fəxr edirdi. Amma bunlar təskinlik üçün bəs eləmirdi. Ömrünün qürubunda düşdüyü boşluq ölüm çuxuru kimiydi, ya cəhd edib çıxacaqdı, ya da...

... Çiçək dörd ləçəyini itirib yegana ləçəyinə böyük ümidiylərə baxırdı...

Fikrini qətiləşdirdi. Düşündü ki, insanın dünyaya gəlməsi milyonda bir təsadüfdür. İkinci dəfə bu şans ona verilməyəcək, "Seçim et" təklifi də nə göydəkindən, nə də yerdəkilərdən gəlməyəcək.

Vaxt daralır, qocalıq zinqirovlu ilan kimi ona tərəf sürünürdü. Mənəvi böhran keçirdiyi belə bir vaxtda həyatında möcüzə baş verdi: xeyallarında rəqs edən, ən çətin anlarında gözünün qabağında gülümşəyib ona göz vuran, yaşamağa həvəsləndirən Sarışın peyda olub dünyasını səhra qasırğası kimi yerindən oynatdı. İpək saçlı, ala gözlü, cəhrayı dodaqlı Sarışın ona seçim imkanı verdi. Bu seçim qarşısında Çalağanov sarsıldı, gözlərini yerə dikib Tanrıya yersiz bir sual verdi: “İlahi, Yer üzündə belə sarışınlar ola-ola, quru balıqla gün keçirmək rəvadırmı?”. Ağlına cəhənnəm sözündən başqa heç nə gəlməyəndə Dəli Cəmilin sözlərini xatırladı:

“...Bu dünyada cənnət ola-ola, cəhənnəm axarmaq ağılsızlıqdır...”

Çalağanov boşanmaq üçün axtardığı üç əsas səbəbi, əslində, bəhanəni göz qırpmında tapdı: xasiyyətimiz tutmur, mən danışanda o həmişə uzaqlara baxır, qonşu istirahətə gedəndə pişiyini uşaqların anasına əmanət elədi, amma o neylədi? Üç gün qapının ağzında ilan dili çıxarıb yemək istəyən pişiyə dönüb belə baxmadı.

Məhkəmə bəhanələri ciddi qəbul eləmədi. Amma arvadı ərinin istəyinə qarşı çıxmadi. Nə aqladı, nə sizladı, nə də səsinin tonunu qaldırdı. “Soyuq cərəyan” qüruruyla “Boşanmaq istəyirsən, boşanaq!” – dedi.

“...Sah deyilsən ki, məğlub olanda tacını itirəsən, gülümsə...”

O gün Çalağanovun həyatının ən bəxtəvər günüydü. Həmin gün günəş onun şərəfinə çıxmışdı, quşlar ona görə cəh-cəh vururdu, adamların üzündəki təbəssüm ona gülümşəyirdi...

...Sevgi, cəkisizlik və yoxluq...

Sevgi yolunda bütün qapılar taybatay üzünə açılırdı. Açılan hər qapı onu Sarışının hüzuruna aparırdı. Sarışının iliq təbəssümü, işıqlı gözləri, zərif səsi onu səsləyirdi. Qırxıcı qapının ağızına çatanda nəfəsinin odu dodaqlarını qarsaladı. Bu qapı, gərək ki, qızıldanıydı, yoxsa belə göz qamışdırma, işiq saçmazdı. Amma indi qızıl hayında deyildi. Qızıldan qiymətli ala gözlü, albalı dodaqlı, qızılı saçlı Qasırğa qapının o üzündəydi....

Həyecanını ört-basdır eləmək üçün bir addım geri çəkilib qapının açılmasını gözlədi. Qapını açan kimi həyatı kökündən dəyişəcək, hər şey istədiyi kimi olacaq, bütün boşluqlar dolacaqdı...

...Yeriyirdi, ayaqları yerə dəymirdi, uçurdu, qanadları yoxuydu, sevirdi, sevirdi, sevirdi...

Qapı özünü naza qoyub qızıl anların ömrünü uzadırdı. Bu dəfə qapını barmaqlarıyla yox, ürəyiylə döyüd.

Gözlədiyi qapı yox, qonşunun qapısı açıldı. Başını qırmızı dəsmalla çalmış kök qadın yoğun səsle:

– Getdi, – dedi.

İnanmadı. Gülümsədi. Təbəssümünün üstündə elə bil iri şriftlərlə bu sözlər yazıldı: Lütfən, xoşbəxtliyimə kölgə salmayın!

Qonşu qadın başını yelləyib dönüb getmək istəyəndə yenə insafı yol vermədi. Demək istədiyini qorxa-qorxa birnəfəsə dedi:

– Dünən dəf-dumbulla getdi.

...Elə həqiqətlər var ki, ona inanmayın...

Heç o da inanmadı. Həmin gün nikah bağlaya-çaqdılar, sonra da bal ayına gedəcəkdilər. İstanbul-Paris-Roma biletli cibində xəcalətdən tərəyirdi...

Çalağanov sonralar da bu həqiqətə inanmadı. İnamsızlıq onu elə yeyib-bitirdi ki, həyatında Sarışının olub-olmadığını şübhə etməyə başladı.

Hamiya elə gəlirdi ki, Çalağanov anadan olandan özüylə xətkeş gəzdirdir. Bu yaşında, bu başında məlum oldu ki, Çalağanovun heç vaxt xətkeşi olmayıb...

...İpək pərdələr, ipək xalçalar, ipək arzular...

Qasırğa əhvalatından sonra Çalağanov soyadı elə bil soluxub yazıqlaşdı. Sayrısan qığılçımlar depressiyası onu cənginə aldı. Puç olmuş ümidi cəngəlliyyində bir müddət dolaşandan sonra özünü yığışdırıldı.

Hərdən istəyir ki, əvvəlki həyatına qayıtsın, isti sözlərlə “Soyuq cərəyan”ın könlünü alsın, yarımcıq qalmış həyat hekayəsinin ardını yapsın, belə düşünəndə gözlerinin qabağında Sarışın peyda olub qasırğa kimi firtına qoparır, şışkin dodağını sağlam dişləriylə didişdirir, gözləri min oyundan çıxır, uzun, caydaq ayaqları durduğu yerdə “Tanqo” oynayır, o da yaz qarı kimi əriyir, əriyir, əriyir...

Hər axşam da özünə belə təskinlik verir: hər kəsin həyatında qasırğa olmalıdır.

...Sevgi qasırğa kimidir, ürəyin ən gözəl hissələrini kökündən qoparıb aparır, yerində rəngli xatırələr qalır, qalır, qalır...

PAYIZ, SƏNDƏN BİR RİCAM VAR

Payız, səndən bir ricam var, çox tələsmə...
Qoy geciksin boranlı qar!
Vətənimin yad əllərdə hələ əsir torpaqları,
Döyüşlərdə əsgəri var, Tanrı olsun onlara yar!

Sən həlim ol, asta tərpən,
Leysan olub yağma birdən,
Bir az bəslə buludları ətəyində,
Üşüməsin əsgərimin əli silah tətiyində!

Xəsislik et, gözəl payız,
Torpağıma su qatanda...
Yüngül olsun əsgərimin çəkmələri
Zirvələrə can atanda!

Dumanını ahəstə çək, naxışları nəmli payız,
Vətənimin nər həsrətli dağlarına,
Hərarətin qüvvət versin
Alnı açıq zirvələrə bayraq sancan igidlərin
qollarına!

Payız, səndən son ricam var,
Gözü yolda olanlara
İgidlərdən xoş xəbərlər gətir nübar.
Qoy bu payız müjdə versin mərd xalqıma
Qələbədən, zəfərdən bar!

VƏTƏN

Cavidlərin gülüşündə,,
Elvinlərin baxışında,,
Yatan Vətən!
Qətrə-qətrə torpağına
Damla-damla şəhid qanı
Hopan Vətən!

Qəlpə-qəlpə yaralanan,
Hissə-hissə sariqlanan,
Zərrə-zərrə bütövlənən,
Kafirlərin caynağından
Sıyrıq-sıyıq qopan Vətən!

Ülviyyə QƏHRƏMAN

Xudayarlar avazında
dastanlara dönən Vətən!
Elçinlərin,, nəfəsində
Kəsik-kəsik gülən Vətən!

Əhvalına yarı sevinc,
yarı kədər qatan Vətən!
Dəlik-dəlik ürəyində
30 illik arzusuna çatan
Vətən!

... ŞƏKİLLƏR

Soyuq bir qış gecəsi...
Açılmaz sabah kimi,
Bir balanın çöhrəsi
Dikilir şəkildəki qayğılı baxışlara,
Düyünlənmiş qasıqlara,,
Dolaşır çox fikirlər,,
Son təsəlli şəkillər...

İslanır çərçivəsi ananın baxışında,
Tumarlanır şüşəsi əlinin qırışında...
Kədər havasında, dərd yağışında,
Həsrətlə yuyunub, qəmlə quryub,
Ata fəryadını duyan şəkillər,
Danışan şəkillər, dinən şəkillər.

Tənha səssiz gecələrdə
Ürəklərin üstə qonan,
Öpüləndə göz yaşları
Çatlaq dodaqlara dolan,
Gözlərdə sevgisi, üzdə gülüşü
Buz kimi soyuyub solan şəkillər,
İsti qucaqlarda donan şəkillər.

Səssizcə bizdən danışan...
Gah küsüb, gah da barışan...
Yalan üzlərdə sayrısan,
Saxta Vətən "sevgi"sinə
Daşlardan qəzəblə baxan şəkillər,
Vüqarlı şəkillər, təmiz şəkillər,
Oxşanan şəkillər, əziz şəkillər.

BU QAR SƏNƏ BƏNZƏYİR...

Bu qar sənə bənzəyir –
Baxsam, parlaq,
Ağappaq, təmiz ...
Gözlərimi qamaşdırıb
Büllurunu yandıracaq.
Yumsam gözlərimi,
bəbəklərimdə
kölgən qalacaq.

Bu qar sənə bənzəyir –
Tənha, kimsəsiz...
Toxunsam, yumşaq,
Barmaq uclarımda əriyib
Ovuclarımdan axacaq.
Öpsəm isti dodağımı,
Soyuqluğu donduracaq.

Bu qar sənə bənzəyir –
Ciğrsız, izsiz...
Bir addım atsam,
Dərin bir çökək
Varlığında iz qoyacaq.
Qalsam, ruhum soyuyacaq,
Getsən, yerimi yad bir ləpir dolduracaq!

PAYIZ QADIN

Ruhu bahar, cismi
Payız fəsli qadın.
Özü tənha, ətrafi
Hər kəsli qadın.
Gündüz günəş, gecələrə
Sazaq qadın
Bir az isti, bir az soyuq
Yasaq qadın
Xəbərin var?
Hər gün özür ağacından
Qızıl sarı yarpaq düşür...
Ürək qızıl, əlləri bərk
Dəmir qadın,
Tənhalığa hənir qadın,
Qəlbi kövrək, gözü nəmli
Naxış qadın,
Kəlmələri susuz qəlbə
Yağış qadın,
Xəbərin var?
Hər gün bir ağ çiçək
açıq saçlarında...
Hər çiçəyin öz dərdi var,
Xəbərin var?

QIŞ MƏKTUBU

Salam,
Yaz həvəсли,
Yay diləyiylə
Payız həyatımı qış gətirənim!
Darıxmır ürəyin
Baxıb çardaqdakı cüt göyərçinə?
Üşümür əllərin öz əllərində?
Dikilmir baxışlar
Ağ tavanında
Su damıb saldığı böyük ləkəyə?
Bu gün də arzunu küləyə söylə,
Külək piçildəsin qar dənəsinə,
Uçsun boz şəhərin səmalarında,
Axtarsın, mən olan ünvanı tapsın,
Toxunsun evimin pəncərəsinə,
Əriyən dənəsi arzunu yazsın!..

DƏRS

Tarixçi olmamağım üzündən bu söz gəzişməsinin xronoloji və təfsilatlı təhlil deyil, uzağı, mozaik bir şərh olacağını inididən deyim.

Çox-çox əvvəl, lap dəqiqi, Şuşa gedəndən sonra yazmışdım: "Qarabağı torpaq yox, oğul itirən kimi itirdik". Başqlarını bilmirəm, şəxsən məni Şuşanın işgali şüşə kimi çilkləyib, Allahın evinə cən yandırmışdı və o yanığın yerini heç nə, hətta o oğulun otuz il can çürütdüyü zindandan, düşmən əsirliyindən qayıtmağı da sağaldan deyil. Qalmışdı əlsiz-ayaqsız, dilsiz-ağızsız, dünya işığından məhrum halda dönmüş ola o oğul!

Belə... Bəri başdan onu da deyim: Azərbaycanın Ermənistan üzərində müəzzəm qələbəsinin bünövrəsi, mənim nəzərimdə, on bir il əvvəldən, 2010-cu ilin iyun ayında nakam balamız Mübariz İbrahimov tərəfindən qoyulub. Hadisələrin sonrakı gedişati da bunu təsdiq etdi: göstərdiyi ağlasıgmaz iradə və müstəsna igidlilikə görə o, xiyabanların fəxri sayılan yerdə torpağa tapşırıldı, ölümündən sonra Milli Qəhrəman adına layiq görüldü, "İlin adamı" elan olundu, adı, şəkilləri və qısa həyat yolunu panoram edən portret ocerklər dərslik kitablarına salındı, iri fotoları maşınların, reklam şitlərinin, bina fasadlarının bəzəyinə çevrildi, haqqında şeirlər yazılıdı, müsiqilər bəstələndi və s... Bu həm də öz halal haqqına qovuşan yenilməz bahadırə dövlət-xalq ehtiramının ifadəsi idi. Amma Mübariz əfsanəsinin elə görünməyən tərəfləri var ki, hələlik üzdə olan hər şeyi bir yana qoyub, azacıq da olsa, məhz ona işıq salmaq istəyirəm.

Kim etiraf etməz ki, 90-lardan ta ötən il, noyabrın 10-can özünü azərbaycanlı hesab edən hər bir kəsi daim məglubiyyət acısı, inamsızlıq və sarsılmış döyük ruhu müşayiət etməyib? Beynəlxalq aləmdə belə ad və nüfuzu ciddi şəkildə zədələnən Azərbaycan adlı məmələkətin hər yerində etimadsızlıq hökm sürüb. Hər birimizin qəlbini yenə bilmədiyimiz bir qorxu hakim olub. Erməni-rus xofu illər uzunu gözlərimizdə qorxunc bir yuva qurub...

Kim bilərdi ki, günlərin bir günü (18 iyun 2010-cu il) dünya hərb tarixinin, bəlkə də, ən inanılmaz olayı baş verəcək. Rus və erməni qanı daşıyanlar tərəfindən cirtdan Ermənistan ordusu haqda uzun illərdən bəri qəsdən, bilərkədən uydurulmuş "məglubedilməz mif" i darmadağın edən Ağ atlı bir oğlan peyda olub tarixə öz damgasını basacaq!.. On illik qəti fikrimdir ki, şəhadət yolunu şüurlu şəkildə qəbul edib də döyük əfsanələrini bir gecənin içində təkbaşına gerçəkləşdirən qeyri-adi vuruşu ilə Mübariz hər bir azərbaycanının qəlbində gəzdirdiyi qisas alovunu (məqsəd və amalını) gerçəyə çevirdi. O ali məqsədin kodu (strix kodu) Mübarizin valideynlərinə yazdığı və sonradan Azərbaycan gəncliyinin manifestinə çevrilən sırılı məktubdadı. Qəhrəmanımız nə yazdı, nə dedi, xarakter ortaya qoyaraq onu da kişi kimi elədi və o qeyri-bərabər döyük Azərbaycan gəncliyinin sarsılmış inamını özünə qaytarmaqdə inanılmaz dərəcədə müstəsna rol oynadı. "Ağ atlı oğlan" tək böyük bir orduya deyil, bütöv cəmiyyətə Qələbə motivasiyası təlqin etdi. Sanki bircə-bircə adamların yaxasından yapışib dedi ki, inanın mənə, beyninizə zorla yeridilən fikirləri çıxarıb atın, yenilməz Ermənistan ordusu adında bir şey yoxdu.

O gündən hərə özünü bir Mübariz sandı. Bu arṭıq dərkolunan mahiyyət idi. Bir xatırlayın: şəxsini Mübariz hesab edən və özünü ona oxşadan şəhid

və qazılərimizin aylar-günlər sonra telefonunun arxivindən ata-anasına, sevgilisinə, doğma və əzizinə Mübarizsayağı yazdığını nə qədər məktub üzə çıxdı?! Yurd-yuva sevgisinə bələnmış o vəsiyyətlərin hər birinin tən ortasından məramı bəlli bir qırımızı xətt keçir: "Qanımı Vətən yolunda halal edirəm, təki Azərbaycan sağ olsun!" Bax buna deyərlər milli xarakter! Buna deyərlər xalqın əbədi və əzəli siması!

İkinci belə bir cəhd o hadisədən altı il sonra, Lələtəpə uğrunda döyüşlər zamanı oldu. Daha dörd il sonra isə Azərbaycanı Tovuz hadisələri silkəldədi. Bu artıq son idi!

İsti və rahat kabinetində deyil, toz-torpaqlı səngərdə, ilan-çayanın içində, qısaşı, döyük meydanında əbədiyyətə qovuşan general Polad Həşimovun şəhadəti Zəncandan Şəkiyə, Təbrizdən Bakıya, Kərkükdən Naxçıvana bütöv Azərbaycanı ayağa qaldırdı, hamı bir nəfər kimi könüllü olaraq hərbi komissarlıqlara axıstdı, neçə illərdən bəri qana susayan, intiqam eşqi ilə alışib-yanan qurdağızlı igid-lərimizin bitib-tükənməyən növbəsi yarandı. Heç deməzдин onlar bir üzü də labüb ölüm olan döyük meydanına yollanırlar! Təkcə fəxarət hissi keçirilmiş yox, həm də şəhadət şərbəti içməkdə bir xoşbəxtlik varmış kimi deyə-deyə, gülə-gülə gedirdilər. O günlər bir möcüzə sandım bunu mən və bu monolit birliyi görəndən sonra yazdım ki, düzgün, 12 iyulda bir qarış da torpaq əldə etmədik, əvəzində xalqımızın milli ruhu, döyük əzmi, mübarizə əhvalı, qələbəyə olan sarsılmaz inamı özünə qayıtdı. Bununla Azərbaycan son otuz ilin, istisnásız olaraq strateji əhəmiyyətli ən böyük yüksəklinyini ələ keçirmiş oldu. Millət bir yumruq halına gəldi.

İqtidar – müxalifət anlayışı dərhal unuduldu və bu, Dövlət – Ordu – Xalq – Rəhbər birliyinin rəhəninə çevrildi. Daima irad və tənqidlərə tuş olan və uzun illər kliniki ölüm keçirdiyi güman olunan Azərbaycan Ordusu silkinib ayağa qalxdı. Necə deyərlər, barometr yalnız firtina göstərirdi!

Ordumuz düşmənin 27 sentyabr təxribatı zamanı ilk həmlədəcə cəbhəni yarib keçdi. Məlum oldu ki, öndə ölkə başçısı olmaqla ötüb-bitən illər ərzində hərbi və iqtisadi baxımdan müqayisə olunmayacaq bir gücə çevrilən Azərbaycan siyasi və hərbi rəhbərliyin, taktik və strateqlərin böyük səyi nəticəsində regionun yüksək döyük qabiliyyətli ən

güclü ordusunu yaratmağa müvəffəq olub, mütləq yeni siyasi reallıq baş verəcək! Və verdi də! Hadisələrin diktəsi siyasi ekspert Aleksandr Sitinin "Mühəribə Azərbaycanın qələbəsi ilə bitəcək" xəbərdarlığının heç də göydəndüşmə bir proqnoz olmadığını təsdiq etdi.

Xoşbəxtlikdən ilk qələbə sevincini dadmaq çox da uzun çəkmədi. Füzuli rayonunun bir neçə kəndi düşməndən azad ediləndə dünənə qədər tərəddüd içində vurnuxanlar belə Büyük Qələbənin möhtəşəm addım səslərini eşitdilər. Artıq kimsə şübhə etmirdi ki, son 200 ilin revanşı başlanıb, işğal tarixini unutmağın tam zamanı gelib.

Füzuli, ardınca Cəbrayıl, Hadrut, Zəngilan, Qubadlı rayonlarının bütün ərazisi ildirim sürəti ilə yağı tapdağından qurtuldu. Qarşida Şuşanın fəthi dayanındı. Şuşa olmayıncı Qələbədən danışmaq əbəs idi. Şuşa düz otuz il idı Vətən anlamı daşıyır. Şuşa deyiləndə Azərbaycan başa düşüldürdü. O günlər hər şey bir yana idi, Şuşa bir yana. Vətən sevdahları Şuşa deyib ləliyirdi. Tək ona görə yox ki, qoca Qafqazın qədim incisinin geri alınması Ermənistandan Xankəndi, Xocalı, Ağdərə və Xocavəndə gələn yolun həmişəlik kəsilməsi, iyirmi beş minlik böyük bir ordunun mühasirəyə alınması, onun ərzaq, geyim, dərman, silah-sursat və digər yardımıldardan təcrid olunması demək idi. Ona görə də yox ki, o dönmədə siyasi kluarlarda dolaşan "Şuşa kimdədirse, Qarabağ ondadır" fikri ictimai rəydə də özünə möhkəm yer eləmişdi. Daha çox ona görə ki, Şuşa Azərbaycan üçün şərəf, milli qürur və heysiyyət məsələsi idi. Əsla şübhə etmirəm ki, ölkə rəhbəri "Şuşaya bir nəfəs qədər yaxınıq" deyəndə də məhz bu gerçəyi ifadə etmək fikrində olub. Təsadüfi deyil ki, Qələbəyə təşnə şanlı Ordumuz məhz Şuşaya daxil olan gün – bu, son yüz ildə Azərbaycana üz vermiş ən böyük xoşbəxtlik idi – müqavimət göstərməyin əbəs olduğunu görən Ermənistan kapitulyasiya aktına imza atmalı oldu. Bu, Azərbaycanın möhtəşəm Qələbəsinin düşmən tərəfindən zor-xoş etirafı idi! Beləcə illərlə həsrətin-də olduğumuz saat gəlib çatdı. Ədalət zəfər çaldı. Azərbaycan xalqı öz halal haqqına qovuşdu. Bütün dünya türkün gücünü və əzəmətini gördü. Düşmən ordusunun 80 faizini cismən məhv etməklə Azərbaycan tək Ermənistandan özünü yox, həm də dünyaca məşhur erməni lobbisini darmadağın etmiş oldu. İllərlə dənizdən-dənizə ideyasının əsiri olanların di-

zini qatlayıb biləyini bükdük. Bu şanlı Qələbə dünənəcən Azərbaycana siyasi iradəsini qəbul etdirməyə çalışanlara, onunla güc dili ilə danışanlara da ciddi qulaqburması oldu. Payını və dərsini alanlar aldı.

O vaxt yazdığını bircə cümləlik fikir də çox müdrik bir xalq deyiminin ədəbi formuluna çevrildi: “Şuşa – ilanın gördüyü ulduz”.

Daima haqqın yanında olması ilə xalqımızın rəğbət və ehtiramını qazanan rus jurnalisti, aparıcı və politoloq Maksim Şevçenko Şuşanın fəthi ərəfəsində isti-isti yazdı: “Azərbaycan Ordusunun qələbələrindən heyranlıq duyuram. Bu hərbi əməliyyat müharibələr tarixində mütləq öz yerini alacaq”.

İndi onu deməyin məqamıdır ki, müharibənin yalnız aktiv fazası başa çatıb. Azərbaycan, Rusiya və Ermənistən arasında ilkin razılışdırılan bəyan-namədə nəzərdə tutulan müddəalar artıq diplomatik müstəvidə çözülür. Hazırda savaşın informasiya mərhələsindəyik. Danılmaz həqiqətdir ki, Ali Baş Komandanın xüsusiilə 44 günlük Vətən Müharibəsində nümayiş etdirdiyi qətiyyət, sarsılmaz siyasi iradə və prinsipial mövqeyi Azərbaycanı Böyük Qələbəyə daşıdı. Onun müharibə günlərində dünya çapında bir-birini əvəzləyən çoxsaylı müsahibə, çıxış və nitqləri informasiya blokadasının yarılmamasında – bir sözlə, haqq işimizin təntənəsində müstəsna rol oynadı. Ərazicə üç böyük rayonumuz (Ağdam, Laçın, Kəlbəcər) bir güllə atılmadan, məhz diplomatik yolla öz əzəli və əbədi sahibinə qismət oldu. Hələ o günlərdə yazmışdım:

“Bu dəqiqə mənim tanıldığım dörd İlham Əliyev var: Azərbaycan, türk, ingilis və rus dillərində mükəmməl danışan alovlu natiq və poliqlot, sarsılmaz siyasi iradəyə malik diplomat, beynəlxalq təcrübə ilə liderlik məharətinə sahib qətiyyətli rəhbər və Qalib Ordunun Sərkərdəsi!”

Xoşbəxtlikdən müzəffər Azərbaycan Ordusunun mənəvi-psixoloji durumu, döyüş əzmi və ruh yüksəkliyi Ermənistəni bürümüş siyasi və iqtisadi böhranla üst-üstə düşdü. Hərbi və siyasi rəhbərlilikdə yaranan qalmaqallar, hərbçilər arasındaki özbaşınlıq, ordudan fərərilik, idarəetmənin itirilməsi, gün-gündən dərinləşən siyasi və iqtisadi böhran Ermənistənin möglubiyətini qaçılmaz etdi. Lakin 44 günlük müharibədə Azərbaycanın əldə etdiyi müəzzəm Qələbənin sırrı əsla bunda deyil. Ordumuzun intellektual səviyyəsi, zaman-zaman qazanılan pe-

şəkarlıq, düzgün taktika və strategiya, son nəsil silah-sursat, hərbi texnika və dünya mühəribələri tarixində ən yeni döyüş standartlarından istifadə və üstəgəl bizi işgal ləkəsindən, məğlub damgasından əbədilik qurtaran dəliqanlı gənclərimizin hər düşündüyüümüzdə gerşəkləri bir daha gözlər öünüə sərgiləyən sonsuz Vətən sevgisi! Hələ o zaman fbdə tanklar barədə ironik bir fikir yürüdüb demişdim ki, inşallah, belə getsə, Qarabağ dünya hərb sənətinə son nəsil texnologiyaların ilk ünvanı kimi düşəcək.

Baxın, Amerikanın Quru Qoşunlarının Baş Qərargah rəisi Ceyms Makonver o günlərdə verdiyi bir müsahibədə, qəribə də olsa, nə deyirdi: “Azərbaycan Ordusunun dron və pilotsuz uçaş aparatlarından istifadəsini dünya döyüş tarixində əsas yeniliklərdən biri hesab etmək olar. Bu müharibə ənənəvi silah növlərindən istifadəni belə sual altına qoyur”.

Bu fikrin kimə məxsus olduğunu xatırlatmağın, məncə, xüsusi bir anlamı var: Ceyms Makonver sıradan bir şəxs və siyasi icmalçi yox, NATO-nun ordu generalıdır. NA - TO - nun!

Gərək Amerikanın sabiq Dövlət katibinin SSRİ üzrə keçmiş müşaviri Pol Qobl, İqor Korotçenko, Sergey Markov, Oleq Kuznetsov, Abdulla Ağar, Hikmət Hacıyev və digər məşhur siyasi simaların haqq səsimizi və Azərbaycan barədə həqiqətləri beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırmaqdə nəhəng bir institutun görə biləcəyi həcmidən heç də az tutuma malik olmayan mükəmməl çıxışlarını da hesabdan silməyək. Haqq haqlığında qalır.

Azərbaycanı bu müqəddəs savaşda tək qoymayan Türkiyə, hüquqi legitim mübarizədə mənəvi dəstəyini bir an belə əsirgəməyən Pakistan və İsrail haqda da nə desək, azdır. Xüsusən də canbir qardasıımız Türkiyə barədə!

Sonda qaranlıq gecələrimizi Qələbə sevinci ilə aydınlaşan Tanrıya çox dərin bir şükranlıqla bu işdə İlahi bir nizam olduğunu da xatırladıb Zaman və Tarixin təsdiqindən keçən bir gerçəyi də deyim ki, Azərbaycan gecə-gündüz şeir-şüar deyənlərin, yalançı patriotların və nağıl danışanların yox, bu halal torpağı öz qızıl qanıyla suvaranların Vətənidir!

Göz yaşları hələ də qurumayan mələk analarımızın, sağlamlığını itirən mətin qazilərimizin, şəhid düşən qəhrəman oğullarımızın müqəddəs və niğaran ruhu qarşısında baş əyən yazıçı.

Günel Ağayeva

TƏNHA

Mən heç kimin ən sevdiyi deyiləm,
Anam idi bircə sevən, o da yoxdur...
O da gedib...
Son dəfə lap, lap çoxdan
Anam məni əzizləyib.
Mən heç kimin ən sevdiyi deyiləm.
Nə atamın balasıyam,
Nə balamın anasıyam,
Nə yarımla var naz çəkən,
Nə də məndən ayrı düşən, həsrət çəkən
Sevgilimin ürəyinin yarasıyam.
Mən heç kimin ən sevdiyi deyiləm,
Bəlkə, elə bircə bundan yarımişam;
Pərvazlanıb ruhum uçsa uzaqlara,
Arxamca yananim yoxdur...
Nə anam var ki, yandıram,
Nə də yetim qalan balam,
Yoxdur...
Mən heç kimin ən sevdiyi deyiləm!

BİZİM ÜÇÜN DARIXMIŞAM

Bizim üçün darixmişam,
Şeir yazsam, gələrsənmi?
Sənə elə möhtacam ki bu aralar...
Duysan, görsən, dönərsənmi?

Elə yorub həyat məni,
Bilirsən ki, ağlamaqdan utanamam.
Utanmaqdan keçib daha,
Hönkür-hönkür ağlayıram,
Göz yaşımı silərsənmi?

Hamı məndən üz çəvirib,
Doğmalarım düşmən olub.
Qəlb sirdəşim, ürək dostum,
Bilsən, necə təklənmişəm,
Gəlib mənə ürək-dirək verərsənmi?

Baş götürüb getməyə də yerim yoxdur,
Satılmışam, dağılmışam, ruhum ölüb...
Mən savaşdan sonra qalan
Xaraba bir yurd olmuşam,
Mənə həyat verərsənmi?

Gənc deyiləm, daha canda can qalmayıb,
Oxşadığın saçlarını görməyəli çox ağarıb.
Bir zamanlar mənə dərman təkcə səndin,
İndi hər yeməkdən əvvəl, sonra dərman...
Eşitsən ki, bir xəstən var,
Gəlib ona dəyərsənmi?

Hər gün qonaqsan yuxuma,
Ruhum gecə olan kimi sənə gəlir.
Nə olar ki, sən gerçəkdə mənə gəlsən,
Qucaqlasən, mən də sussam,
Qayğılardan uzaqlaşsam, səndə qalsam,
Yenə məni əvvəlkitək sevərsənmi?
Bizim üçün darixmişam,
Şeir yazsam, gələrsənmi?!

İLAHİ, BU NƏ SEVGİDİR?!

Sən ağlıma gələndə
Ağlım başımdan gedir.
Heç özüm də bilmirəm,
Bu nədir, nə baş verir.

Nə çörəyim səndəndir,
Nə suyum səndən gəlir.
Bəs niyə acdır ruhum,
Bəs məndən nə istəyir?

Allah, bu nə sevgidir?
Özümü unutmuşam.
Bu adamı görəndən
Özümə yad olmuşam.

Bir insana bu qədər
Bağlı olmaq olarmı?
Ruh bədəndən ayrılib
Başqa cismə dolarmı?

Ürəyim qan yerinə
Səni daşıyb durur.
Ürəyim qan yerinə
Səni damardan sorur.

Adını zikr edirəm,
Dilim məni çasdırır.
Başqa kimə səslənsəm,
Adını qarışdırır.

Mənim üçün adaşdır,
Hamı sənlə eynidir.
Ayri-ayrı simalar
Gözlərimdə eynidir.

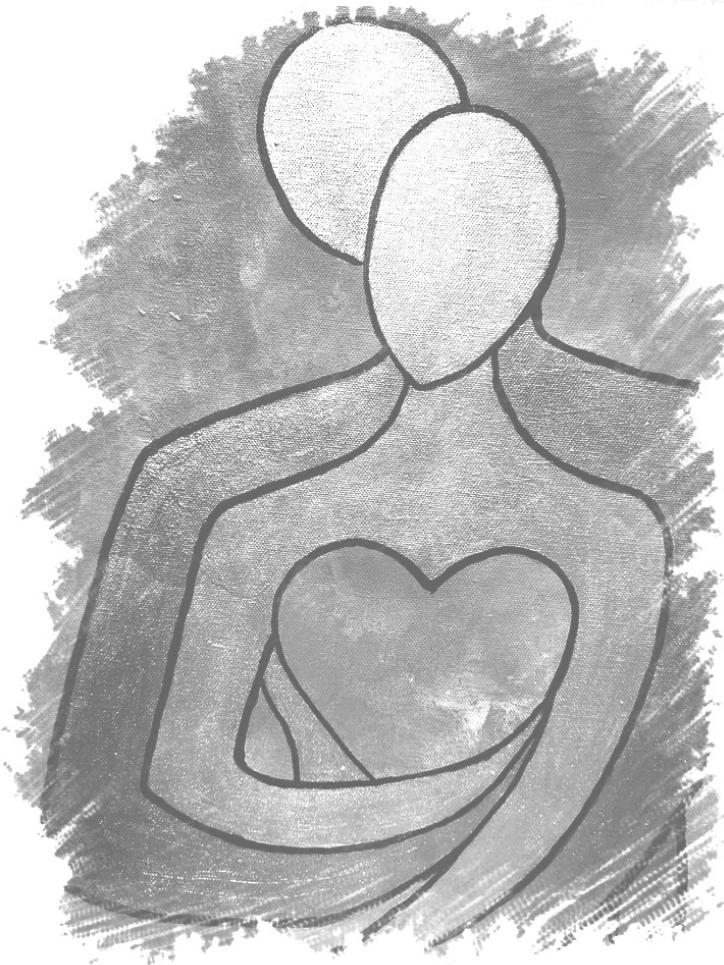
Elə sevimsən ki,
İzini qısqanıram.
Ötüb keçdiyin yoldan
Səni soraqlayıram.

Qoxunu rüzgar alır,
Yarpaq kimi əsirəm.
Qəzəbimdən küləyin
Nəfəsini kəsirəm.

Mənimdir o, qoxlama,
Mənim havam, suyundur.
Addım atdiğın hər yol
Mənim ömür yolumdur.

O yolun hər bucağı
Sevgi qoxur, eşq qoxur.
Gözüm yollarda qalır,
Baxır, ürək darıxır...

Tanrım, bu nə sevgidir?
Özümü unutmuşam...
Sənə qədər kim idim, –
Mən indi kim olmuşam?!

Sadiq QARAYEV

BAĞBANIN HEKAYƏSİ

— Hasarların diblərini də dərmanlayarsan ha, qarışqa-zad olur! — ayağını ayağının üstə aşırıb çay içə-içə telefondakı prikollara baxıb gülən, hərdən də onunla dindən, halallıqdan danışan, keçəl, ağ buxaqlı adam dilləndi. İstədi desin ki, şərtdə hasarın dibi yox idi, amma gözünün öünüə daxmasının günü-gündən genişlənən çatları gəldi, bir də gördüyü işdən alacağı əlli manat... Bir xeyli susandan sonar başı ilə razılışdığını bildirdi... Min beş yüz düzəldib öz həyətində yeni ev tikməyə mane olan, üç-beş kubik hörüləndən sonra gəlib uçurdan dəstənin başçısı, balacaboy, ariq, qarasifət, tülükgöz, at mədəli məmura rüşvət verməliydi... Hesabladi ki, əllinin iyirmisini xərcləyər, otuzunu yıgar... Əlli dəfə bu cür iş düşsə, tikintiyə icazə ala bilərdi...

İş qurtaranda keçəl, ağ buxaqlı adam sözünün üstündə durmadı, israfçılıq, qənaətə, halallığa aid xeyli "ibrətamız" misallar gətirib mübahisə elədi, otuz manatdan artıq bir qəpik də vermədi...

Ordan ayrırlanda qolları yanına düşmüdü, susuzluqdan da yanındı. Yolüstü çay içmək istədi. Qarşısına çıxan kafeyə döndü. Dedilər, burda tək çay verilmir, gərək yemək də yeyəsən. Həyətdəki ağacların altında səliqəli, ağ süfrəli masalarda yer də yox idi... Nəhayət, boynundan adı, soyadı, vəzifəsi asılmış biri yaxınlaşıb, künçdə ona yer göstərdi... Limonlu çaydan dalbadal üç armudu stəkan içdi, utanmasa, üç stəkan da içərdi. Öz-özünə

düşündü ki, yox, hələ bu dünyada yaxşı insanlar var, dünya ona görə dağlıdır...

Sərin meh əsirdi, süfrəyə qoyulmuş qozdan, badamdan, şirniyyatdan yeyə-yeyə dincəlir, kök, bəstəboy, dördəodaqlı qadının oxuduğu ara mahnalarına heyranlıqla qulaq asırı. Müğənni qadın masalara yaxınlaşıb başını əsdirir, adamlar üçdən-bəşdən əllərinə gələni verib könlünü xoş edirdilər.

Ona yaxınlaşanda arxa tərəfdki masadan gülüşmə səsləri gəldi, çönüb baxdı. Onlar idi, ev tikməyinə imkan verməyən, üst-üstə hördüyü daşları təpikləyib uçuran "alçaq könüllü" adamlar... Masalarının üstündə barmaq qoymağə yer yox idi. Kabablar, içkilər, meyvələr, yanlarında da subtropik, giləmeyvəli, gülüşü səbzəli xanımlar...

İçi, çölü kiçik boylu, qaraüz başçı adam onun geri çönüb baxmasına əsəbiləşdi, lakin tanıyanda gülüb dedi: "Yalvarıb özünü öldürürsən ki, pulum yoxdur, gör gəlib harda yeyib-içirsən? Sənin kimiləri yaxşı tanıyıram...".

Yemək sözünü eşidəndə elə bil yuxudan ayıldı. Evə getməliydi, səhər uşaqların anası deyirdi ki, səhər yeməyinə heç nə yoxdur. Pul alsan, uşaqlara yeyəcək al.

O cəld iki manat çıxarıb çaynikin altına qoydu. Restoranın qapısına çathaçatda kiminsə çağırığı eșitdi, çönüb baxdı. Həmin "yaxşı adam" idi. Elə bayaqqı kimi, gülə-gülə ona çek uzatdı. Alıb baxdı, "25 manat 50 qəpik" yazılmışdı...

Vaqif BƏHMƏNLİ

EYNİ MƏHƏBBƏTLƏ

Eyni məhəbbətlə çıxdım işığa,
qaraya sığındım eyni sevgiylə.
Eyni məhəbbətlə ağ dedim ağa,
qeyri mətləbləri almadım dilə,
közü ölü küldən çəkdim qırğına.

Ata yoox...

yetimlik güc verdi mənə –
sığındım anamın kişiliyinə.
Soğan şirəsini sürtdüm sinəmə,
bükdüm dürməyimə keşniş iyini.

Tüpürdüm yalana səmimi-qəlbdən,
sarıldım doğruya qızıl iləntək.
İfalla yapışdım korun əlindən,
xatalı keçiddən addatdım onu
dərsə apardığım körpə balamtək.

Eyni məhəbbətlə sevdim işığı,
zülmətdən yapışdım eyni eşq ilə.
Helləndim zirvədən üzüşağı,
eşq ilə şığıdım yargan müşkülə!

Düşmənə dost dedim, yada aşina,
eyni məhəbbətlə sevdim hamını.
Ayrılıq camını çekdim başma,
sevdim bal şəhdini, zəhər tamını.

Nə fərqi, nur yağır,
ya qar ömrümə,
nə xeyrə vuruldum, nə bədi sevdim.
Yalan vədlər verib qaynar ömrümə
soyuq başdaşımı əbədi sevdim...

ALLAH, BAŞIMI QATMA

Sındırma boynumu, qaşımı çatma,
lütf elə, adınca bir əməl tutum.
Allah, qurban olum, başımı qatma,
elə eləmə ki, səni unudum.

İzminlə keçmişəm yolu qolboyun,
indi də sən mənim boynuma qol sal.
Elə bir hünərə yol aç,
qol qoyum...
Sən yerdən göyəcən məndən razı qal!

İkimiz bir yerdə bəsirət gözü,
Bir olsaq,
yol çönməz darlığa tərəf.
Varlıqdan alıǵım zərbəyə dözdüm,
yoxluqdan ucaldım varlığa tərəf!

Bilmirəm, gözündə azam, yoxsa çox;
tam yaşıl olmadım, həm də solmadım.
Sayəndə...
dostumun say-hesabı yox,
nədən sənə layiq bir dost olmadım?

O sənin əlində nədir ki? –
heç nə!
Niyə yaratmadın günahsız məni?
Qəvvastək daldırıb günah içində
indi də qoyursan pənahsız məni?!

Yaxşı da dostumdu, pis də dostumdu;
Rəbbin bundan layiq seçimi yoxdu.
Sənə göz açandan seçimi pusdum –
İlahi seçimini biçimi yoxdu...

İlahi, qoymadın qarmaqlar atım –
qarmağa keçəni çəkim, dişimə.
Qoymadın oğluma qaqla yaradım,
qızlarım getmədi həkim işinə.

Aldım beca yerə o pak iyini,
kəsdi pak yolumu köhnəlmış ətlər.
Ağzımda qurutdum tüpürçəyimi –
sudan quru çıxdı şeytansifətlər!

Bəlkə də... sərvətin sizib altından,
bilmirəm sənə dost, yoxsa düşmənəm.

Bəlkə, sən ovçusan,
haqq sapandından
şeytana atılan axır daş mənəm?

AXIR-UXUR

Qarından çıxanda nə idim? – kürü;
Sanirdim mətləbə çatıram artıq.
Nəhrə baş vuranda üzməkdən ötrü
gördüm təpəm sudu,
batıram artıq.

Kimindən böyüyəm, kimindən kiçik;
sərçə xatiratım dinsə də cik-cik...
Can nədi, qaşınır ruhumun içi –
dərdə mübtəlayam, qoturam artıq.

Mail gözlərimdə çəpəki maraq,
eyşi-işrətlərdən qurşandım yaraq...
Durultmur keyfimi zəhrimar araq,
badəmə zəncəfil qatıram artıq.

Bu necə dünyadı? –
balı şor kimi,
Hörümçək bürüyüb canı tor kimi.
Ötürəm yolumu baxar kor kimi –
namərd divarlardan tuturam artıq.

Vaqiflər mənsubdu ayrı bir tağa;
abırə, ismətə canım sadağı...
Hamı oyananda girib yatağa,
hamı gəzisəndə yatıram artıq!

TƏQDİMƏT

Deyimmi mən kiməm, –
bulud təkinə
qalxıb səyahətə çıxan adamam.
Dağ təki təpilib Yerin təkinə,
su kimi
dörd yana axan adamam...

Boğazı bağlayıb bəxtin ipinə,
üzüb axar boyu kəsə, çəpinə,
Çöküb səsdə-küydə səbrin dibinə,
sükutda şimşəktək çaxan adamam.

QƏRİBƏ BƏNDƏ

Heç sorma bu xislət nədəndi, nədən? –
nədən ki, Həvvadan doğulmuşam mən!
Bəlkə, buna görə cin adam, zatən,
yalquzaq, goresən, xoxan adamam?!

Həm də ki tum salıb törəyən kəsəm,
sonra toxum-toxum çürüyən kəsəm,
başını torpağa bürüyən kəsəm,
boyu qara yerə soxan adamam!

Mən yoxam, o yerdə həqiqət yoxsa,
qoy yarsın köksümü, ədalət oxsa!
Şeytanla həmrəyəm, dediyi haqsa –
çox da ki, Allahdan qorxan adamam.

CƏZİRƏ

Yoxumla zirvədəyəm, varım sevda quyusu,
Nə qəhr edir məni qəm, nə sevgidən
doyuram.

Bağını div qəhr edən dar məsləklər uyusun,
Məsləkin gen yolunda beşikdən müntəzirəm!

Yaxasını şər didən, dada yetən imdad mən,
Bədbəxtləri hifz edən qutudakı nəzirəm.
Baş ayıran bədəndən, balta çalan cəllad mən,
qul, qaravaş, yolötən, həm şah, həm də
vəzirəm.

Dibdən qalxır bu qara; nə qaram var, el
yusun,

Hörməkçün son divara qaralmış daş əzirəm.
Qorxu hara, mən hara; sarayımlı sel yusun –
Cəmi sarsıntılarə cəddə görə dözürəm.

Yalnız bircə ricam var, lütfən, barəmdə susun,
Siz ey göydə uçanlar, mən dibdə kök gəzirəm.
Xırda işıq saçanlar, qoy sizi günəş yusun,
Mənə kifayət edir içimdəki cəzirə!

Mən –
nə yaxşı müxalifət oldum,
nə yaxşı iqtidar,
nə yaxıb-yandıran atəş,
nə üzüdən qar;

Mən –
nə fəhmli uşaq oldum,
nə müdrik, nə ixtiyar,
nə göy üzü qədər hüdudsuz,
nə məzar çuxuru kimi dar;

Mən –
nə basılmaz qoşunda sərbaz,
nə məğlub orduya havadar,
nə ataya köməkçi,
nə anaya ələkçi,
nə bacıya himayədar;

Mən –
nə baba qədri bilən,
nə nənə ətəyindən yapışan vəfadər,
nə qardaş qulluğunda qul,
nə övlad nəzərində hökmədar;

Mən –
nə tufan oldum,
nə xəzri, nə gilavar,
elə hey yapışdım
Allahın ətəyindən,
elə hey səbir, səbir...
Elə hey söylədim,
vaxta var, hələ var;

Mən –
nə heç oldum, nə də var,
gün sürdüm könlüm qubar,
ömr etdim əlim qabar.

Mən –
nə gülüstan oldum,
nə də bağ,
nə bağ qoruyan divar,
nə ağaç oldum, nə yarpaq,
nə göy – dərin,
nə hava – fərqli,

nə su – oyndaq,
nə torpaq – hamar;

Mən –
nə suda balıq oldum,
nə su üstündə qayıq,
nə qayıq çiynində avar;

Mən –
nə müjdəçi oldum,
nə piyada, nə suvar,
cənnətdə keçdi ömrüm.
nə qış gördüm,
nə yay, nə payız, nə bahar;

Mən...
bu mənəm, qafası boş
alın yazısı zayıf;
Xoş gəldin, cənab Əzrayıl,
bu bədbəxt bəndəni də
vur qoltuğuna, apar,
Dərgaha çatanda de ki,
xəbərin varmı, Allah,
səltənət küncündə sənin
belə bir bəndən də var,
belə bir bəndən də var!!!

RUHUNUN UŞAĞI

Bir də görərsən getdim –
hökm etdi bir qaşıq qan.
Ya yolcuya qismətdi,
ya da quşa başaq can.

Cənazəmin altına
girəndə çəşacaqsan!
Çünki, oğul, ruhumun
gözündə də uşaqsan...

BOŞLUQ

Qala qurduq,
yıxdı həyat –
yasa döndü büsatımız.
Vədə xilaf çıxdı həyat,
heç gülmədi həyatımız...

Qaya – qarğış, gen dərə – kin;
yol bulmağa savad yoxdu.
Gərək varım o yerə ki,
o yerlərdə həyat yoxdu!

SƏBİR QOŞMASI

Suyun səbri sıxılarda daşlaşır,
Daşın səbri tükənəndə qum olur.
Səbrin dəlil-sübutudu başdaşı,
Son ricası: – Boş ağızını yum, – olur.

Səbir meydan...
tərə çıxır qaçan at
tək almanın cecəsidi bu həyat!
Cadar-cadar qabıq qoyur meyvacat –
Səbrə əvəz, içi sulu tum olur.

Səbir qonşu çəpəridi kəndlinin,
Dözmüdü, təpəridi kəndlinin,
Səbir ki, var ləpiridi kəndlinin –
Kotan çekir;
kəltən torpaq şum olur.

Səbir haqdı – düz ayağı, düz əli,
gültək açır gələn yaza xəzəli...
Səbirdirsə yüz adından əzəli,
Onda Allah səbir olmursa, kim olur?

Zirvələrin dözmüdü qar, əlbət,
Məcnunlara səbir verir yar, əlbət...
Səbrin də öz həyat tərzi var, əlbət;
Səhər açır, axşamüstü yumulur.

GƏRƏK

İnsan...
anlamacıqın vari-yoxunu
çevrəsindən duman dağıla gərək.
Qovub gözündəki körpə yuxunu,
başını qoşmaya nağıla gərək.

İnsan...
ödün udub dinməsin deyə,
şeytan faytonuna minməsin deyə,
qəssab kötüyünə enməsin deyə,
südü qurusa da, sağla gərək.

İnsan...

istəyirsə mənzilə çata –
tükədən dırnağacan bata həyata,
samən çöpünə də qol-qanad ata,
yeriyə,
yüyürə,
yixıla gərək.

İnsan...

doğru yolu azsa uşaqlar,
əbədi nurunu qoruyub saxlar...
qəfil oləzisə çöldə işıqlar,
içdən işiq düşə ağıla gərək!

TƏKQAFİYƏ

Sərvət yol eləyir, dalanda gəlir,
ehtiyac gözünü dələndə gəlir.
Gəlməyəndə gəlmir,
“gəl, gəl” desən də,
Lap gəlmə desən də,
gələndə... gəlir.

Bal – zəhər

dünyaya bir təndə gəlir,
Dad çekir...
bilməyən, bilən də gəlir.
Dərddən ağlayanda töküfür zəhər,
şirin göz yaşları güləndə gəlir.

Fərqi yox, qurbətdə, vətəndə gəlir,
bərəkət muxtardı, hər dəndə gəlir.
Əlində nə iş var, tamama yetir,
bütün mükafatlar oləndə gəlir.

İNTİHAR

Əlimdən sürüşür ətək –
Allah, suçumu unut!
Qanadının altına çək,
Məni
məndən aralı tut!

Yalansa əyilsin çənəm-
Milyon ildi ölüb nənəm.
Allah, mənəm məni doğan,
Məni öldürən də mənəm!

HƏQİQİ QAFİYƏ

Dilə gələnlər torta, yağıdı dərində qalan.
Üz suyudu günorta, ağıdı dərində qalan.

Nə cəfa var, hədərdi, ömrü ömür qədərdi...
Bağban gəldi-gedərdi; bağdı dərində qalan.

Dəni sünbüл oldürür, arını gül oldürür,
Yüngülü yel oldürür, sağdı dərində qalan.

Bostan – dünya görüntüsü; yarpaqlara büründü,
Qarpız-yemiş çürüntü, tağdı dərində qalan.

Balta batmaz təmələ – cəllad cəhlə çömələr!
Boyun əyməz hər yelə; şaxdı dərində qalan.

Cəhənnəm odu çıxıb, dibindən cadu çıxıb,
Dərənin adı çıxıb, dağdı dərində qalan.

Ovucda göz yaşları suvarır qardaşları...
Üzdədi başdaşları... ahdi dərində qalan!

VƏSİYYƏT

Şəhidlər xiyabanına çatanda bərk tövşüyürdü. Daha kirdarı qalmamışdı. Belini düz tuta bilmir, dikəltəsə də, yenə əyilir, ayaqlarını sürüyə-sürüyə yeriyirdi. Pillələri qalxıb nəfəsini dərmək üçün bir az dayandı. Ağaclarda quşlar şövqlə oxuyurdu. Bu onu lap kövrəldi, dodaqaltı: "Yazıq balam", – deyib yoluna davam etdi. Əvvəldən söz vermişdi, səbirlə ağlayacaqdı. Buradan qayıdanda bir az yüngülləşsə də, hikkə ilə bərkdən ağlayanda heydən düşür, yeriməyə taqəti qalmırdı. Qızları ilə gələndə bir qədər rahat olur, kimsəsizliyini unudurdu. Qıpçırmızı bayraqlarla, çələnglərlə, qərənfillərlə bəzədilmiş təzə qəbirlərin birinin yanında diz üstə çökdü. Sonra bir az dikələrək başdaşındakı şəklə üzünü söykəyib gözlərini yumdu. Soyuq daş ürəyinəcən axan bir sərinlik gətirdi. Gözünün yaşı yanaqları aşağı süzülür, saqqalından axıb yaxasına töküldü. Belə dayanmağa heyi olmadığı üçün yenə qəbrin üstünə

çökdü. Qollarını açıb sanki kimisə qucaqlamaq, bağırna basmaq istədi. Arıq, skeleti çıxmış sinəsində çarpladığı qollarının arası boş qaldı. Bomboş... Havani qucaqlamaq olmur. O tərəf-bu tərəfə baxıb kiminsə olub-olmadığını bilmək istədi. Hələ ki heç kim yox idi. Özünü saxlaya bilmədi, hönkürtü ilə içindən çıxan fəryad səsi az qala qulaqlarını batırdı. Yerini rahatlayıb kürəyini başdaşının kənarına söykedİ. İyirmi gündü ki, gəlmirdi qəbir üstünə. Gələ bilmirdi. Həm üç avtobus dəyişmək, həm də uzaq yolu gəlmək... Ürəyi də sözünə baxmir, sinəsində ovuc içində çirpinan quş kimi pirildiyirdi. Bilirdi ki, ömrünün sonuna az qalıb, lap az... Nəfəsini dərib için-inən sizildədi, yenə ağladı. Lap körpəlikdən indiyəcən oğlunun bütün həyatı gözü önündən film kimi keçirdi. Birdən qışkırtı səsi eşidib yana döndü. Arada burda rastlaştığı qadın idi. Oğlunun qəbri üstünə gəlmışdı. Uşaqları qonşu idi – qəbir

qonşusu. Heç vaxt danişmaz, baxışları ilə salamlaşar, hər kəs öz dərdinə ağlayıb gedərdi. İndi qadın da tək gəlmışdı. Bir az ağlaşış sakitləşdilər.

– A bacı, niyə təksən? Həmişə yanında adam olurdu axı.

– Nə bilim. Gəlin tək qoymur, mənnən gəlirdi. Cümə axşamını gözləyə bilmədim. Dözməmədim... Dolmuşdum...

– Allah rəhmət eləsin. Bizə yaman dağ qoyub getdilər sağ olmuşlar...

Dediyi söz özünə də qəribə gəldi, yenə kövrəldi:

– Sağ olmuşlar... Hanı sağ olmuşlar, hanı ?

– Yaxşı, qardaş, dilimiz öyrəшиб, sözdü daa, deyirik... Anası yoxdu? Niyə tək gəlirsən həmişə?

– Anası bəxtəvər bundan sonra yaşamadı. Getdi. Yazıq xəstəydi. Yataq xəstəsi. İflic. Neçə illərdi... Cox qulluq elədim, sağalmadı. Uşaqdan sonra onca gün yaşadı. Onca gün...

– Allah rəhmət eləsin. Yenə qalsayıdı, dərd ortağı olardı. Tək çətin olar sənə.

– Dinmirdi, danişmirdi. Dərd ortağlıq bir şey qalmamışdı bədbəxtə. Sənin də, deyəsən, yoldaşın yoxdur, – deyib sonra üzrxahlıq etməyə başladı, – bağışla, bacı, namünasib söz dedim...

– Namünasib niyə olur? Yoxdur. Coxdan rəhmətə gedib. Rəhmətlik doxsan üçüncü ildə mühəribədə həlak oldu. Bu uşağı, qardaşını nə zülmlə saxlayıb böyütmüşdüm.

– Allah rəhmət eləsin. Bir başa iki yumruq. Düşməni Allah yox eləsin. Camaatı yaman günə qoydular. Hərə bir cür çəkir.

Qadın dərindən ah çəkir:

– Hə, çəkir, – deyib, sonra, – haradansan? – deyə soruşdu.

– Qarabağdanam.

– Yenə bu günə şükür. Alındı.... Heç olmasa ürəyimizə bir az su səpildi. Bildik, uşaqlarımız havayı ölmədi. Bunların qeyrətinə qurban olum. Böyük təskinlikdir. Millət bunlarla fəxr eləyir, qarşılığında baş əyir.

Danişdıları müddətdə kişi bir dəfə də başını qaldırıb qadının üzünə baxmamışdı. İndi gözlerini qayıb anı nəzər saldı, yerə baxaraq köksünü ötürüb:

– O tərəfi də var. Yaxşıdır. Ancaq mən balamı istiyirəm. Dözə bilmirəm. Ürəyim göynüyür.

Kürəyim alışır. Tək oğlumdu. Kəllədə bir göz. Bütün ümidişim ona idi. Bu da belə. Bizimki yaman pis gətirdi, – dedi, – yoxsulluq, çətinlik.... Təzə-təzə gün görmək istəyirdik ki, davarı başladılar lənətliliklər. Çıxbı gəldik bura. Yer yox, yurd yox, pul yox. Üç uşaq, bir də ikimiz... Köhnə, uçuq-sökük yataqxanada güclə bir otaq tapdıq. Sığındıq ora. Nə zülmlə qızlarımı, bu uşağı saxladım. Arvadın da bir simsarı yoxdu. O yazıq tamam yetim idi. Bibisi saxlayıb böyütmüşdü. Əsgərliyə gedəndə sözünü, razılığını alıb getdim. Gəlib evləndim. Xasiyyətim pis idi. Yazıga gün vermirdim. Cırtqoz adam necə olar? Sözümü çevirə bilməzdi. Döyürdüm. Elə bil Allah məni qarğımışdı. O qədər xətrini istiyirdim, ancaq içən kimi hirs-hikkəmi onun üstünə tökürdüm. O yazıqdan nəyin hayifini çıxırdım, özüm də bilmirdim. Adımı Dəli Tahar qoymuşdu. Gözündən iraq vaxtı deyirdi. Hərdən qulağın çalırdı. Üzbəsurat deyəmməzdi. Bura gələndən sonra elə bil qollarım düşdü yanına. Yazığım gəlirdi. Yataqxanada yaşamaq zülümdü... Bir otaq... Bakının istisi. Yoxsulluq... İrəlilər hökümətin verdiyi çörək pulu gündəlik çörəyə ancaq çatrırdı. Birtəhər böyüdürlər. Qızları verdim ərə. Öz qohumumuzdu ikisi də. Yeznələri deyirəm. Hə, baxıclar arvad-uşaqlarına. Ancaq uşaqları zəifdi. Hörümçəkdən can umurlar. Dünyaya düşəndən iynə-dərmandadırlar. Həkimlər deyir, qohumluqdandı. Nə bilim, əşsi, qavaxlar da çox adam qohumla evlənirdi. Bə o vaxt uşaqlar niyə xəstə olmurdu? Mən öz dərdimi – arvadın xəstə olmağını deyirəm – ancaq çəkirdim, qızlarinki da bir tərəfdən. Nəvənin xəstə olmayı yamandır. Arvad iflic olandan sonra bir adamı yaxına qoymadım. Dedim, uzaq durun, hər qulluğunu özüm eliyəcəm. Hər səhər duran kimi üzünü yudum, saçını daradım, yeməyini yedirtdim. Bir dəfə də olsun, hamamını gecikdirmədim. “Obşı” hamam idи. Yataqxanani bilişsiz dəə. Qucağıma alıb aparır, yerə adyal sərib üstündə çımizdirirdim. Günahlarımı yudum. Dedim, bəlkə, Allah maa cəza verdi onu döydüyümə görə. Ancaq sonra fikirləşdim ki, maa cəza verirdi, özümü eliyəydi xəstə, bu yazığın nə günahıvardı ki? Camaat yaman hörmət eliyirdi. Deyirdilər, savabını, o dünyani qazanmışan. Taə

bilmirdilər ki, ona qulluq elədikcə ürəyim sakitləşir, günahlarımı yuyuram. Dinib-danışmırıdı. Amma bilirdim ki, şüuru var. Bir az var. Bu uşağı görəndə gözündə ayrı cür baxış əmələ gəlirdi. Dəyişirdi yaziq. Sifəti açılırdı. Uşaq ayrı cür uşağıydı. Təpərli. Qoçaq. Oxumadı, ancaq əsgərlilikdən gələndən sonra qatır kimi işlədi. Biləyində fir əmələ gəlmışdı. Pul yığdı, şəhərdən kənar, uzaq yerdə torpaq aldı. Köməkləşdik, ikiçə otaq tikə bildi. Yaman söyüñürdü dədəsi ölmüş. Deyirdi, dədə, o yataqxanadan, camaatla bir ubornuya getməkdən, eyni hamamda çimməkdən canımız qurtaracaq. Təzəcə yiğmişdiq o evə. İstəklisi də variydi. Yaşı keçirdi. Elə bu arada toy eləmək istəyirdim. Dədim, gəlin gələr, evin qalanını da yavaş-yavaş tikərik. Cox söyüñürdüm, çox. Həm də qorxurdum elə bil. Ürəyimə dammışdı ki, bizə söyünmək düşmür. Elə də oldu. Allaha neyləmişdik axı? Nə namartdığ eləmişdik? Qaldım o evdə bayuş kimi tək.

Qadın yaylığının altından çıxan ağ saçlarını səliqqəyə salıb qəbrin üstündə yerini dəyişərək rahatladı. Sonra:

— Qardaş, — dedi, — Allah səbir versin sənə. Hansımız asan saxladıq ki balalarımızı? Mənimki o vaxt getdi, həlak oldu. Məndən on yaş böyük idi, qırx yaşı vardi yazığın. Nə çətinliklə burada özümüzə yurd-yuva qurmuşduq. Yuxu kimi gəlir. Nə zillətlər çəkdim. Gəlin xeylağı, ər yox. Yeyin yeriyirsən, deyirlər, dəlidir. Yavaş yeriyirsən, deyirlər, ölüdür. Qohum-qardaş da yaxın durmur. Əvvəl əl tuturdular arada. Sonra onlar da bezikdi. Hərdən hökümət adamları gəlirdi. Veriliş üçün çəkirdilər. Yardım-zad da olurdu. Amma o paylar qarın doyurmur ee... Bir dəfə bir qohum kişinin sənədlərini istədi ki, sizə yardım yazdıracam. Sonra gəldi ki, mümkün olmadı. Xeyli keçmişdi üstündən. Eştidim ki, adımıza neçə yerdə yardım yazdırıb, özü alır. Özünün də neçə yerdə dükani, vəzifədə oğlanları vardi. Məlumat verdim həmin yerlərə. Mənimlə düşmən oldu. Kitabxanada işləyirdim. Ayda beş-altı "şirvan" maaş alirdim. Onunla yaşamaq olardı? İşdən çıxdım. Bir qohumun restoranında qab yudum. Hər axşam evə yemək gətirirdim. Uşaqlar sevinirdilər. Hərdən yeməyin içindən dişlənmiş ət tikələri çıxırı. Dəli olurdum...

Sonra dedilər, şəhid ailələrinə dükən açmaq asandır. Kişinin şəhidlik sənədlərini təqdim elədim. Nə zillətlə balaca bir dükən açdım. Uşaqlar da kömək eləyirdi. Bir az tükümüz duruldu. Oxumuşdu bu balam. İnstitut bitirmişdi. İşləyirdi. Ürəyim dağa dönürdü. Şükür eliyirdim ki, balalarım yekəldi. İşləyirlər, əziyyətdən qurtardım. Daha rahat olaram. Hardaa?.. Əşsi, nə isə... Dərdimi təzələdin... Dava başlayanda, düzü, ana ürəyidir, qorxurdum, dedim, sənin iki balan var, bala, getmə. Dədən getdi, həlak oldu, yetimliyin nə demək olduğunu bilirsən. Barı balaların yetim böyüməsin. Dedi, ana, bu günü nə vaxtdı, gözləyirdim. Gedəcəm. Qabağıma durma. Varlıların, vəzifəlilərin uşaqları onsuz da getməyəcək. Torpağı kim alsın? Namus-qeyrət işidir. Həm də atamın intiqamını alacam. Getməliyəm. Getdi. İyirmicə gün çəkdi... İyirmi gün... Həlak oldu... İnnən belə nə yaşamaq? İki körpə uşağı var. Onlardan ötrü gərək çabalayam.

Kişi aradabir öskürür, nəfəs aldıqca xışıldayan sinəsini arıtlayırdı.

— Hə, bacı, sənin də heç günün gün olmayıb. Bizimki arada kəndi soruşardı. Evimizi, həyəti, qohum-qonşuları soruşardı. Cox şey yadında deyildi. Bura gələndə bir qırıq uşaq idi axı. Bu, qızlardan sonra doğulub. Müharibə başlayanda uşaq tamam dəyişdi. Dünyani unutdu. Ayaqları yerə dəymirdi. Sümüyü oynağa gedirdi savaşmaqdan ötrü. Davada gedib o yerləri gördü. Kəndi, evimizi tapdı. Yaman fərəhlənirdi. Deyirdi, dədə, köçüb gələrik bura. Nə gözəl ellərimiz varmış. Buranın qışı belədir, gör yazı, yayı necə olacaq. Heyvan, toyuq-cüçə saxlayarıq. Anama da təmiz havanın xeyri dəyər. Arının dilini yaxşı bilirsən, öyrədərsən, arı saxlayaram. Burda olan kasib olmaz. Eeh, yaziq balam... Fikirləşirdim, götür-qoy eləyirdim. O vaxtları dədəm xəstə idi. Cavan vaxtı burda – Bakıda işləyirmiş. Vallah, rayon yerində camaata şərait, yaşayış imkanı yaratılsalar, heç kəs yurdunu buraxıb şəhərə gəlməzdidi. Yaziq kişinin ayağının biri dəzgaha düşüb kəsilmişdi. Qayıdib kənddə evlənir, orada təsərrüfatla məşğul olur. Anam çox qoçaq, işgüzar idi. Yadına gəlir, meşələrdən zoğal toplayıb axtalayar, alça yığıb lavaşa qurudar, pendir, şor tutardı. Maşın yolu yox

idi. Belimizə şəllənib piyada qonşu kəndə, ordan da yük maşını ilə Şuşaya – bazara satmağa aparardıq. Həmin gün evdə bayram olardı. Sonra yaziq arvadın canı xəstə düşdü. Ağır işlərdən oldu...

Kişi söhbətininə ara verdi. Köhnə gödəkcəsinin cibindən canavar başlı bir qəlyan çıxarıb:

– Bunu çəkəndə qaniq verir. Sıqaretlərdə dadtam qalmayıb, – dedi. Qəlyanını odlayıb dərindən sümürdü. Qatı tüstünü ciyərlərinə çəkdi. Elə bil ürəyinin yanğını – odu odla söndürmək istəyirdi. Ağzından, burnundan çıxan qalın tüstü duməni içindəki yanılıq ahı da özü ilə birgə çəkib çıxardı. Yaşarlış gözlərini qıyıb:

– Oralarda katorqadakı kimi işləməsən, dolanmaq olmurdu. Əsgərliyə gedəndə dedim, qayıdır hər işi qaydasına salacam. Gedəndə dədəmin qapısında bir sürü heyvan qoyub getmişdim. Gəldim ki, təsərrüfat tamam dağılıb, cəmi altı keçi qalıb. Çoxunun da əmcəyi, bədəni qırma ilə dolu, düyün bağlıyıb. Qoyunları orda-burda girəvəyə salıb tutub aparmışdılar. Keçi əl vermir axı. A kisinin qızı, keçiləri ov heyvani kimi ovlamışdılar. Onu da düşman eləməmişdi ki. Öz kəndçilərimiz – özümüzükülər eləmişdi. Haram yeməyi Allah qəbul eləmir. Haram pis şeydir. Təhəri var. Elə bil dünyam qaraldı. Məni yaman pisikdirdilər. İstədim, qayıdam Bakıya, ya Rusetə. Ancaq dədəm qoymadı. Dedi, dağ adamininkı elə dağdır, bala. Dağ adamı aranda, şəhərdə ya axtalanmış öküzə, ya da qırmızı görmüş buğaya dönür. Yəni normal adam olmur. Ağlıma batdı. Həm də dədəmə yazığım gəldi. Qaldım. Təzə-təzə özümüzü düzəldirdik ki, qaćqınçılıq başladı. İndi də ki belə... – dedi.

Qəlyanını ikinci dəfə sümürəndə sanki öz-özünə:

– Arvad otuz il dedi, bu zəhrimarı tərgit, tərgidə bilmədim. Andıra qalmış elə bil kəbinli arvadımdır. Tütünü də tapılmır. Yeznəm ordan-burdan soraqlıyıb gətirir, – deyəndə kal öskürək tutdu. Sinəsini arıtlayıb davam etdi:

– Mənim balama qismət olmadı, əyər bundan sonra gedib o xaraba qalmış yerləri abad eləyib, yenə oğurluqla məşğul olacaqlarsa, yenə kəndin dul arvadının, yetiminin malını oğurlayacaqlarsa,

heç getməsinlər. Oraları düşman fitnəsiyinən baravar, haram mal yemək, allahsızlıq dağıtdı, ehtiyac içinde qoyduqları yetim-yesirin, qəribin ahı dağıtdı. Vallah, elə belədir. Maa əyan oluf, bilirom... Balalarımızın qana hayif döyülmü? O torpağa bizim uşaqların qanı tökülüf. Məndən ötrü Məkkədən, Kərbəladan irəlidir o torpaqlar. Belə yerdə haramçılıq gərək olmaya. Hər şey yaxşı olsun gərək. Çox yaxşı. Balam istədiyi kimi, – deyib yenə ağladı.

Qəlyanın külünü yerdəki balaca daşa döyüb çırpdı. Cibinə qoyub dəsmalını çıxardı. Üzünü isladan göz yaşlarını silib göye baxdı:

– Bacı, günortaya az qalıb. Mən gedim. Yolum uzaqdır, çox uzaq. Yaxına salsaın Allah yolum. O dünyani deyirəm. Taa mənim bu dünyayla bir işim qalmayıb. Gedim balamın yanına, – deyib ayaqlarını sürüyə-sürüyə qəbirlərin arasındakı cığırla keçib getdi. Əyilmiş beli başdaşılın arasında görünməz oldu. Bayaqdan ağaclarда nəgmə oxuyan quşlar susmuşdu...

SƏSİ UZAQLARDAN GƏLƏN ADAM

Xalq şairi Fikrət Qocanın əziz xatirəsinə

Ustad Qoca belə buyurmuşdu:

"Şairlər ölmür".

Doğrudan e,

heç ölü adamdan şair olar?!

Şair ya Külək, ya Günəş,

ya Torpaq, ya da

sizin kimi

səsi uzaqlardan gələn

Yağış olar.

Cavan ikən özgə,

qoca ikən öz gözündən

səssiz süzülən adam,

qəm adam, pəncərə adam.

Bilirsiniz, məncə,

gözlərinizə sonda

yalnız yaz yağışı

risk edib baxa bilərdi...

Və nə yaxşı, "yaz yağışı" varmış,

və nə yaxşı, "risk" sözü varmış.

Səsi uzaqlardan gələn adam,

çox sağ olun!

İndi bizim də sayənizdə

uzaqlarda sözümüz var.

Fuad CƏFƏRLİ

Buludxan XƏLİLOV,
filologiya elmləri doktoru, professor

Mehdi Hüseynin “Nizami” pyesi:
**“DÜNYADA ƏBƏDİ
OLAN BİR ŞEY
VARDIR:
MƏHƏBBƏT!..”**

Mehdi Hüseyn “Nizami” pyesində Nizaminin dili ilə bu sözləri deyir: “Dünyada əbədi olan bir şey vardır: Məhəbbət!..” Pyesdə memar obrazı olan Əbdək Nizamidən soruşur ki, dünyada səadət varmı? Nizami deyir: “İnsan olan yerdə səadət də vardır, gözəllik də!” Bu zaman Əbdək “Lakin bu gözəllik əbədi deyildir” söyləyir. Nizami isə belə cavab verir: “Dünyada əbədi olan bir şey vardır: Məhəbbət!.. Bu gözəlliyi məhəbbət yaşadacaqdır”. Nizami əlini qardaşı Qivaminin ciyininə qoyaraq aşağıdakı şeiri oxuyur:

Bərdə nə gözəldir, oh, nə göyçəkdir!
Yazı da, qısı da güldür, çıçəkdir!
Yayında dağlara lalələr səpər;
Qışını baharın nəsimi öpər...
Oxuyur kəkliyi, ötür turacı,
Qırqovul yuvası hər sərv ağacı...
Səssizlik içində dincəlir gülşən,
Torpağı azaddır qayğı, kədərdən...
Quşlar yiğilirkən bu gözəl yurda,
Quş südü istəsən, taparsan burda...
Belə şux, sevimli gülşən harda var?
Harda var xəzinə saçan bu diyar?!

Nizaminin bu sözləri Əbdəkin qəlbinin kədərini artırır. Nizami ona deyir ki, qəhrəman insanların ən böyük düşməni məyusluqdur. Əbdəkdən soruşur ki, onun kədərinin səbəbi nədir? Əbdək öz kədərinin səbəbini açıqlayır. Qeyd edir ki, bu görünən sarayıları quran, onlara baxdıqca ən çox sevinən odur. Ancaq ürəyinin dərdi odur ki, gözəl Bərdəni fəlakət gözləyir. O deyir ki, Xəzərlər onun yaratdığı bu sənət abidələrini uçurub xarabaya döndərməyə gəlirlər. Əbdək Nizamiyə söyləyir: “Budur, dünəndən bəri at belində Bərdənin istehkamlarını gəzərək yoxlayırıq... Ümidimizi yalnız öz qolumuzun gücünə bağlayırıq... Dedilər ki, Şirvan hökmdarı Bərdəyə ova çıxmışdır. Biz onunla görüşüb kömək istəyəcəyik.

Dərbənd əmiri bizə kömək verməkdən boyun qaçırdı. Bərdənin dostu yoxdur”. Nizami Bərdənin kimsəsiz olmadığını deyir və bu torpağın oğullarının hər şeydən yoxsul olsalar da, namusdan yoxsul olmadıqlarını söyləyir. Nizami özü Gəncədə yaşasa da, Bərdə cəngavərlərinə qüvvət verir, onların qəlbinə yaxın olduğunu belə söyləyir: “Eşidirsinizmi? Ölərik, amma basılmarıq! Siz də eşidin, igid dostlarım. Nizami yalnız Azərbaycan igidlərinin eşqilə yaşayır”. Cəngavərlərə ruh verən Nizami təkcə şair kimi deyil, həm də ovçu kimi mahirdir. O nişan alır və ceyran ovlayır. Bu zaman Şirvan şahı öz adamları ilə gəlir. Vəzir Şirvan şahına deyir ki, o ovçulara (yəni Nizami, Əbdək və Nizaminin dostu Yusif) deyərik vurulmuş ceyranı sizə bağışlaşınlar. Şirvan şahı belə bir ovun heç bir qiyməti olmadığını söyləsə də, vəzir bu yerlərə onların bələd olmadığını üçün belə bir ovun məqbul olduğunu deyir. Birdən Şirvan şahı ovçuların (Nizami, Əbdək və Yusifin) onlara tərəf gəldiyini görür. Vəzir onların Şirvan sarayından olduqlarını deyir. Bu məqamda Nizami vurulmuş ceyranı gətirir və deyir: “Alın! Hər şeydə taleyim belə gülsə, xoşbəxtlikdə heç kim mənimlə rəqabətə girişməz...” Yusif xəncərini qızından çıxararaq Nizamiyə uzadır və deyir ki, al, ceyranın başını kəs. Nizami “Şair baş kəsməz” deyir, bu işdə Yusifin məharətinin daha çox olduğunu ona deyir. Şirvan şahı görür ki, o, şair Nizami ilə üz-üzədir. O, Nizamidən soruşur ki, sən şair Nizamisən? Nizami deyir ki, bəli, ancaq mən hələ özümü şair adlandırmağa cəsarət etmirəm. Şirvan şahı Nizamiyə deyir: “Yox, belə təvazökar olma! Bu ad sənə layiqdir. Xaqani səni təriflədi. Mən sənə ürəkdən vuruldum”. Nizami Şirvan şahına Xaqani ilə məktublaşmasından, Bərdəyə xəzərlər tərəfindən hazırlanan hücumdan danışır. Nizami Şirvan şahını düşündürməyə çalışır. Bu baxımdan Mehdi Hüseynin “Nizami” pyesindən Nizaminin fikirlərini xatırlatmaq yerinə düşər: “Xaqanini mən hələ görməmişəm. Mən onu yalnız məktublarından tanıyıram. Büyük şair nədənsə son məktublarını mürəkkəblə yox, göz yaşları ilə yazır... Onun sözlərindən Azərbaycanın dərin kədəri oxunmaqdadır... Ey şah, Bərdəyə hazırlanan hücumdan xəbərdarsınız mı?” Şirvan şahı isə Nizamiyə deyir ki, şair, bütün dərdini unut, sarayımı gəl. “Məcnun eşqinə dair dürr kimi bir söz de! Bacarsan, bakırə

Leyli kimi iki-üç kəlmə bakırə söz yarat!” Vəhşi xəzərlərin Bərdəyə hücum edəcəkləri xəbəri şah üçün təzə xəbər olsa da, “...Bərdə Şirvan hökmdarının ixtiyarında deyildir” deyə söyləyir. Bu məqamda Nizami ilə Şirvan şahı və vəziri arasındaki fikir mübadiləsini Mehdi Hüseyn belə verir:

“Nizami (dərindən köksünü ötürürək). Elədir, Odlar yurdunu on yerə parçalanmışdır. Hər dərənin bir hökmdarı var! Nə üçün, ey şah? Məgər bir insanın qəlbi belə xırda hissələrə bölünərkən, yaşaya bilərmə?

Şah. Əzəldən belə olmuşdur, şair... Bunun günühi məndə deyil, tarixdədir.

Nizami. Əsl qüvvət də, tarixin səhvini düzəldən hökmdardadır. Azərbaycanın belə bir hökmdara ehtiyacı vardır. Siz də çalışın, bir ürək on yerə parçalanmasın. Bunu sabah sizdən bütün xalq tələb edəcəkdir!

Şah. Səndən cavab gözləyirəm, şair, sənin kimi mahir bir şeir ustadı sarayda, naz-nemət içində yaşamalıdır!

Nizami. Məncə, şair hər şeydən əvvəl insanların qəlbində yaşarsa, daha gözəl olar, ey şah! Bir də, mən də bu yerlərdə ötən quşlar kimi azadə nəfəs almaq istərdim. Mən bu yerləri sevirəm. Sevgi isə mənim ən böyük ilham mənbəyimdir.

Vəzir. Sizcə, bu yerlərdən uzaqda yaşayan saray adamlarının hamısı bədbəxtidirmi?

Nizami. Baxın, bu gün mənim bəxtimdən ceyran sürünlərinin sayı-hesabı yoxdur. İzninizlə biz gedək.

Şah. Buyurun, mən sizi saxlamıram. Amma yaxşı düşün!..

Nizami. Mən ömrüm boyu düşünəcəyəm... Dünyanın, həyatın sırlarını kəşf etmək istəyən bir insan üçün düşünmək həm ilk, həm də son vəzifədir. Yusif, qardaşım, gəl! (Gedirlər)

Şah. Vəzir, Nizami saraya gəlib mənim qanadım altında böyümlidir. O, Gəncədə nə qədər çox qalarsa, bizə bir o qədər də ziyan verə bilər. İndi biz buradan Gəncəyə gedirik. Demək, qət olundu. Qoy Nizaminin şöhrəti mənim sarayımla bağlansın...”

Nizami Gəncəvini Odlar yurdunun, yəni Azərbaycanın on yerə parçalanması narahat etdiyi halda, Şirvan şahı bunun günahını tarixdə görür və

əvvəldən belə olması ilə təsəlli tapır. Nizami tarixin səhvini düzəldən hökmdara ehtiyac olduğunu bildirdiyi halda, Şirvan şahı şairin naz-nemət içində yaşamalı olduğunu deyir. Nizami şairin insanların qəlbində yaşamasını, azad nəfəs almasını, sevginin (yaşadığı yerə sevginin) ən böyük ilham mənbəyi olduğunu təsdiq etdiyi halda, Şirvan şahının vəziri bu yerlərdən uzaqda yaşayan saray adamlarının heç də bədbəxt olmadıqlarını söyləyir. Nizami hər bir insanın ömrü boyu həyatın sirlərini kəşf etmək istəyi ilə düşünməsini ilk və son vəzifə hesab etdiyi halda, Şirvan şahı Nizaminin sarayda yaşamasını, onun qanadı altında böyüməsini, bununla da sarayının şöhrətinin artmasını istəyir. Bütün bu söhbətlərdən sonra yenə də məhəbbət və gözəllik hər şeyin fövqündə dayanır. Nizaminin "İnsan olan yerdə səadət və gözəllik vardır, dünyada əbədi olan bir şey məhəbbətdir, gözəlliyi məhəbbət yaşadacaqdır" fikirləri Mehdi Hüseyin tərəfindən pyesdə bir daha qabardılır. Belə ki, Afaqın (O, Əbdəkin bacısı), Dəstəgülün (Bərdə cəngavəri Toğrulun bacısı), Bərdə qızlarının ceyran ovundan sonra Nizami, Qivami və Yusiflə qarşılışması səhnəsini verir. Bir daha səadət, gözəllik, məhəbbət dünyanın fövqündə dayanan nemətlər kimi təqdim olunur. Nizami qızlara yaxınlaşaraq Bərdənin gözəlliklərini salamlayıır, dağları, dərələri gəzib yorğun düşmüş qərib ovçulara su vermələrini istəyir. Afaq el-obasının qonaqsevər olduğunu deyir, qərib ovçuların onların gözləri üstündə yeri olduğunu söyləyir. Bardağı su ilə doldurub Nizamiyə verir. Nizami Afaqı sözür, onun gözəlliyyinin qarşısında sarsılır və öz-özünə deyir: "Aman Allah, onun gül yanaqlarına, dağ çeşməsi kimi qaynayan gözlərinə baxdıqca ürəyimin çırpıntılarını nə qədər aydın eşidirəm! Bəlkə, o, göydə axtardığım ulduzdur? (Afaqa) Pərilər sultani, sən bir həqiqətsən, yoxsa xəyal?" Təbii ki, bu, (yəni Afaq) xəyal deyil, həqiqətdir. Bu həqiqətin qarşısında Nizaminin əli titrəyir, bardaq əlindən yərə düşüb qırılır. Pərilər sultani Afaqın verdiyi su ona qismət olmur. Onun eşqi, məhəbbəti şərab kimi qədəhə tökülsə də, əlindən düşüb daşlara toxunur. Afaq belə olan vəziyyətdə Nizamiyə ovcunda su vermək istəyir. Ancaq Nizami yox deyir və ona belə söyləyir: "Sən səadət timsalı olan bu qara gözlərindən mənə həyat suyu verdin... Sağ ol..." Afaq qəmgin bir görkəm

alır. Dəstəgül ona təskinlik verir, deyir ki, təki sinan bardaq olsun. Afaq deyir: "Yox, sinan o deyil, Dəstəgül, sinan ürəyimdir! O gözlər... o baxışlar... ömrümün sonuna kimi mən o gözləri unutmaram! Görəsən, o, həqiqətdir, yoxsa xəyal?!" Bəli, o, həqiqətdir. Bəli, Nizami də, Afaq da həqiqətdir. Onların hər ikisinin qəlbində bir-birinə məhəbbət var.

Mehdi Hüseyin Nizaminin "Dünyada əbədi olan bir şey vardır: Məhəbbət!.." fikrinə aşağıdakı açıqlamalarla aydınlıq gətirir.

- a) Yer kürəsi böyükdür. Yer kürəsini gəzdikcə hər budaqda bir bülbülün səsini eşidirsən, çiçəklərin dilini öyrənirsən;
- b) İnsanın gözləri heç zaman İlahinin yaratdığı gözəllikdən doymayacaqdır;
- c) İlahinin yaratdığı ən böyük gözəllik insandır;
- d) Nizami Gəncəvi Azərbaycan igidlərinin eşqi ilə yaşayır, Odlar yurdunun, yəni Azərbaycanın parçalanması onu narahat edir. Ona görə də Nizami Azərbaycanın tarixi səhvləri düzəltməyi bacaran hökmardrlara böyük ehtiyacı olduğunu bəyan edir;
- e) Nizamiyə görə, dünyanın, həyatın sirlərini kəşf etmək istəyən insan üçün düşünməyin ilk və son vəzifə olduğu unudulmur;
- ə) Nizami insanların qəlbində yaşamağı, azad nəfəs almağı sarayda naz-nemət içində yaşamaqdan üstün tutur;
- i) Nizami gözəllik və məhəbbət qarşısında acizdir. O, gözəlliyi və məhəbbəti insanın ömrünün sonuna qədər unutmayacağı bir nemət və bir həqiqət hesab edir.

Zülfiiyyə YAQUB

ŞƏRQİN ÇİÇƏYİ

Öncə kölgələr sərinlədər ruhunu,
sonra küstüb gedən
qaranlığın soyuqluğu barişar
titrəyən baxışınla.
Verər əllərinə etəyini ayrılıq,
yapışarsan bərk-bərk.
Sən artıq sönmüş ümid,
o, səmtsiz bir külək...
Uçurar xəyalını,
qanadlı quş olarsan.
Səmadan bulud-bulud,
müammali baxışla
öncə səssiz dayanıb,
sonra piçildayarsan:
"Şimal Buzlu Okean,
Gəl bir yerdə üşüyək!"
Səhralar gülümsəyər
bu çağrışa,nidaya,
qum selinin dilindən
səda qalxar səmaya:
"Qalın buz qatları da
günə yanır, deyəsən,
uç, get, Şərqin çiçəyi,
geri dönmə yerə sən".

TANRININ SÖZ KİTABI

Gecəni dönüb-dolaşıb,
Söz çəkir azan vaxtına.
Yarpaq-yarpaq ömür düşür
Qələmin yazan vaxtına.

Kəpənək qanadlarında
Qırx nərgizəm, qırx bənövşə.
Qırx gizli qapıdan keçib
Tələsərdim bu görüşə.

Deyirlər, ulduzum da var,
Mənə bənzər, öz yaşıdım.
Göylər tanrılaşan gündən
Sırrimi əl-əl daşıdım.

Yağış, qar, dolu şəklində
Bulud ovcumda dincəlir.
Toxumu qəlbimdə olan
Cismimdə ruhum cúcərir.

Nə gizlinəm, nə aşikar,
Layla səsi, sur səsiyəm.
Tanrının söz kitabında
Bir bənd şeir bəndəsiyəm.

VƏTƏN OLAN YUXULARIM

Anam məni qadın doğub,
Yuxuda əsgər oluram.
Hər gecə eyni səhnələr,
Hər gecə eyni yuxular.

Nə yolumdan çekilirəm,
Nə ürəyimdə qorxu var.
Anam məni qadın doğub,
Yuxuda bayraq oluram.

Sancılıb Ana torpağa,
Dalğa-dağla ucalıram.
Şəhid qanına boyanıb
Zəfərimdən güc alıram.

Anam məni qadın doğub,
Yuxuda torpaq oluram.
Ovuc-ovuc səpilirəm
Murovdağdan Şah dağına.

Dağ-dağ olub, çöl-çöl olub,
Vətən olub üz tuturam
Qarabağdan İrəvana...

Gələn yuxunun birində
Bir də şəhid ola bilsəm,
Bir də şəhid ola bilsəm,
Oyatma məni, ay ana!

QAĞAYI NƏĞMƏSİ

Səma aydınlıqdı, dəniz bulanlıq...
Suların dibinə çökən qaranlıq
yatıb yuxusunu, sübh oyanacaq.
Orda – çox uzaqda,
lap uzaqlarda
dan yeri əyninə günəş geyinər,
sonra libasını yağış İsladar.
Buludlar dənizə səpələndikcə
göylərin tamını balıqlar dadar...
“Səma aydınlıqdı, dəniz bulanlıq” –
deyir bu nəgməni bəxtsiz qağayı.
Sahibsiz qayıqlar, sıniq qayıqlar
baxıb gülümsəyir günəş sayağı.

ATAMIN ÇÖRƏK PAYI

Günəşin üzünə baxıb gülümsədiyim
bir yurd vardı –
Buluduna baxıb ağladığım,
otunu ayaqladığım,
qarını qucaqladığım.
Qum üstündə oynadığım,
o yer də darixir, görən?
Darixirmi eyvanında boz sərcələr?
Biz olanda səhər-səhər

Atam öz yemək payını
bölbüb onlara verərdi.
Anam da baxıb deyərdi:
“Özünü ac qoyma belə
çörək tapılmayan vaxtı”.
O gün qonşumuzu gördüm,
deyir, sərcələr də köçüb
evin biz olmayan vaxtı...

UNUDAR ADAM

Özgələşdim hər kəsimlə,
Torpağıma, daşa yadam.
İnsan-insan yol dolaşıb
İzini unudar adam.
Unudarmış sirlərini,
Aylarını, illərini.
Qucaqlayıb dizlərini,
Üzünü unudar adam.
Dualar cənnətdən ətir,
Qoxusu ovcumdan itir,
Kəlmə-kəlmə, sətir-sətir
Sözünü unudar adam.
Ömrün yalani, düzü nə?
Kimsə görünməz gözünə.
Doğmalaşıb göy üzünə
Özünü unudar adam.

MƏKTUB ƏLLƏRİM

Göydən yerə bir səs göndər, İlahi,
Kəlmə-kəlmə ruhum Səndə ərisin.
Gen dünyada Sənsizlikdən dərlim,
Duyğularım ayaq açın, yerisin.

Arzuların ala-toran vaxtıdır,
Günəş olsam, əridərdim həsrəti.
Qoy bu eşin səcdəsində alışım,
Dərdlərimə dərman olsun od ətri.

Can evimdən əza-əza ayrılib
Qürub çığı gözlərimə şəh dərim.
Mən ovcumə diləyimi danışdım,
Əlim məktub, söylə, necə göndərim?!

Martin PREBUDILA
(Slovakia)

LİRİK SUBYEKTİVİZMİN HARMONİYASI

Tanınmış Azərbaycan şairi Sona Vəliyevanın "Bu dünya görüş yerimiz" (Svet, v ktorom sme sa stretli ty a ja) adlı kitabı slovak dilinə tərcümə edilərək Slovakia Yaziçilar Birliyi tərəfindən Bratislavada çap olunub. Poeziya nümunələrindən ibarət kitabı rus dilindən məşhur slovak şairi və tərcüməçisi, eləcə də poeziya tənqidçisi kimi məşhurlaşan Martin Prebudila (1960) tərcümə edib. Slovakiyanın geniş kitab şəbəkəsində yer alan nəşrin həm elektron, həm də çap variantı oxucuların ixtiyarına verilib. Qeyd edək ki, pandemiya dönəmindən sonra kitabın Bratislavada təqdimati nəzərdə tutulur. Adı çəkilən nəşrə S.Vəliyevanın ədəbi yaradıcılığı haqqında M. Prebudilanın yazdığı ön sözü təqdim edirik:

Əvvəlcə slovakiyalı oxuculara maraqlı olacağını düşünərək Sona Vəliyevanın tərcüməyihəlindən bir neçə vacib məqamı çatdırmaq istəyirəm. Diqqətinizə çatdırım ki, bu onun geniş, əhatəli fəaliyyətinin yalnız bir hissəsi – ədəbiyyata aid olan parçasıdır. Sona Vəliyeva şair, yazıçı, filologiya elmləri doktoru, Əməkdar jurnalist və Azərbaycan ədəbiyyatının dəyərli nümayəndələrindən biridir. O, Azərbaycan Yaziçilar Birliyinin üzvüdür. Xanim şair bir çox şeir kitablarının – "Çəhrayı dünyam" (Bakı, 2002), "Arazbarı" (Bakı, 2011), "Türkün gəlişi" (2014) "Dünya Tanrı biçimdədir" (Bakı, 2012) – müəllifidir. Eyni zamanda bir neçə elmi monoqrafiyalar hazırlayıb və "İşığa gedən yol" (Bakı, 2016) romanını yazıb. Həmin roman Azərbaycanda "Qızıl kəlmə" və "Ali media" adlı nüfuzlu mükafatlara layiq görülüb. Onun ədəbi əsərləri bir çox dillərə tərcümə edilib və on ildən artıqdır ki, dünya oxucularında maraq doğurur.

Slovakiya Yaziçilar Birliyi tərəfindən Bratislavada çap olunan bu kitab isə bir çox ədəbi məziiyyətlərinə görə maraq doğurur. Vurğulanmalıdır ki, kitabda əsasən Sona Vəliyevanın

vətənpərvərlik, sevgi, fəlsəfi mövzulu şeirləri yer alıb. Onun zəngin poetik əsərləri, ümidi, arzu və xeyalları slovak oxucusunun da diqqətindən kənarda qalmayacaq, poeziya həvəskarlarına, xüsusən qadın duygularına həssaslıqla yanaşanlara bədi, ruhi və həyatı zövq verəcək.

S.Vəliyevanın poeziyası lirik subyektivlik, həmçinin Azərbaycan xalqının adət-ənənələri və mədəniyyətinin ruhuyla doludur. Onun bütün yaradıcılığı tematik olaraq rəngarəngdir. Ən əsası isə onun yaradıcılığı müxtəlif lirik formalarda – heca vəznində yazınlardan tutmuş, sərbəst şeirlərə, lirik miniatürlərdən həcmli poetik əsərlərə qədər fərqli şeir formalarında əks olunur. Bu da onu göstərir ki, haqqında söz açılan şair üçün məna, lirik ovqat, poetik yüksək və fikir qədər poetik formalar da önemlidir, eyni zamanda səs, ritm, intonasiya fərqləri yaratmaq vacib poetik göstəricilərdəndir. Qişqırıq və piçilti arasında yaranan bu şeirlər əhəmiyyətli dərəcədə mötəbər şair profilinə işarə edir. Bu profil bizə həm də müasir şair personasının özliliklərini aydınlaşdırır.

Biz ümid edirik ki, slovak oxucuları Sona Vəliyevanın şeirləri vasitəsilə Azərbaycan ədəbiyyatı, onun zəngin adətləri, həmçinin müasir tendensiyaları ilə yaxından tanış olacaq və onu duyacaqlar.

Rus dilindən tərcümə edən: Lala Aliyeva

Hafiz HACXALIL

İlahi, bu adamlar
Çətin insan olalar.

Bu nə nəfəs, bu nə səsdi,
Dinləyin, Qədir oxuyur.
Oxumur ki, inildəyir,
Bağrını didir, oxuyur.

Ürək yara, can yarımcان,
Sona yetər həsrət haçan?
Xəyalında Şuşayacan,
Ağdama gedir, oxuyur.

Düşünərək sonumuzu,
Sağımızı, solumuzu,
Qardaş, öлən ruhumuzu
Bu səs dirildir, oxuyur.

Göydə uçan quşları da,
Gözümüzdə yaşları da.
Biz ürəyi daşları da
Bu səs əridir, oxuyur.

Bir ürək nəgməsi, bir könül şeiri,
Bir qaya üstündə bitən gül şeiri,
Şəhid məzarına qərənfil şeiri
Yaza bilmirəmsə, haram şairdi?..

Ömür bir əsimlik ötəri yeldi,
Ürək bənd uçuran bir dəli seldi,
Dərdim telli sazda “Baş saritel”di,
Ağrim müğənnidir, yaram şairdir.

BƏNÖVŞƏ

Yerindən, yurdundan oynatdım səni,
Gətirib dibçəyə əkdir, bənövşə.
Bir də boynun büük qalmasın deyə,
Mən özüm nazını çekdim, bənövşə.

Bir anlıq sevincə qaldım tamarızı,
Kədərsiz dinmədi könlümün sazı,
Sən yazı gözlədin, mən də o qızı,
Gözümü yollara dikdim, bənövşə.

Əsl aşiq olan haqdan dərd dilər,
Yeriməz, yüyürməz yükü dərdli nər,
Bizə bənzəyirmiş bütün dərdlilər,
Çökdükcə içimə çökdüm, bənövşə.

Dost gülsün, düşmənlər gülməsin deyib,
Güldüm gülüşüm də qəmi gizləyib,
Sevgimin, sevdamın gözünü, heyif,
Özüm öz əlimlə tökdüm, bənövşə.

Of, getdi gəncliyim hara, bilmədim,
Bu dərdlərdən can qurtara bilmədim,
Özümə bir yuva qura bilmədim,
Özgəyə min yuva tikdim, bənövşə.

Hər yerdə göyərçin var, amma dünyanın heç
yerində sülh yoxdur.

Allah, sən qara qızları
Ağlara möhtac eyləmə.

Bəxtə düşən günə ömürdən demə,
Üzərlik nəfəslim, mənim qar ağım.
Sənsiz gecələrin mürəkkəbinə
Batib qaralanır ömür vərağım.

BİR QIZIN DEDİKLƏRİ

Saç ürəkdən su içirmiş,
Gözəl dedin, zalim qızı.
Bəlkə, elə ona görə
İllərdir ki, unutmadım
Uzun saçı ürəyindən
Su içən bir vəfasızı.

Səndən gələn dərdə şükür deyirəm,
Ürəyim bu dərdi çəkir, deyirəm,
Hər gün gözlərimə əklil deyirəm,
Gətirib qoyuram sən gələn yola.

Kəsilmiş ağacların ağrısının göyərməyinə yaz
deyilir.

ALÇA AĞACINA

Qışdan sağ çıxıbsan, alça ağacı,
Mübarək bu yaşıl yarpaqların da!
Dünyanın ağrısı asılıb sanki
Hələ bərkiməyən budaqlarında.

Bu nədir, üzündə bıçaq yeri var?
Gözlərin min yerdən ağlayır sənin.
Körpə budağını qıran uşaqlar
Bilmir ki, ürəyin ağrıyır sənin?

Səni bura əkən ölübmü, sağmı?
Hər iki dünyada rəhmət qazanıb.
Ötən günlərini qaytaracaqmı
Dünyanın qaynayan zaman qazanı?

Nə vaxt çiçəklərin çevrilər bara?
Torpaqdan güc alıb böyü, ağacım.
Sən ümid eyləmə bu adamlara,
Yixılıb dünyanın evi, ağacım.

Həyat əkir bizi dən-dən torpağa,
Kasıbü, varlısı çoxdu, inanın.
Anamız torpağa, Vətən torpağa,
Sizdən vəfalısı yoxdu, inanın.

DAĞLAR

Sizə gələn bu yolları
Yağı kəsib, yağı, dağlar.
Gözlerimdə yaşa dönüb
Ürəyimin yağı, dağlar.

Qatlanıbdı nər dizlərin,
Qan göyərdir gül düzərlərin,
Gəl-gəl deyir nərgizlərin,
Gələmmirəm axı, dağlar.

Öldürəcək xiffət məni,
Əridibdi bu dərd məni.
İllərdir ki, həsrət məni
Hey yandırıb-yaxır, dağlar.

Bağışla gözünün yaşına məni,
Bağışla, ürəyim daş oldu, neynim,
Sənin ürəyinə gələn yollarım
Özgə cığırlara qoşuldu, neynim.

Neynim gözlərimdə hər səhər, axşam
Sənin xəyalındı cızılan, qadın.
Mən səni hələ də unutmamışam,
Özgənin ömrünə yazılan qadın.

Çıxart xatirəni gün işığına,
Lap istəsən belə, adımı unut.
Baxıb güzgüdəki yarasığına
Bir sən ol, bir də ki daş yaran sükut.

Səni xatırladan hər şeydən indi,
Hətta özümdən də qaçıram, bilsən.
Hardan biləsən ki, sənsiz çətindi,
Bilsən də, nə xeyri... dönən deyilsən.

Daha göz yaşından ümid göyərməz,
Hardasan, ay mənim sonuncu arzum?
Ölübsən, qalıbsan, xəbərin gəlməz,
Sənsiz bu yuxunu mən necə yozum?

Daş olub susaram ömrüm uzunu,
Ayaq izlərini siğallayaram.
Nə olar, yuxuda görüm üzünü,
Göynəyən həsrətim, qanayan yaram.

Tənəhadı, yalqızdı ürəyim sənsiz,
40-i haqlayıram sükut içində.
Nolar, qurban olum, səssiz – səmirsiz
Xatırla içində, unut içində...

Bu sevgi məni, İlahi,
Hardan tapdı, görəsən?
Çəkilib göydə durmusan,
Guya xəbərin yoxdu,
Bəlkə, cavab verəsən?!

Gün üyüdür ömür adlı dəyirman,
Göz yaşından, axır, doldu bu ümman,
Bundan sonra nə ümid var, nə güman
Yaşamağa...

KİÇİK HEKAYƏ

Ayağının biri sınan göyərçin gəzməkdə çətinlik çəksə də, təhlükə hiss edən kimi uçdu. Ayağının birini itirən əsgər ona baxıb sakitcə dilləndi: “Kaş mənim də qanadlarım olaydı...”

Bəlkə, görüşünə yubandım bu gün,
Yaddaşım əqrəbi itən saatdı.
Bəlkə, oldum bu gün... bağışla məni,
Bəlkə də, görüşdük... arzuma çatdım.

Sağ əli Şuşada qalan əsgər qardaş,
Sən sevinəndə daha kimsəyə deyə bilməyəcəksən:
“Sağ əlim sənin başına...”

TORPAĞIN

Adına Vətən deyirik
Bu qara gözlü torpağın,
Uğrunda biz can veririk
Bu qara gözlü torpağın.

Ana deyib ağlayırıq,
İtirsək, yas saxlayırıq,
Öpürük, qucaqlayırıq
Bu qara gözlü torpağı.

Türk oğluyam, ordum odur,
Turan deyən qurdum odur,
Ölsəm, yenə yurdum olur
Bu qara gözlü torpağım.

Dar gündündə bir olmağı bacardıq,
Nə mən dedik, nə sən dedik, ay Vətən.
Qanımızla sulandı hər qarışın,
Son nəfəsdə Vətən dedik, ay Vətən!

ƏSGƏR QARDAŞIMA

Şuşadan Göyçəyə bir salam göndər,
Dədə Ələsgərin ruhu sevinsin.
Vətənə bütövlük bəxş edən əsgər,
Qaynar nəfəsinlə daşlar isinsin.

Dərdimin adıdır Zəngəzur özü,
Yerevan yenidən İrəvan olsun.
Birləşib Təbrizlə Borçalı sözü,
O taylı-bu taylı bütöv can olsun.

Dərbəndim sinəmdə açılan yara,
Gözümüzdən İdilə tökülər Araz.
Qardaş, başın üstə ulduz, aypara,
Zəfər günlərinin dastanını yaz.

Arzu ömrü uzatmır,
Xoş gün hələ uzaqdır.
Qırx yaşı dayanacaqdır,
Sonuncumu,,.. bilmirəm...

Şuşaya qar yağır,
Üşüyür Xanın səsi.
Donub şəhid qəbrində
Bir ananın naləsi...

BİLİRŞƏN

İllər bizi ayrı salıb nə vaxtdır,
Saçlarımda dən olmusan, bilirsən?
Səni anıb unutmuşam özümü,
Yavaş-yavaş mən olmusan, bilirsən?

İstidimi, soyuqdumu, de, yerin?
Xoşbəxtsənmi, gətirdimi qədərin?
Sevincimə qənim oldu kədərin,
Dərd olmusan, qəm olmusan, bilirsən?

Ötən günə ün yetməz ki, əzizim,
Könlüm səni unutmaz ki, əzizim,
Odun məni isitməz ki, əzizim,
Batıb gedən gün olmusan, bilirsən?

Qırx il gəlib keçdi “Kərəmi” üstə,
Qırx ildi, Kərəmlər Lələ gözləyir.
Ömrün o üzündə bir uşaq məni
Gözləyir, gözləyir, hələ gözləyir.

Suyun üzündə gəzmək üçün İsa olmağa ehtiyac
yoxdur, qəlbin təmiz olsun, yetər.

Hələ ayaq üstəyik,
Nə qədər ki biz varıq.
İçindəki yadlardan
Səni qoruyacağıq –
Vətənim!

Qoymaz yuxundan keçəm,
Yumular çəpər kirpiyin.
Elə bil ki, acığımı
Gözünü öpər kirpiyin.

Ay Bəniz ƏLİYAR

XARIBÜLBÜL

(üç pərdəli pyes)

Vətən müharibəsinə həsr olunur.

ixtisarla

İştirak edənlər: Baba- kənd adamı, ağsaqqal nəvə – 15-16 yaşlı oğlan uşağı hərbi geyimli bir zabit Hikmət – əsgər, nişanlı oğlan Yasəmən – Hikmətin nişanlısı Xatun- Yasəmənin rəfiqəsi Nənə, bir neçə qadın, gənclər.

I Pərdə

Axşamüstü. Hava xoşdur. Gül gülü çağırır, bülbül bülbülü. Baba bağda odun doğramaq havasında. İndi dincini almaq üçün bir kötüyün üstündə oturub. Bu dəm 15-16 yaşlı nəvəsi qaça-qaça gəlir:

– Baba, baba, televizorda eşitdim,
“Səfərbərlik elan oldu”, dedilər.
Xəbərlərə sonacan diqqət etdim,
“Mühəribə” deməkdəm bu xəbər?

Baba döyüküb baxır. Oğlan isə babasından cavabını gözləmədən sevincək davam edir:

– Televizorda, qulağımla eşitdim,
Səfərbərlik elan etdi Prezident.
Mühəribə başlayacaq, can, ay can,
Biz bu dəfə gedəcəyik sonacan!

Baba qulaqlarına inanmırımsız kimi:

– Mühəribə? Doğrudanmı, ay bala?
Lap eşitdin? Birdən yalan duyarsan?

Nəvə:

– Heç elə şey olar axı, ay baba?
Çağırışa gedir artıq hər insan!
Baba əllərini göyə açıb haray çəkir:
– Yalandırsa, doğru olsun, İlahi!

Sonra üzünü yenə nəvəsinə tutaraq:

– Belə xəber deyilərmi qəfildən?
Can, ay bala, gəl gözləyək sabahı,
Atan, yəqin, zəng eləyər cəbhədən.
Düşmən çoxdan acıq verir bizlərə,

Yallı getdi, yeyib-içdi Şuşada.
Əvvəl-axır oləcəyik bir kərə,
Heç olmasa yurd yerlərin yaşadaq.

Nəvə:

Həə, ay baba, atam, yəqin, zəng edər,
Deyər, mənə yaxşı-yaxşı qulaq as.
Düşmənləri eyləmişik dərbədər,
Qiyamətə qalmadı heç bu qisas.
Baba:
– “Çör-çöp köz saxlamaz, yağı dost olmaz”,
Bunu yaddaşında bir yerlərə yaz.
Düşmənin dizinin üstədir çörək,
Ona qapımızı açmazdıq gərək.
Ordumuz sınaqdan çıxıssın üzüağ,
Coşsun qələbəylə üçrəngli bayraq.
Başlaşın xalqımın savaş səfəri,
Mən də ölməmişdən görüm zəfəri.

Baba oturduğu yerdən qalxmağa çalışır,
nəvəsi də ona yardım edir.
Baba nəvəsinə yorğun-argın səslə, həm də bərk-bərk tapşırırmış kimi:

– Doğru, doğru, bir dikəldim belimi,
Çıxım kəndə, görün nələr var daha.
Can, ay bala, farağat tut dilini,
Nə anana, nə nənənə demə haa!

Babanın yenə ürəyi dözmür:

– Gir içəri, televizorun al səsin,
Bir gözləyək atan da zəng eləsin.

Səhənə dəyişir. Kənd içidir. Uşaqlar bir-birinə qoşularaq əllərində xırda bayraqlar, əslində, mühəribənin nə olduğunu anlamadan, bilmədən sevinclə çığırışırlar:

– Mühəribə başladı! Mühəribə başladı!
– Qarabağ bizimdir! Bizim olacaq!

Yavaş-yavaş tufan yaxınlaşmış kimi uğultu qopmağa başlayır.
Uğultunun içindən zəng səsi glir.
Cəbhədəndir. Eşidən olmur. Zəng kəsilir.
Televizordan Ali Baş Komandanın səsi yüksəlir:

– Qarabağ Azərbaycandır! Və NİDA!

Yeni səhnə.

Bulaq başıdır. Beş-üç qadın xısın-xısın
söhbət edir,
Yasəmənlə Xatun da kənarda öz
aralarında danışır.

Yasəmən:
Müharibə gedir artıq cəbhədə,
Eşidərsən, doğrudurmu, ay Xatun?
Xatun:

Həə, deyirlər, yetişibdi o vədə,
Alınmalı qisası var Poladın.

Yasəmən:
Həə, General Həsimovdu o Polad,
Biri də vardi, polkovnikdi, deyəsən?

Xatun:
Qoy həkk olsun yaddaşlara həmin ad,
Sən polkovnik Mirzəyevi deyirsən,
Elə oğul az-az doğur analar,

Yasəmən:
Nə yaxşı ki, Mübarizlər hələ var!
Yerdə qalmaz Şəhidlərin al qanı!
Xatun:
Ay qız, axı cəbhədədir nişanlı?

Yasəmən:
Həə, nə olsun, az qalıbdır o günə,
Qələbəni müjdə verəcək mənə.

Bunu deyən qızın xəyalı bir anlıq əsgər
nişanlığının yanına gedir. Son görüşlərini
xatırlayır. Uzaqdan sevgilisinin səsi gəlir:

– Yasəmənim, gül ətirli mələyim,
Bilirəm ki, çin olacaq diləyim.
Vətən bizi öz qoynunda bəsləyib,
naz-nemətlə çatdırıbdı bu yaşa.
İndi isə dar günündə səsləyir,
biz getməsək, kim gedəcək savaşa?
Alacağıq torpaqları yağıdan...
(bir anlıq nəfəsini dərib sevincək)
Deyirlər ki,
silahını yerə atıb qorxudan,
Düşmən qaçıır, bir görəsən,
Yasəmən!

Yasəmən boynubükük baxır,
sanki indidən ayrılıq ona güc gəlir,
kövrək səslə:

Hikmət... axı... darıxacam,
darıxacam, vallah, mən... – deyib
ağlamsınır,

göz yaşlarını gizləməyə çalışır.

Hikmət:

Darıxma sən...

Ey ətirli çiçəyim,
Bilirsən ki, yanındadır ürəyim.
(şövqlə) Səndən də ki heç nigaran
deyiləm.

Tez bitəcək bu həsrət də,
etmə qəm...

Bu gün üçün doğulubdu oğullar,
İndi məndə yüz aslanın gücü var,
Sevgin ilə atılacam döyüşə,
Gözlə məni, gözlə... gələn görüşə...

Hüznlu sükut çökür. Əsgərin xəyalı
uzaqlaşır...

II pərdə

Uzaqdan Qarabağ şikəstəsi səslənir... Müharibə
ab-havası duyulur.

Otaqda bir zabit, bir də Hikmət. Zabit var-gəl
edərək söyləyir:

– Bu da sonuncu şans, bu da öhdəlik,
Dalana dirənib düşmənin başı.

Aşkar edilibdi girdiyi dəlik,

Qalib gələcəkdir haqqın savaşı.

Bu haqda, de görüm, sən nə deyirsən?

Hikmət:

Tez düşər özgənin atına minən!

Zabit:

Zəfər müjdəsini bizimcün yazıb,
Tarix yolumuzda çıraq yandırıb.

Tanrı neçə ildir səbrini basıb,

Bizi bu gün üçün silahlandırb.

Zabir bu dəfə əlini əsgərin
çiyinə qoyaraq əlavə edir:

Zəfər səninlədir, haqq səninlədir,
Heç zaman basılmaz haqqın səngəri!
Adın bir tarixi şərəfli edir,
Yolun açıq olsun, cəsur əsgərim!

Səhnə dəyişir...

Cəbhədə qızğın döyüslər gedir. Bir-bir
kəndlər, şəhərlər azad edilir, bu xəbərlər arxa
cəbhədəki insanlara ruh, qanad verir. Böyük ruh
yüksəkliyi var.

Döyüsdən əvvəl... Əsgərlərdən
birinin əlində qızının məktubu var:

– Bax, qızımın məktubudur,
yazır dərslər başlayıb.
Qızım belə məktubları
yazmağı çox xoşlayır.
– Mənim oğlum balacdır,
təzəcə ayaq açır.
Bir görəsən, şipşirindi,
lap ördək kimi qaçıq (gülüşürlər).
– Bəs sənin, sənin nəyin var, Talib?
– Yeddi ildir gözləyirik,
doğulacaq, az qalıb.

Atəş səsləri söhbətlərini yarımcıq
kəsir.

Döyüsdən sonra... Əsgərlər qan-
tər içində, yaralı halda söhbətləşir:

– Üç sutkadır döyüş gedir,
vaxt da çıxıb yadımdan.
– Vaxt nəyinə lazımdı ki?
İndi savaşdır hər an.
– Ürfanı da vurdular,
Şükürü də... Oxx! (yarasından tutur)
– Beyrəkdənsə xəbər yox,
Ayağından
yaralandı Eliş də...
– Əlikram da vuruldu,
amma əla döyüdü.
– Ya sən ölməlisən,
ya da öldürməlisən...
– Öldürsən, nə əla,
ölsən...

Sağ olsun Vətən!
– Vətən sağ olsun!
Qanımızla, canımızla alacaqıq torpağı,
Şuşaya özüm sancacam bu üçrəngli
bayraqı!
(döş cibindən bükülü bir bayraq
çıkarıb öpür,
alına toxundurur, qaytarıb yerinə
qoyur)
Ayağa qalxaraq Koroğlu kimi nərə
çəkir:
– And olsun Tanrıya ki, qisas
alacağam mən,
Qisas! Qisas! Ancaq qisas!
Qorxum yoxdu ölümən!

Hikmət yaralanmış vəziyyətdə qayıdır, bir ayağını mərmi kəsib...

Qan içində ağrı çəkir:

– Bir tilsim var, bilmirəm ki, nədəndi,
Qəhrəmanlıq elə bircə an olur.
Dilimdəki bu son mahni Vətəndi,
Zülməmdən neçə ürək qan olur.

Bilirəm ki, qorxum yoxdur ölümdən,
Yerim yenə ən birinci sıradır.

Mərmi kəsən ayağım var əlimdə,
Avtomatla səhv salıram arada.

Son döyüdü, bitirmişəm güləmi,
Şəhid olub üzü bəri gələnlər.
Sanarsan ki, acmışam mən qurd kimi,
Aclığımı basdırıram ölümlə.

Əsgərin ölümünə yas tutmuş kimi səhnənin işıqları sönür... Qaranlıq...

Səhnəyə bir qadın gəlir. Şəhid anasıdır. Ananın harayı eşidilir:

– Mən dağ görməmişəm bu dağdan betər,
mən hələ bu boyda dərd görməmişəm.
Mən hələ, mən hələ bu günə qədər
bu xalqı bu qədər mərd görməmişəm.
Gördüm, İlahi...

Dünyada nə qədər zülm var, ah var,
dünyada nə qədər sönmüş ocaq var.
Dünyada nə qədər şər var, günah var,
yaşlı göz, xəstə ruh, soyuq qucaq var.
Vardım, İlahi...

Nə qədər gözlədim, gözlədim elə,
dünya taleyimə başın buladı.
Nə yaxşı, sükanı saxladım belə,
Nə yaxşı, deyirəm, axır, uladı
Qurdum, İlahi...

Hələ dirçəlirəm, hələ qalxıram,
bu zəfər tarixim hələ körpədi.
Açıqdı məzarım, qanlıdır yaram,
Təpədən-dırnağa qəlpə-qəlpədi
Yurdum, İlahi...

III Pərdə

Bir nənə də öz sandığının başında, qaçqın düşəndə evindən gətiribdi bu sandığı,
otuz ildi o sandığın geri qayılacağı günü gözləyir. Nənə mürgüləyir.

Sonra hüznlü bir musiqi, səhnəyə dörd qara paltarlı qadın gəlir...

Şəhidlərimizin xatırəsinə bir dəqiqəlik SÜKUT...
Qatarlar, gəmilər, avtomobilər fit verir...

I qadın

Sükut... fit səsleri... ucunur bədən,
Vətən qarşısında sən üzüağsan.
Bu dərin, bu ağır sükut içindən
Uca bir vəhy gəlir, deyir ki, sağsan!

II qadın

Bu bir dəqiqəyə siğmayan nə var?
Şəhadətin haqqı, zəfərin haqqı.
Vətəni uğrunda ölen oğullar
Ölümün özünü ucaldacaqqı.

III qadın

Yox, yox! Hüzn yoxdu, qürur var ancaq!
Bir də ruhunuza şərəf, ehtiram!..
Haqqın şəhidləri müqəddəs qonaq,
Cənnət qapıları açılsın tamam!..

IV qadın

Sükut bir dəqiqə, haray milyon il,
İnsan bu sükutda özün unudur.
İki min səkkiz yüz iyirmi üç şəhid...
Bax, VƏTƏN sözünün anlamı budur!

Mahnı dəyişir. Nənə sandığını açıb,
içindəkiləri çırıp təzədən yığmağa başlayır,
sanki geri dönüş əlamətləri görünür.

I qadın

Nənə yenə kilid salıb açara,
Sandığında olanlara baxır haa...
Bu dəm dağlar bürünür dümağ qara,
Bu dəm düşmən Kəlbəcərdən çıxır haa...

II qadın

Qərib ürək gecələri duyuqdu,
Nənə o vaxt itirmişdi hər şeyin.
Sandığında nə vardı ki...
Nə yoxdu?
Sandığında gizləyib öz gəncliyin.

III qadın

Ədalətin tərəzisi düz deyil,
Otuz ildə nənə yüz il qocalıb.
Əsən əli toxtayıbdı elə bil,
Əlindədir evlərinin açarı.

(Nənə əllərində evin açarlarını tutub).

IV qadın

İllər keçmiş, ağarıbdı telləri,
Məhkum ruhu bu sandığa əsirdi.
Nənəmizin qabar tutmuş əlləri
Neçə ildi bu gün üçün əsirdi.

Birdən çox uzaqlardan sanki “Sarı gəlin”
havası səslənir, qadınlar rəqs etməyə başlayır...
Nənə öz-özünə zümrümə edir:

“Saçın ucun hörməzlər,
Gülü sulu dərməzlər,
Sarı gəlin...”

Mahnı səsi kəsilir, nənə bu dəfə hər şeyini itirmiş,
qeyzlənmiş kimi:

— Bəli...
Deyirlər, “Arxalı köpək qurd basar”,
Bu basqın, bu talan nə vaxt bitəcək?
Göynəyən ürəyim, çətin ki, susar,
Oğullar Vətoni xilas edəcək,
Bu basqın, bu talan onda bitəcək!

Bitəcək bir xalqın qara günləri,
Alnındaki ləkə silinəcəkdir.
Kim kimdir, nəçidir, soy-kökü, yeri,
Nəsil-nəcabəti bilinəcəkdir.

Torpağın sahibi dönəcək geri,
Axır ki, arzumuz haqqə yetəcək.
Günəş qızdıracaq həmin günləri,
Bitəcək fəryadım, ahım bitəcək.

Sonra əlini ağarmış saçlarına çəkib əlavə edir:

Ədalətin tərəzisi düz deyil,
Kim nahaqdı, kim haqlıdı, bilinməz.
Bu otuz il yurd-yuvazız ötən il
Saçlarında dən olubdu, silinməz.

Hani mənim topdağıtmaz ocağım?
Həm talandı, həm də viran olundu.
Üç min oğul qurban verdi gəncliyin
Göz qırpmadan bu azadlıq yolunda.

Bu sandıqda nə gəzirəm, axı nə?
Ağrı ilə dolub-daşır gen sinəm.
Hər şeyimi siğdirmişam içinə,
Gözüm kimi qorumuşam onu mən.

Qalib bir ölkənin qalib əsgəri qürurla,
Əlində bayraq, marş sədaları altında fəxrlə
addımlayır.
Səhnə arxasında da xoş bir səslə sevgili bir qız
səsi gəlir.
Yasəməndir:

Qələbə müjdəli dilək
Daşıyar əsgərim mənim,
Yağma yağış, əsmə külək,
Üşüyər əsgərim mənim.

Qaçmaz savaş meydanından,
Ümman olsa da qanından.
Qəhrəmanlıq dastanında
Yaşayar əsgərim mənim.

Öz toruna düşdü yağı,
Yayıldı zəfər sorağı.
Sancı üçrəngli bayraqı
Şuşaya əsgərim mənim!

Hikmətin ölməz ruhu canlanır...

Monoloq əvəzi...

Müharibə başladı, bitdi bu müharibə,
Neçə atalar getdi, neçə oğullar getdi.
Gedib düşmən bağırına vurdular neçə zərbə,
Nə yaxşı, tez başladı bu savaş, tez də bitdi,
Neçə atalar getdi, neçə oğullar getdi...

Müharibə başladı, qanadlandıq sabaha,
Yeganə xalq idik ki, bu xəbərə sevindik.
Yoxdur "Qarabağ" adlı bir münaqişə daha,
Bizimcün halal olan bu zəfərə sevindik,
Yeganə xalq idik ki, bu xəbərə sevindik.

Kəndlər alındı bir-bir, gözlərimiz sevindi,
Artdı Şəhid xəbəri, ürəyimiz ağrıdı...
Neçə qəhrəman oğul gen düşdü öz səfindən,
Kədərləndik, doğrudu, qüssələndik, doğrudu,
Şəhid xəbərlərinə ürəyimiz ağrıdı...

Anaların duası yetişdi haqq yerinə,
Müharibə başladı, bir olduq, birləşdiq.
Qədəm basdı Ordumuz yeni zəfərlərinə,
Biz qürurlu xalq kimi savaşlarda doğulduq,
Müharibə başladı, bir olduq, birləşdiq.

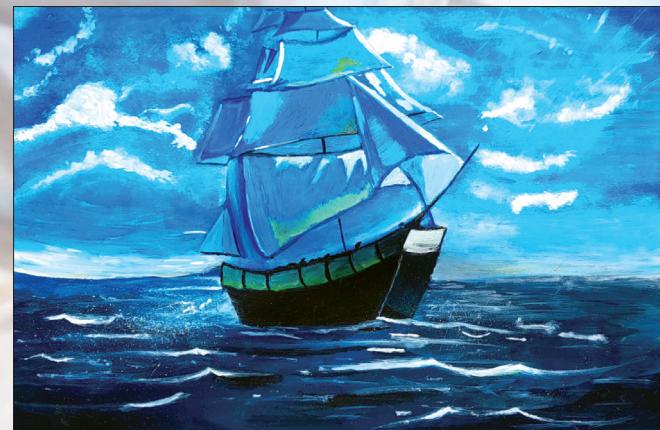
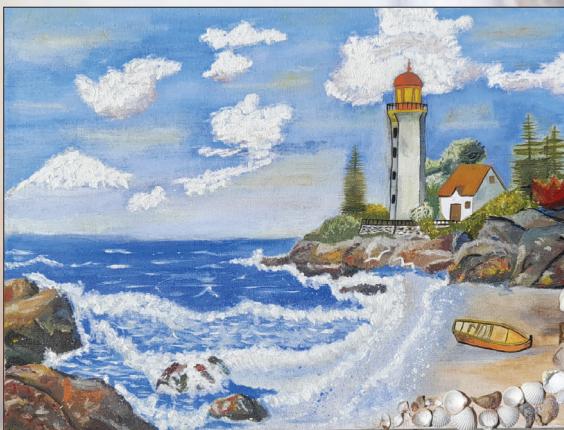
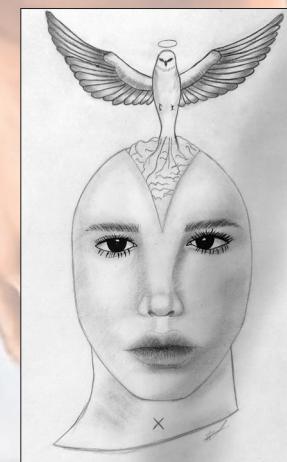
Dostlar baxıb sevindi, düşmənin gözü çıxdı,
Axır, şər yuvasını dağıtmayı bacardıq.
Şuşadan biz qovmuşduq, Laçından özü çıxdı,
Düşməndən, necə lazımkı, qisas aldıq, öc aldıq,
Axır, şər yuvasını dağıtmayı bacardıq.

Yasəmən xarıbülbül obrazında. Hamı onun
ətrafına toplaşır.
Pərdə yenidən işıqlanır və qapanır.
Yasəmən önə çıxır, son dua kimi bu bir bəndi
səsləndirir:

— Ölçülməzdidi Şəhidliyin dəyəri,
Bir qəlb sönər, alovlanar min ocaq.
Qar altında son nəfəsim göyərir,
Yazağzında XARİBÜLBÜL olacaq.

Aylac Cahangir

ISNN 0134-522
İNDEKS AZ 1000 2 AZN

ULDUZ_AYLIQ_EDEBIYYAT_DERQISI

"Xoş gördük, Şuşam"

Xoş gördük,
əyil qulağına söz deyim, Şuşam:
nə vaxtdı,
yad səslərdən yağır qulağına...
mən pambıq götürüm,
sənsə çöp götürür,
enək İsa bulağına –
təmizləyək nisgilin,
28 bəlaya gəlmış ilin!
...Bir də xoş gördük,
əyil qulağına söz deyim, Şuşam:
da-rıx-mı-şam!..

Qulu AĞSƏS

